

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ “ศึกษาพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรของครอบครัวอาจารย์มหาวิทยาลัยฟาฏอนี
และมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์”

Study the Behavior of Lecturers at Fatoni University and Princess of
Naradhiwas University in Educate Their Children

ชุดโครงการวิจัย

โครงการมาเลเซีย: นัยที่สำคัญต่อประเทศไทย รุ่นที่ 5

โดย

อานิส พัฒนปรีชาวงศ์และคณะ

มีนาคม 2560

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ “ศึกษาพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรของครอบครัวอาจารย์มหาวิทยาลัยฟาฏอนี
และมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์”

คณะผู้วิจัย

1.ดร.อานิส พัฒนปรีชาวงศ์	มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์
2.รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริพันธุ์ ศิริพันธุ์	มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์
3.นายขอชาลี อาแว	มหาวิทยาลัยมหิดล

ชุดโครงการ “มาเลเซีย : นัยสำคัญต่อประเทศไทย” รุ่นที่ 5
สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว.ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ค
บทสรุปผู้บริหาร(Executive Summary)	ง
บทคัดย่อ	จ
Abstract	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	26
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	28
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	45
บรรณานุกรม	49
ภาคผนวก	49

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ	28
ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอายุ	29
ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับการศึกษา	29
ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามจำนวนบุตร	30

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยชิ้นนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยได้รับงบประมาณสนับสนุนจากฝ่ายนโยบายชาติและความสัมพันธ์ข้ามชาติ(ฝ่าย 1) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ภายใต้ชุดโครงการ “มาเลเซีย : นัยสำคัญต่อประเทศไทย” รุ่นที่ 5 ขอขอบคุณ ศาสตราจารย์ ดร.อิศรา ศานติศาสน์ ศาสตราจารย์ ดร.ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ และ ดร.สายพิน ศุภพทรมงคล ที่ให้โอกาสผู้วิจัยได้เข้ามาเรียนรู้ประสบการณ์และได้รับการถ่ายทอดความรู้ที่มีค่ายิ่ง ทั้งความรู้ด้านการวิจัยทางสังคมศาสตร์และความรู้เกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่หลากหลาย ประเด็นและหลากหลายมุมมอง ซึ่งถือว่ามีส่วนประโยชน์ต่อผู้วิจัยอย่างหาค่ามิได้ ขอขอบคุณ ศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ จันทรวงศ์ ที่กรุณาให้ข้อเสนอแนะแก่ผู้วิจัย ซึ่งถือเป็นอีกหนึ่งแนวคิดที่ผู้วิจัยได้นำมาปรับใช้กับงานวิจัยชิ้นนี้ ขอขอบคุณคุณรพีพร สิทธิ สำหรับการประสานงานที่เต็มเปี่ยมไปด้วยมิตรภาพตลอดการดำเนินโครงการ ขอขอบคุณเพื่อนนักวิจัยทุกโครงการภายใต้ชุดโครงการมาเลเซีย : นัยสำคัญต่อประเทศไทย รุ่นที่ 5 ทุกท่าน สำหรับมิตรภาพ ข้อเสนอแนะ แนวคิดและคำปรึกษาตั้งแต่ต้นจนจบโครงการ ทุกโครงการภายใต้ชุดโครงการนี้ ล้วนแล้วแต่ให้แนวคิดแก่ผู้วิจัยทั้งสิ้น ประเด็นการวิจัย แนวคิดที่หลากหลาย รวมถึงปัญหาที่พบเจอของทุกโครงการได้ถูกปรับเปลี่ยนเป็นประสบการณ์และความรู้ของผู้วิจัยที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ทั้งในด้านงานวิจัยตลอดจนในสถานการณ์อื่นๆ ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ที่เอื้ออำนวยตลอดการวิจัย ขอขอบคุณคณาจารย์มหาวิทยาลัยฟาฏอนีและมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ที่กรุณาให้ข้อมูลที่มีประโยชน์ต่อผู้วิจัย การให้ความร่วมมือและการช่วยอำนวยความสะดวกในการลงพื้นที่ เป็นสิ่งที่ผู้วิจัยได้รับจากคณาจารย์ทุกท่านเป็นอย่างดีตลอดระยะเวลาการทำงานวิจัยและสุดท้ายนี้ ขอขอบคุณนายชูเพียน บอสู ผู้ช่วยวิจัยที่คอยให้ความช่วยเหลือแก่คณะวิจัยในการเก็บข้อมูลวิจัยภาคสนาม

งานวิจัยชิ้นนี้ถือเป็นจุดเริ่มต้นการทำงานวิจัยทางด้านสังคมศาสตร์ของผู้วิจัย ทุกความรู้และประสบการณ์ที่ได้จากโครงการชุดนี้เป็นสิ่งที่ผู้วิจัยจะเก็บรักษาไว้และพัฒนาให้ยิ่งขึ้นไป หวังเป็นอย่างยิ่งว่างานวิจัยนี้จะมีส่วนประโยชน์ต่อผู้อ่านและเป็นอีกหนึ่งส่วนเล็กๆที่มีประโยชน์ต่อการสร้างความสงบสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ หากมีข้อผิดพลาดประการใดปรากฏในงานวิจัยชิ้นนี้ถือเป็นความผิดพลาดของคณะผู้วิจัยเองทั้งสิ้นและขออภัยมา ณ ที่นี้

คณะผู้วิจัย
28 กุมภาพันธ์ 2560

บทสรุปผู้บริหาร

ครอบครัวเป็นมิติทางสังคมมีความเป็นพลวัตไม่หยุดนิ่งอยู่กับที่มีการเปลี่ยนแปลงมีการเคลื่อนไหวตลอดเวลาประเด็นที่สะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงของครอบครัวมีหลายประการดังนี้

1.1 โครงสร้างและการทำหน้าที่ของครอบครัวเปลี่ยนแปลงส่งผลให้ครอบครัวไม่สามารถทำบทบาทหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์ปรากฏการณ์ที่เห็นได้ชัดเจนคือขนาดของครอบครัวมีขนาดเล็กลงผู้หญิงมีแนวโน้มเป็นหัวหน้าครอบครัวมากขึ้น (จากร้อยละ 27.9 ในปี 2547 เป็นร้อยละ 30.4 ในปี 2549 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ 2549) ครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เลี้ยงคนเดียวมีแนวโน้มมากขึ้นปัจจุบันมีประมาณ 1.3 ล้านครอบครัว (สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว 2548) ครอบครัวในชนบทส่วนใหญ่มีแต่ผู้สูงอายุและเด็กโดยคนในวัยแรงงานต้องอพยพไปทำมาหากินในเมืองใหญ่ (สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว 2548) ผู้สูงอายุมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 6.8 ในปี 2537 เป็นร้อยละ 10.7 ในปี 2550 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ 2550) และมีแนวโน้มถูกทิ้งให้อยู่ตามลำพังมากขึ้นสำหรับเด็กมีแนวโน้มลดลงจากร้อยละ 30.0 ในปี 2537 เหลือร้อยละ 22.4 ในปี 2550 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ 2550)

1.2 สถาบันครอบครัวละเลยในบทบาทหน้าที่หลักในการอบรมเลี้ยงดูหล่อหลอมและขัดเกลาความเป็นมนุษย์ให้กับบุตรหลานครอบครัวไม่สามารถทำบทบาทหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์และสมาชิกในครอบครัวไม่ปฏิบัติหน้าที่ที่พึงมีต่อกันหรือมีการทำบทบาทหน้าที่แต่ทำได้ไม่สมบูรณ์มีความรับผิดชอบน้อยสถานการณ์ที่เห็นได้ชัดจนได้แก่คู่สมรสไม่ทำหน้าที่คู่ชีวิตที่ดีพ่อแม่ผู้ปกครองไม่ทำหน้าที่ในการอบรมสั่งสอนบุตรหลานแต่ผลักให้เป็นหน้าที่ของญาติที่เป็นผู้สูงอายุสถานรับเลี้ยงเด็กพี่เลี้ยงหรือสถานศึกษาเพราะเหตุผลที่ต้องประกอบอาชีพไม่มีเวลาในการเลี้ยงดูบุตรหลานและไม่มีเวลาให้กับครอบครัวปัญหาดังกล่าวส่งผลกระทบมากมายต่อบุคคลและครอบครัว ส่งผลทำให้เด็กและเยาวชนขาดคุณธรรมจริยธรรมครอบครัวเป็นสถาบันแรกที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการเลี้ยงดูเอาใจใส่ทั้งกายภาพอุปนิสัยอารมณ์สังคม(ระเบียบวินัยการเคารพให้เกียรติคนอื่นฯ)เพื่อปลูกฝังและหล่อหลอมความเป็นมนุษย์ให้สูงขึ้นดีขึ้นเมื่อครอบครัวไม่สามารถทำหน้าที่หลักได้อย่างสมบูรณ์บุคคลๆนั้นอยู่ในภาวะเสี่ยงในการเติบโตขึ้นมาโดยขาดความรักความอบอุ่นการปลูกฝังคุณค่าทางคุณธรรมจริยธรรมเป็นคนที่ไร้รากแก่นแท้ของชีวิตและไม่เป็นตัวของตัวเอง

บทคัดย่อ

สัญญาเลขที่ RDG5910035
หัวหน้าโครงการ ดร.อนิส พัฒนปรีชาวงศ์
E-mail: anis_10104@yahoo.com
ระยะเวลาดำเนินงาน 1 มีนาคม 2559 ถึง 28 กุมภาพันธ์ 2560

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรของครอบครัวอาจารย์มหาวิทยาลัยฟาฏอนีและมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ โดยมีผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นครอบครัวอาจารย์มหาวิทยาลัยฟาฏอนีจำนวน 5 ครอบครัวและครอบครัวอาจารย์มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์จำนวน 5 ครอบครัว รวม 10 ครอบครัว โดยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีวิเคราะห์เชิงพรรณนา

จากการศึกษาพบว่า มี 9 ครอบครัวที่อบรมบุตรโดยการปลูกฝังหลักการศรัทธา กำชับบุตรให้ละหมาด 5 เวลาต่อวัน ถือศีลอดในเดือนรอมฎอน เรียนอัลกุรอาน เมื่ออายุ 7 ขวบและส่งลูกเรียนศาสนา ณ โรงเรียนเอกชนบูรณาการอิสลาม อบรมบุตรด้านการปฏิบัติตนและการมีมารยาทที่ดีงาม ให้เวลาและมอบความรัก ความอบอุ่นแก่ลูกและมีกล่าวตักเตือนลูกเมื่อลูกทำผิด

และมี 1 ครอบครัวที่ไม่มีโอกาสปลูกฝังบุตรด้านหลักการศรัทธา กำชับบุตรให้ละหมาด 5 เวลาต่อวัน ถือศีลอดในเดือนรอมฎอน เรียนอัลกุรอาน เมื่อลูกยังเยาว์วัย และไม่ได้ส่งลูกเรียนศาสนาเนื่องจากลูกโตภายใต้การเลี้ยงดูของตาและยายซึ่งมีพื้นฐานทางศาสนาค่อนข้างน้อย

คำสำคัญ อบรมเลี้ยงดูบุตร มหาวิทยาลัยฟาฏอนี มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์

Abstract

This research is a qualitative research aimed at studying the parenting behavior of the families of Lecturer's Fathoni University and the families of Lecturer's Princess of Naradhiwas University, by collecting data from 5 families of Lecturer's Fathoni University and 5 families of Lecturer's Princess of Naradhiwas University, total are 10 Families, using in-depth interviews, as research tools, and using descriptive analysis.

According to studies, it has been found that there are 9 families who educate children to believe in six principles of Faith, and teach the children to pray 5 times a day, fasting in the month of Ramadan. Learn the Quran while the age of 7, sending thier children to Islamic schools. Educate the children for good behavior and good manners. Give time and love Warmth the child and warn the child when they mistake, and there is 1 family who do not have the opportunity to educate their about six principles of Faith, teach them to pray 5 times a day, fasting in the month of Ramadan, learn the Quran while they young and do not send children to Islamic schools because they grown-up under supervised by grandmother, which has a relatively religious basis.

Keywords: Educate the child, Fathoni University, Princess of naradhiwas University

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของเรื่อง

สถาบันครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานขนาดเล็กที่สุดแต่สำคัญที่สุดของสังคม โดยทำหน้าที่ส่งเสริม การพัฒนาคุณภาพคนให้มีสุขภาวะที่ดี และพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ให้แก่สมาชิกในครอบครัว เพื่อเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติ อีกทั้งครอบครัวเป็นแหล่งบ่มเพาะหล่อหลอมถ่ายทอดค่านิยม ความเชื่อ และอบรมขัดเกลาสมาชิกในครอบครัวให้มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ครอบครัวจึงมีความสำคัญและมี อิทธิพล ที่สุดต่อชีวิตมนุษย์ทุกคน ถือได้ว่า ครอบครัวเป็นรากฐานสำคัญยิ่งของชุมชนและสังคม ซึ่งนำไปสู่ความเจริญ อย่างยั่งยืนของประเทศชาติ ดังจะเห็นได้ว่า การที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป มาใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน เป็นบ่อเกิดของ ทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญต่อเนื่องไปอย่างไม่จบสิ้น การอยู่ร่วมกันไม่ว่าจะเป็นพ่อแม่ ลูกซึ่งเป็นครอบครัวเดี่ยว หรือพ่อแม่ลูกอยู่กับปู่ย่าตายาย เป็นครอบครัวขยาย หรือแม้กระทั่งครอบครัว รูปแบบอื่น ๆ ต่างก็มีเป้าหมาย ของการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขและมั่นคง ซึ่งองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้ครอบครัวมีความสุข หรือ เป็นคุณสมบัติของครอบครัวไทยที่พึงประสงค์ คือ สมาชิกทุกคนในครอบครัวมี ความรักใคร่กลมเกลียว มีความ รับผิดชอบ ประกอบอาชีพสุจริต รู้จักประหยัดเก็บออมสร้างฐานะครอบครัวให้ มั่นคง พ่อแม่เป็นแบบอย่างที่ดี ในการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรม ไม่ทะเลาะเบาะแว้งทำร้ายกันและกัน มีทักษะการอบรมเลี้ยงดูบุตรให้เป็น คนดีและส่งเสริมให้ได้รับการศึกษาตามศักยภาพ สมาชิกในครอบครัว มีสุขภาพดี สถานที่อยู่อาศัยปลอดภัยถูก สุขลักษณะปราศจากมลพิษ ความเป็นระเบียบเรียบร้อย และสมาชิก รู้จักคุณค่าตนเอง มีส่วนร่วมและบำเพ็ญ ตนเป็นประโยชน์ต่อสังคม ซึ่งนายแพทย์ประเวศ วะสี ได้ระบุตัวชี้วัดความเข้มแข็งของครอบครัวที่พึงประสงค์ นี้ไว้ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ความเป็นปึกแผ่น ในครอบครัวที่ได้อยู่ร่วมกัน การมีเศรษฐกิจพอเพียง การอยู่ใน สิ่งแวดล้อมที่ดีมีที่อยู่อาศัย การที่พ่อแม่เลี้ยงเอา ใจใส่เลี้ยงดูให้เป็นคนดีมีความสุข ในขณะที่พ่อแม่ก็ได้เรียนรู้ และพัฒนาตนเอง และการมีการเรียนรู้ อย่างต่อเนื่อง(รจนา ภูพานุลย, อรุณศรี เตชสังส, ชื่นฤดี คงศักดิ์ตระกูล และจิรา อ่อนไสว. 2540).

ปัจจุบันครอบครัวมุสลิมในประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงรูปลักษณะ โครงสร้าง ขนาดและจำนวน สมาชิกในครอบครัว อย่างเห็นได้ชัด อันเนื่องมาจากตลอดระยะเวลา 30 ปีที่ผ่านมา อัตราการเพิ่มของ ประชากรลดลงเหลือ ไม่เกินร้อยละ 2 ทำให้โครงสร้างประชากรมีการเปลี่ยนแปลงไป โดยหญิงไทยมีบุตรเฉลี่ย เหลือเพียง 2 คน ครอบครัวจึงลดขนาดลงเหลือเพียง 4-6 คนต่อครอบครัว (พินิต จิตยาพันธุ์. 2550). และเมื่อ มีการเกิดของเด็กน้อยลง ผู้ใหญ่วัยแรงงานและผู้สูงอายุจึงมีจำนวนมากขึ้น ถือได้ว่าเป็นสัญญาณของการก้าว เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเห็นได้ชัด อีกทั้งครอบครัวส่วนใหญ่เป็นครอบครัวเดี่ยว มากกว่าเป็นครอบครัวขยายที่ มีคนอยู่ร่วมกันมากกว่า 2 รุ่นในลักษณะเดิม ในส่วนของครอบครัวเดี่ยวก็มี ลักษณะที่หลากหลายยิ่งขึ้น กล่าวคือ มีพ่อ แม่และลูก หรือมีผู้สูงอายุกับหลานอยู่กันตามลำพัง เนื่องจาก บิดามารดาจำเป็นต้องย้ายถิ่น ฐานเพื่อประกอบอาชีพ หรือสตรีเป็นหัวหน้าครอบครัวอยู่กับลูก ๆ เนื่องจากถูก ทอดทิ้งหรือแยกไปมีอาชีพ

ของสามี ตลอดจนมีเด็ก ๆ ที่ต้องอยู่ด้วยกันเองตามลำพังโดยไม่มีพ่อแม่หรือญาติผู้ใหญ่ นอกจากนั้น การอยู่ร่วมกันระหว่างพ่อแม่และลูกมีแนวโน้มลดลง ในขณะที่ครอบครัวที่มีเฉพาะสามี และภรรยา (ครอบครัวที่ไม่มีบุตร) กลับมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น เช่นเดียวกับแนวโน้มที่เพิ่มมากขึ้นของ ครอบครัวที่มีการหย่าร้าง ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว พบว่า มีความห่างเหินกันมากขึ้น ความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของแต่ละคนในครอบครัวลดน้อยลงและเปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากสภาพ เศรษฐกิจและสังคมและความก้าวหน้าของเทคโนโลยีและการสื่อสาร ตลอดจนมีการเคลื่อนย้ายถิ่นฐานเพื่อ ประกอบอาชีพ และการงานที่รัดตัวเพื่อสร้างรายได้และค่าใช้จ่ายนี้สิน ทำให้สมาชิกในครอบครัวมีเวลาอยู่ ด้วยกันน้อยลง จากปรากฏการณ์ที่กล่าวมาแสดงให้เห็นแนวโน้มของการเกิดปัญหาต่อเนื่องรวมทั้งผลกระทบ ที่จะติดตาม โดยมีจุดเริ่มต้นมาจากปัญหาภายในครอบครัว อาทิ สภาพครอบครัวที่มีโครงสร้างไม่สมบูรณ์ อาจนำไปสู่การกลายเป็นครอบครัวในภาวะเสี่ยงเพิ่มมากขึ้นและทำให้สถาบันครอบครัวอ่อนแอในอนาคตได้

การละเอียดในการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาได้ส่งผลให้เยาวชนและวัยรุ่นในจังหวัดชายแดนใต้เป็นเด็กมีปัญหาด้านยาเสพติด ซึ่งในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ในห้วงปี 2554 – 2556 มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นในทุกปี แต่เมื่อพิจารณาในห้วงปี 2557 – 2558 (ม.ค.-ส.ค.) พบว่าสถิติการจับกุมคดียาเสพติดมีแนวโน้มลดลงโดยเฉพาะในจังหวัดยะลา แต่เมื่อพิจารณาจากข้อมูลใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (รวมจังหวัดสงขลาและจังหวัดสตูล) พบว่า สถิติการจับกุมในคดียาเสพติดมีจำนวนเพิ่มขึ้นในทุกปี โดยข้อมูลสถิติการจับกุมคดียาเสพติดของ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ในห้วง 8 เดือนแรกของปี 2558 (มกราคม – สิงหาคม) คิดเป็นร้อยละ 46.17 ของสถิติการจับกุมคดียาเสพติดใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้

จังหวัด	ปี 2554	ปี 2555	ปี 2556	ปี 2557	ปี 2558 (ม.ค.-ส.ค.)
ปัตตานี	2,453	2,496	2,985	3,370	2,502
ยะลา	2,128	2,355	3,120	2,426	1,617
นราธิวาส	2,900	3,565	4,147	4,236	2,587
รวม 3 จชต.	7,481	8,416	10,252	10,032	6,706
สงขลา	4,832	6,966	8,863	8,945	5,643
สตูล	1,296	1,763	2,935	3,222	2,177
รวม 2 จชต.	6,128	8,729	11,798	12,167	7,820
รวม 5 จชต.	13,609	17,145	22,050	22,199	14,526

ที่มา : สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภาค 9

ยาเสพติดที่มีการแพร่ระบาดใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ในห้วงปี 2558 (ม.ค.-ส.ค.) มากกว่าร้อยละ 50 ได้แก่ พืชกระท่อม รองลงมา คือ ยาบ้า ไอซ์ กัญชาแห้งและเฮโรอีน โดยส่วนใหญ่ ไอซ์จะมีการแพร่ระบาดมากในจังหวัดสงขลา ส่วนใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ยาเสพติดที่มีการแพร่ระบาดมากที่สุดคือ พืชกระท่อม รองลงมาคือ ยาบ้า เฮโรอีน ไอซ์และกัญชาแห้ง โดยเฮโรอีนจะมีการแพร่ระบาดมากที่สุดในจังหวัดนราธิวาส จังหวัดปัตตานี และมีการแพร่ระบาดมากกว่าไอซ์และกัญชาแห้ง

ซึ่งปัญหาดังกล่าวนี้นี้มีสาเหตุหลักมาจากการละเลยของบิดามารดาในการอบรมเลี้ยงดูบุตรและการขาดความรักและความอบอุ่นจากครอบครัว จึงมีความจำเป็นของการทำการศึกษาวิจัยในเรื่องนี้เพื่อหาทางออกแก้สังคมและประเทศชาติต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาทบทวนญัตติอิสลามว่าด้วยการอบรมเลี้ยงดูบุตร
2. ศึกษาพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรของครอบครัวอาจารย์มหาวิทยาลัยฟาฏอนีและมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์

3. แนวทาง/ขั้นตอนการดำเนินงาน

สมมติฐานการวิจัย

1. พฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรของครอบครัวอาจารย์มหาวิทยาลัยฟาฏอนีและมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์จะส่งผลให้บุตรเป็นมุสลิมที่ดี

คำถามวิจัย

พฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรของครอบครัวอาจารย์มหาวิทยาลัยฟาฏอนีและมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์จะทำให้บุตรเป็นมุสลิมดีหรือไม่?

พื้นที่ที่ศึกษา

ครอบครัวอาจารย์ มหาวิทยาลัยฟาฏอนีจำนวน 5 ครอบครัวและครอบครัวอาจารย์มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์จำนวน 5 ครอบครัว รวม 10 ครอบครัว

ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย

1. ขั้นตอนการค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมโดยทีมผู้วิจัย เช่น แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลเอกสารจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เอกสารเชิงวิชาการ เอกสารการประชุมหรือการสัมมนาเกี่ยวกับบทบัญญัติอิสลามว่าด้วยการอบรมเลี้ยงดูบุตร
2. ขั้นตอนการลงพื้นที่เพื่อสำรวจวิถีการอบรมเลี้ยงดูบุตรของครอบครัวอาจารย์มหาวิทยาลัยฟาฏอนีและมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์โดยการสังเกตและการสัมภาษณ์
3. ขั้นตอนการวิเคราะห์ผลจากการอบรมเลี้ยงดูบุตรของครอบครัวอาจารย์มหาวิทยาลัยฟาฏอนีและมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การสังเกตและการสัมภาษณ์เกี่ยวกับวิถีการอบรมเลี้ยงดูบุตรของครอบครัวอาจารย์มหาวิทยาลัยฟาฏอนีและมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์จำนวน 10 ครอบครัว

การรวบรวมข้อมูล

การรวบรวมข้อมูลในงานวิจัยในครั้งนี้แบ่งเป็น 2 ส่วนได้แก่

- (1) ข้อมูลทุติยภูมิ โดยการรวบรวมข้อมูลเอกสารจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เอกสารเชิงวิชาการ เอกสารการประชุมหรือสัมมนาเกี่ยวกับบทบัญญัติอิสลามว่าด้วยการอบรมเลี้ยงดูบุตร
- (2) ข้อมูลปฐมภูมิ รวบรวมข้อมูลโดยใช้การสังเกตและการสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยนี้จะทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้การอธิบายตีความและวิเคราะห์เชิงวิชาการ

4. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงบทบัญญัติอิสลามว่าด้วยการอบรมเลี้ยงดูบุตร
2. ทราบถึงวิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรของครอบครัวอาจารย์มหาวิทยาลัยฟาฏอนีและมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของการอบรมเลี้ยงดูบุตร

คำว่า การอบรมเลี้ยงดู ได้มีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายไว้อย่างหลากหลาย ดังนี้
 สมคิด อิศระวัฒน์ (2542, หน้า 5) กล่าวว่า การอบรมเลี้ยงดูเป็นกระบวนการในการพัฒนา บุคลิกภาพ ของบุคคลเป็นเรื่องราวของการถ่ายทอดความคิดความเชื่อและวิถีการปฏิบัติของแต่ละครอบครัว การอบรมเลี้ยงดู จัดเป็นสิ่งแวดล้อมประการหนึ่งของบุคคลซึ่งแต่ละบุคคลได้เรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมของเขาจากกระบวนการ ถ่ายทอดวัฒนธรรมการที่บุคคลได้รับการเลี้ยงดูที่แตกต่างกัน จึงทำให้บุคคลในสังคมมี พฤติกรรมที่ต่าง กัน

ดวงเดือน พันธุมนาวิน อรพินทร ชุมชม และงามตา วรินทร์านนท์ (2528, หน้า 69) ได้ให้ความหมาย ของการอบรมเลี้ยงดู หมายถึง วิธีปฏิบัติของมารดาของเด็กก่อนวัยเรียนที่ส่งเสริม และสนองความต้องการที่ จำเป็นของเด็กทั้งด้านร่างกาย ด้านจิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคม

หัตถดาว ลิ้มพะสุต (2543, หน้า 9) ได้กล่าวว่า การอบรมเลี้ยงดู หมายถึง การดูแล แนะนำสั่งสอน อบรมฝึกฝนให้เด็กมีสุขภาพดี อารมณ์แจ่มใสมีความรับผิดชอบ มีความสัมพันธ์ที่ดี กับผู้อื่น ซึ่งการอบรมและ การเลี้ยงดูนี้ ต้องกระทำควบคู่กัน จึงจะได้ผลสมบูรณ์ โดยพ่อแม่ต้องเป็น แบบอย่าง

อัล-บัยฎอวีย (2540, หน้า 500) ได้กล่าวว่า คำว่า “การอบรม” ที่เป็นรากศัพท์ของคำว่า อัตตัรบียะฮฺ คือ การนำสิ่งหนึ่งสิ่งใดสู่ความสมบูรณ์ของมัน จากลักษณะหนึ่งหนึ่งสู่อีกลักษณะหนึ่ง”

อัล-อัศฟาฮานีย (2545, หน้า 120) ได้กล่าวว่า คำว่า “การอบรม” ที่เป็นรากศัพท์ของคำว่า อัตตัรบี ยะฮฺ คือ การสร้างสิ่งใดสิ่งหนึ่งจากขั้นสู่อีกขั้นจนถึงขีดความสมบูรณ์”

อัล-สะอดี (2552, หน้า 1025) ได้ให้ความหมาย การอบรมไว้ว่า “หมายถึงการทำความสะอาด ทั้ง ทางด้านจริยธรรมและจิตใจ ด้วยการให้การศึกษาบนพื้นฐานการสร้างคุณธรรมและจริยธรรม และลบ พฤติกรรมที่ไม่ดีออก

มุฮัมมัด อัล-ฆอซาลี (2548, หน้า 185) ได้กล่าวว่า คำว่า “การอบรม” ที่เป็นรากศัพท์ของคำว่า อัตตัรบียะฮฺคือ การสำนึกตน เปลี่ยนแปลงจิต และดูแลในทุกด้าน ทั้งด้านจิตพิสัย พุทธพิสัย และทักษะพิสัย ให้อยู่บนแนวทางที่ถูกต้อง มีเกียรติและได้รับการยกย่อง

จากความหมายข้างต้น สามารถสรุปว่าการอบรมเลี้ยงดูบุตรหมายถึงการแนะนำสั่งสอนเป็นแบบอย่าง ที่ดีให้กับเด็กเลี้ยงดูส่งเสริมให้เด็กได้พัฒนาการครบทุกด้าน

ความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูบุตรในอิสลาม

การเลี้ยงลูกให้เป็นคนดีเป็นหน้าที่ของพ่อแม่มุสลิมทุกคน อัลลอฮ์ได้ตรัสแก่บรรดาผู้ศรัทธาว่า

يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا قُورًا أَنفُسُكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا

ความว่า "โอ้บรรดาผู้ศรัทธาเอ๋ย จงคุ้มครองตัวของพวกเจ้าและครอบครัวของพวกเจ้าให้พ้นจากไฟนรก" (อัต-ตะหรีม : 6)

บรรดานักปราชญ์อิสลามได้ให้ความหมายของการป้องกันตัวและครอบครัวให้พ้นจากนรกนั้นไว้หลายทัศนะดังนี้

อะลี บิน อะบีฏอลิบ เราะฎิยัลลอฮุ อันฮุ กล่าวว่า "จงสอนพวกเขา และจงขัดเกลามารยาทของพวกเขา" (ตัฟซีร อัต-ฎะอ์ซะบะรียฺ 23:491)

อิบนุ อับบาส เราะฎิยัลลอฮุ อันฮุม่า กล่าวว่า "คือให้เขากล่าวสอนพวกเขาว่า จงปฏิบัติอะมัลด้วยการรักดี อัลลอฮ์ และจงป้องกันการทำความผิดบาปต่ออัลลอฮ์ จงสังครอครัวของพวกท่านด้วยการกล่าวรำลึกถึงอัลลอฮ์ ซึ่งพระองค์จะให้พวกท่านได้รอดพ้นจากนรก" (ตัฟซีร อัต-ฎะอ์ซะบะรียฺ 23:491)

มุญาฮิด กล่าวว่า "ให้สั่งเสียพวกเขาเพื่อให้ยำเกรงต่ออัลลอฮ์" (อัต-ฎะอ์ซะบะรียฺ 23:492)

เกาะตาตะฮฺ กล่าวว่า "สั่งพวกเขาให้รักดีต่ออัลลอฮ์ และห้ามพวกเขาจากการทำอะอ์ดียะฮ์ต่อพระองค์" (อัต-ฎะอ์ซะบะรียฺ เล่มเดิม หน้า 492)

อัญญาฮัก และ มุกอติล กล่าวว่า "เป็นหน้าที่ของมุสลิมที่จักต้องสอนครอบครัวของเขา ทั้งในหมูญาติและบ่าวไพร่ทั้งชายหญิง ในสิ่งที่อัลลอฮ์กำหนดเป็นฟัรฎูเหนือพวกเขาและสิ่งที่พระองค์ห้ามไม่ให้ทำ" (ตัฟซีร อิบนุ กะซีร 8:167)

โองการอัลกุรอานที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูบุตร

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าโองการอัลกุรอานที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูบุตร พบว่ามีดังนี้

وَلَقَدْ ءَاتَيْنَا لُقْمَنَ الْحِكْمَةَ أَنِ اشْكُرْ لِلَّهِ ۖ وَمَن يَشْكُرْ فَإِنَّمَا يَشْكُرُ لِنَفْسِهِ ۖ وَمَن كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ حَمِيدٌ ﴿١٢﴾ وَإِذْ قَالَ لُقْمَنُ لِبَنِيهِ ۖ وَهُوَ يَعِظُهُ ۖ يَبْنَىٰ لَا تُشْرِكْ بِاللَّهِ ۖ إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ ﴿١٣﴾ وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حَمَلَتْهُ أُمُّهُ ۖ وَهَنَّ عَلَىٰ وَهْنٍ ۖ وَفَصَّلْهُ فِي غَمٍّ ۖ إِنَّ اشْكُرْ لِي وَلِوَالِدَيْكَ إِلَىٰ الْمَصِيرِ ﴿١٤﴾ وَإِنْ جَاهَدَاكَ عَلَىٰ أَنْ تُشْرِكَ بِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا ۖ وَصَاحِبُهُمَا فِي الدُّنْيَا مَعْرُوفًا ۖ وَاتَّبِعْ سَبِيلَ مَن أَنَابَ إِلَيَّ ۖ ثُمَّ إِلَىٰ مَرْجِعِكُمْ فَأُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿١٥﴾ يَبْنَىٰ إِنَّهَا إِن تَكُ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِّنْ خَرْدَلٍ فَتَكُنْ فِي صَخْرَةٍ أَوْ فِي السَّمَوَاتِ أَوْ فِي الْأَرْضِ يَأْتِ بِهَا اللَّهُ ۖ إِنَّ اللَّهَ لَطِيفٌ خَبِيرٌ ﴿١٦﴾ يَبْنَىٰ أَقِمِ

الصَّلَاةَ وَأُمَرَ بِالْمَعْرُوفِ وَآثَهُ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأَصْبَرَ عَلَى مَا أَصَابَكَ ۖ إِنَّ ذَلِكَ مِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ ﴿١٢﴾ وَلَا تُصَعِّرْ خَدَّكَ لِلنَّاسِ وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا ۚ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ ﴿١٣﴾ وَأَقْصِدْ فِي مَشْيِكَ وَاعْظُضْ مِنْ صَوْتِكَ ۚ إِنَّ أَنْكَرَ الْأَصْوَاتِ لَصَوْتُ الْحَمِيرِ ﴿١٤﴾

ความว่า "12. และโดยแน่นอน เราได้ให้อีกมะฮฺ แก่ลูกหลานว่า จงขอบพระคุณต่ออัลลอฮฺ และผู้ใดขอบคุณ แท้จริงเขาก็ขอบคุณตัวของเขาเอง และผู้ใดปฏิเสธแท้จริงอัลลอฮ์นั้นทรงรำรวยและทรงได้รับการสรรเสริญ

13. และจงรำลึกเมื่อลูกหลานได้กล่าวแก่บุตรของเขา โดยสั่งสอนเขาว่า “โอ้ลูกเอ๋ย เจ้าอย่าได้ตั้งภาคีใดๆ ต่ออัลลอฮฺ เพราะแท้จริงการตั้งภาคีนั้นเป็นความผิดอย่างมหันต์โดยแน่นอน

14. และเราได้สั่งการมนุษย์เกี่ยวกับบิดามารดาของเขา โดยมีมารดาของเขาได้อุ้มครรภ์เขาอ่อนเปลี้ยลงครั้ง แล้วครั้งเล่า และการหย่านมของเขาในระยะเวลาสองปี เจ้าจงขอบคุณข้า และบิดามารดาของเจ้า ยิ่งเรานั้นคือการกลับไปสู่ 15. และถ้าเขาทั้งสองบังคับเจ้าให้ตั้งภาคีต่อข้า โดยที่เจ้าไม่มีความรู้ในเรื่องนั้น เจ้าอย่าได้เชื่อฟัง ปฏิบัติตามเขาทั้งสอง และจงอดทนอยู่กับเขาทั้งสองในโลกนี้ด้วยการทำความดีและจงปฏิบัติตามทางของผู้ที่กลับไปสู่ข้า และยิ่งเรานั้นคือทางกลับของพวกเจ้า ดังนั้น ข้าจะบอกแก่พวกเจ้าในสิ่งที่พวกเจ้าได้กระทำไว้

16. โอ้ลูกเอ๋ย แท้จริง (หากว่าความผิดนั้น) มันจะหนักเท่าเมล็ดผักกาดหนึ่ง มันจะซ่อนอยู่ในหิน หรืออยู่ใน ซันฟ้าทั้งหลายหรืออยู่ในแผ่นดิน อัลลอฮ์ก็จะทรงนำมันออกมาแท้จริง อัลลอฮ์เป็นผู้ทรงเมตตา ผู้ทรงรอบรู้อยิ่ง

17. โอ้ลูกเอ๋ย เจ้าจงดำรงไว้ซึ่งการละหมาดและจงใช้กันให้กระทำความดี และจงห้ามปรามกันให้ละเว้นการทำความชั่ว และจงอดทนต่อสิ่งที่ประสบกับเจ้า แท้จริง นั่นคือส่วนหนึ่งจากกิจการที่หนักแน่นมั่นคง 18. และเจ้าอย่าหันแก้ม (ใบหน้า) ของเจ้าให้แก่ผู้คนอย่างยะโส และอย่าเดินไปตามแผ่นดินอย่างไร้มารยาท แท้จริง อัลลอฮ์ มีทรงชอบทุกผู้หยิ่งจองหอง และผู้คุยโวโอ้อวด 19. และเจ้าจงก้าวเท้าของเจ้าพอประมาณและจงลดเสียงของเจ้าลง แท้จริง เสียงที่น่าเกลียดยิ่งคือเสียง (ร้อง) ของลา" (ลูกหลาน 12-19)

จากโองการข้างต้น สามารถสรุปแนวทางการอบรมเลี้ยงดูบุตรได้ดังนี้

หนึ่ง ฐานแห่งอะกิดะฮฺ(หลักศรัทธา)

สอง ฐานแห่งอิบาดะฮฺ(หลักปฏิบัติ)

สาม ฐานแห่งคุณธรรมจริยธรรม

จากรากฐานทั้งสามประการดังกล่าวข้างต้น ลูกหลานได้เสียแก่ลูกให้ยึดมั่นคำสอน 10 ประการดังนี้

(1) จงอย่าตั้งภาคีต่ออัลลอฮ์

(2) จงทำดีต่อพ่อแม่

(3) จงเจริญรอยตามกลุ่มผู้ศรัทธาและบรรดาผู้ได้รับทางนำ

(4) การชิมชั๊และปลุกฝึความรอบรู้ของอัลลอฮและการตรวจสอบของพระองค์

(5) จงดำรงละหมาด

(6) จงใช้กันให้กระทำความดีและจงห้ามปรามกันให้ละเว้น การทำความชั่ว

(7) จงอดทนต่อสิ่งที่ประสบกับเจ้า

(8) อย่าหยิ่งยะโส โอ้อวด และดูถูกคนอื่น

(9) จงก้าวเท้าพอประมาณ

(10) จงลดเสียงของเจ้า

หะดีษที่ว่าด้วยการอบรมเลี้ยงดูบุตร

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าหะดีษที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูบุตร พบว่ามีดังนี้

การอบรมเลี้ยงดูบุตร มีปัจจัยหลักที่ขาดไม่ได้เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จอยู่สามประการหลักๆ คือ

1. พ่อแม่หรือผู้ปกครอง หมายถึง พ่อแม่จะต้องเป็นตัวอย่างของผู้ศรัทธาที่ดีแก่ลูก ไม่ใช่พ่าร้าสอนลูกแต่ตนเองห่างไกลจากศรัทธาเหลือเกิน พ่อแม่ต้องหมั่นศึกษาหาความรู้ในการเลี้ยงลูก และไม่สอนลูกในทางที่ผิด เพราะในที่สุดแล้ว พ่อกับแม่คือตัวแปรสำคัญที่สุดที่จะบอกได้ว่าลูกจะออกมาเป็นเช่นใด ท่านศาสดา ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิ วะสัลลัม กล่าวถึงข้อเท็จจริงนี้ว่า

كُلُّ مَوْلُودٍ يُوَلَّدُ عَلَى الْفِطْرَةِ، فَأَبَوَاهُ يُهَوِّدَانِهِ أَوْ يَنْصَرَانِهِ أَوْ يُمَجِّسَانِهِ

ความว่า "เด็กทุกคนเกิดมาบนกมลสันดานอันบริสุทธิ์ แต่แล้วผู้เป็นพ่อแม่ตนเองที่ทำให้เขาเป็นยิว หรือเป็นคริสต์ หรือเป็นมะญซีย์" (อัล-บุคอรี หะดีษเลขที่ 1270)

2. สภาพแวดล้อม หมายถึง สภาพแวดล้อมในครอบครัวเป็นอันดับแรก ซึ่งควรต้องไม่เป็นสภาพแวดล้อมที่บั่นทอนอีมาน เต็มไปด้วยพิษของชัยฏอน ต้องระมัดระวังเรื่องสื่อต่างๆ ให้จงหนัก นอกจากนี้สภาพแวดล้อมอาจจะรวมถึงคนรอบข้างเช่น ญาติมิตร เพื่อนฝูงของลูก ฯลฯ เหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยที่อาจส่งผลทั้งในทางบวกและลบแก่ลูกได้ทั้งสิ้น

ในหะดีษกุดสีบบทหนึ่ง ท่านศาสดา ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิ วะสัลลัม กล่าวถึงพระดำรัสของอัลลอฮว่า

وَإِنِّي خَلَقْتُ عِبَادِي خُنَفَاءَ كُلُّهُمْ، وَإِنَّهُمْ أَتَتْهُمْ الشَّيَاطِينُ فَاجْتَابَتْهُمْ عَنْ دِينِهِمْ، وَحَرَمْتُ عَلَيْهِمْ مَا أَحَلَّ لَهُمْ، وَأَمَرْتُهُمْ أَنْ يُشْرِكُوا بِي مَا لَمْ أَنْزِلْ بِهِ سُلْطَانًا

ความว่า "แท้จริงข้า(อัลลอฮ)ได้สร้างบ่าวทุกคนในสภาพบริสุทธิ์ และแท้จริง พวกเขาถูกชัยฏอนมาล่อลวงให้หันเหจากศาสนาของพวกเขา มันทำให้สิ่งที่ข้ากำหนดว่าหะลาลเป็นสิ่งหะรอมแก่พวกเขา และมันได้สั่งให้พวกเขาตั้งภาคีต่อข้าในสิ่งที่ข้าไม่ได้ให้หลักฐานใดๆ ลงมาเลย" (มุสลิม หะดีษเลขที่ 5109)

3. การขอความช่วยเหลือจากอัลลอฮ์ พ่อแม่ที่มีศรัทธาจะไม่เปลืองเวลาและละเลยการพึ่งพาอัลลอฮ์ หลังจากที่ได้ทุ่มเทอุทิศตนอย่างเต็มที่ในการดูแลบุตรแล้ว สิ่งที่ต้องไม่ลืมคือการขอความช่วยเหลือจากอัลลอฮ์ เพราะดุอาอ์(การขอพร)ของพ่อแม่ต่อลูกนั้นเป็นดุอาอ์ที่อัลลอฮ์จะทรงตอบรับ ท่านศาสดา ค็อลลัลลอฮ์ อะลัยฮิ วะสัลลัม กล่าวว่า

ثَلَاثُ دَعَوَاتٍ مُسْتَجَابَاتٌ لَا شَكَّ فِيهِنَّ : دَعْوَةُ الْوَالِدِ، وَدَعْوَةُ الْمُسَافِرِ، وَدَعْوَةُ الْمَظْلُومِ

ความว่า "ดุอาอ์(การขอพร)สามประเภทที่จะถูกตอบรับโดยไม่เป็นที่สงสัยอีก นั่นคือ ดุอาอ์ของผู้ให้กำเนิด ดุอาอ์ของคนเดินทาง และดุอาอ์ของผู้ถูกอธรรม" (อบูดาวูด หะดีษเลขที่ 1313)

ทัศนะของนักปราชญ์อิสลามว่าด้วยการอบรมเลี้ยงดูบุตร

ส่วนหนึ่งของอะมานะห์ และความรับผิดชอบที่ยิ่งใหญ่คือ การอบรมเลี้ยงดูลูกๆ อัลลอฮ์ตรัสว่า

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا قُوا أَنْفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ عَلَيْهَا مَلَائِكَةٌ غِلَاظٌ شِدَادٌ لَا يَعْصُونَ

اللَّهُ مَا أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ ﴿٦٦﴾

“โอ้บรรดาผู้ศรัทธาเอ๋ย จงคุ้มครองตัวของพวกเจ้าและครอบครัวของพวกเจ้าให้พ้นจากไฟนรก เพราะเชื้อเพลิงของมันคือมนุษย์ และก้อนหิน มีมะลาอิกะฮ์ผู้แข็งแกร่งรักษาอยู่ พวกเขาจะไม่ฝ่าฝืนอัลลอฮ์ในสิ่งที่พระองค์ทรงบัญชาแก่พวกเขา และพวกเขาจะปฏิบัติตามที่ถูกบัญชา”(อัต-ตะห์รีม 6)

ท่านอะลี บิน อะบี ฏอลิบ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ ได้กล่าวว่า จงฝึกมารยาทและสอนความรู้ให้แก่ลูกๆ

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าทัศนะของนักปราชญ์อิสลามว่าด้วยการอบรมเลี้ยงดูบุตรจากหนังสือและตำราต่างๆ พบว่ามีดังนี้

อิสลามได้วางแนวทางการอบรมเลี้ยงดูบุตรไว้ดังนี้

ประการแรก

การเลือกคู่ครองที่เป็นคนดี คนศอลิหะฮ์ ซึ่งถือเป็นก้าวแรกในการอบรมสั่งสอนลูก มีรายงานจาก ท่านอบู สุร็อยเราะฮ์ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ ว่า ท่านศาสดา ได้กล่าวว่า

تُنْكَحُ الْمَرْأَةُ لِأَرْبَعٍ : لِمَالِهَا، وَلِحَسَبِهَا، وَجَمَالِهَا، وَلِدِينِهَا، فَاظْفَرْ بِذَاتِ الدِّينِ تَرُبَّتْ يَدَاكَ

“สตรีจะถูกเลือกสมรสด้วยสาเหตุ 4 ประการ คือ ด้วยทรัพย์สินของนาง ด้วยเชื้อสายวงศ์ตระกูลของนาง ด้วยความสวยงามของนาง และด้วยศาสนาของนาง ดังนั้นจงรับเอาหญิงที่มีศาสนาเถิด มือทั้งสองของท่านจะประสบแต่ความดี” (อัล-บุคอรี หะดีษเลขที่ 5090, มุสลิม หะดีษเลขที่ 1466)

และมีรายงานจากท่านอับดุลลอฮ์ บิน อัมรฺ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ ว่า ท่านศาสดา ได้กล่าวว่า

الدُّنْيَا مَتَاعٌ، وَخَيْرُ مَتَاعِ الدُّنْيَا الْمَرْأَةُ الصَّالِحَةُ

“โลกดุนยานี้ คือ สิ่งที่ทำให้มีความสุขสำราญ และสิ่งที่ทำให้มีความสุขสำราญที่ดียิ่งที่สุดของโลกดุนยานั้นก็คือ สตรีที่ดี”(เศาะฮี้ห มุสลิม 2/1090 หมายเลข 1467)

ประการที่สอง

พ่อแม่พึงมีความบริสุทธิ์ใจเพื่ออัลลอฮ์ในการอบรมสั่งสอนลูกๆ และหวังผลตอบแทนจากอัลลอฮ์ในทุกสิ่งที่ได้ทุ่มเททั้งที่เป็นแรงกายและทรัพย์สิน ไม่ใช่ทำไปเพื่อการสรรเสริญ หรือยกย่องขึ้นไว้ให้ อัลลอฮ์ตรัสว่า

وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ

“และพวกเขามีได้ถูกบัญชาให้กระทำอื่นใด นอกจากการเคารพภักดีต่ออัลลอฮ์ เป็นผู้ที่มีเจตนาบริสุทธิ์ในการภักดีต่อพระองค์”(อัล-บักยนิฮะฮ 5)

และมีรายงานจากท่านอุมร์ บิน อัล-ค็อฏฏอบ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ ว่า ท่านศาสดา ได้กล่าวว่า

إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ

“แท้จริงการงานต่าง ๆ นั้นขึ้นอยู่กับเจตนา”(เศาะฮี้ห อัล-บุคอรี๊ยะ หะดีษเลขที่ 1)

ดังนั้น อิสลามถือว่าการอบรมสั่งสอนบุตรถือเป็นอิบาตะฮ์ที่ใหญ่ยิ่ง เนื่องจากผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการอบรมสั่งสอนนั้นครอบคลุมทั้งประโยชน์แก่ส่วนตัวและส่วนรวมด้วย และเนื่องจากการอบรมสั่งสอนนั้นมีความยากลำบาก และเหน็ดเหนื่อยอย่างมากอีกด้วย

ประการที่สาม

การสร้างความเคยชินและส่งเสริมด้วยวิธีที่ดีและอ่อนโยนในการทำอิบาตะฮ์ให้กับลูกๆ ตั้งแต่ยังเล็กๆ เพื่อให้เกิดความคุ้นเคย รัก และชอบในการทำอิบาตะฮ์

อัลลอฮ์ตรัสว่า

وَأْمُرْ أَهْلَكَ بِالصَّلَاةِ وَاصْطَبِرْ عَلَيْهَا

“และเจ้าจงสั่งใช้ครอบครัวของเจ้าให้ทำละหมาด และจงอดทนในการปฏิบัติละหมาด”(ฏอฮา 132)

และมีรายงานจากท่านอุมร์ บิน ซุอัยบ์ รายงานจากพ่อของท่าน รับจากปู่ของท่าน เราะฎิยัลลอฮุอันฮุม ว่า ท่านศาสดา ได้กล่าวว่า

مُرُوا أَوْلَادَكُمْ بِالصَّلَاةِ وَهُمْ أَبْنَاءُ سَبْعِ سِنِينَ، وَاضْرِبُوهُمْ عَلَيْهَا وَهُمْ أَبْنَاءُ عَشْرِ، وَفَرِّقُوا بَيْنَهُمْ فِي الْمَضَاجِعِ

“พวกท่านจงสั่งใช้ลูกๆ ให้ละหมาดเมื่อเขามีอายุเจ็ดขวบ และจงเขียนดีให้พวกเขาละหมาดเมื่อมีอายุครบสิบขวบ พร้อมๆ กับแยกที่นอนระหว่างพวกเขา” (อบิดาวูด หะดีษเลขที่ 495)

ท่านอบินู ตัยมียะฮฺ กล่าวว่า ผู้ใดที่มีเด็กเล็ก ลูกทาส หรือลูกกำพร้าอยู่กับเขาแล้วเขาไม่สั่งใช้ให้ละหมาด เขาจะถูกลงโทษหากเขาไม่สั่งใช้เด็กๆ เหล่านั้น และเขาจะต้องถูกลงโทษตามกฎหมายด้วยโทษที่หนักเพราะฝ่าฝืนคำสั่งของอัลลอฮฺและเราะซูลของพระองค์

ท่านอบินู อัลกัอยิมิ ได้กล่าวว่า “ใครที่ละเลยในการให้ความรู้ที่มีประโยชน์กับลูกๆ ของเขา และปล่อยปละละเลยพวกเขาอย่างไร้สาระ แท้จริงเขาได้ทำร้ายพวกเขาอย่างร้ายแรง ลูกๆ ส่วนใหญ่เสียหายเพราะสาเหตุมาจากพ่อที่ละเลย ไม่สั่งสอนสิ่งที่เป็นวาญิบและสุนัตต่างๆ ในศาสนา เขาละเลยพวกเขาตั้งแต่เล็กๆ พวกเขาจึงไม่สามารถให้ประโยชน์แก่ตัวเองและพ่อของพวกเขาได้เมื่อเขาเติบโตขึ้นมา”

ประการที่สี่

พ่อแม่ควนสอนให้ลูกๆ ออกห่างไกลจากสิ่งที่ต้องห้ามและชั่วร้ายต่างๆ เตือนถึงอันตรายของมันและปลูกฝังในใจให้เกลียดชังความชั่วที่จะนำมาซึ่งความหายนะทั้งแก่ชีวิตในโลกนี้และในวันอาคีเราะฮฺ พ่อแม่บางคนอาจไม่ให้ความสำคัญกับสิ่งนี้ เพราะถือว่าพวกเขายังเด็กยังไม่มีภาระเรื่องบาปบุญ ซึ่งมันขัดแย้งกับสิ่งที่ท่านศาสนทูตผู้ตักเตือน ผู้อบรมสั่งสอนได้เคยทำไว้

รายงานจากท่านอบู สุร็อยเราะฮฺ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ ว่า ท่านหะสัน บิน อาลี (หลานของท่านศาสดา) เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ ได้หยิบผลอินทผลัมลูกหนึ่งที่มาจากการบริจาคตาน เอมามาใส่ในปาก ท่านศาสดา ได้กล่าวว่า كَحْ، كَحْ (กิก กิก) เพื่อให้หะสันคายออกมา แล้วท่านศาสดา ก็กล่าวว่า

أَمَا شَعَرْتُ أَنَّا لَا نَأْكُلُ الصَّدَقَةَ

“เจ้าไม่รู้ดอกหรือว่าพวกเรา(นบีและวงศ์วานของท่าน)นั้น ห้ามรับประทานสิ่งที่เป็นทานบริจาค”

(อัล-บุคอรี หะดีษเลขที่ 1491)

ประการที่ห้า

พ่อแม่ควรทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ลูกๆ การเป็นแบบอย่างที่ดีถือเป็นสิ่งจำเป็นยิ่งในการอบรมสั่งสอน เป็นที่รู้กันว่าลูกนั้นมีความประทับใจในตัวพ่อแม่และชอบที่จะทำตามพ่อแม่ จึงจำเป็นที่พ่อแม่และผู้เลี้ยงดูต้องไม่ปฏิบัติในสิ่งที่ขัดแย้งกับสิ่งที่พูด อัลลอฮฺตรัสว่า

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ ﴿١٠١﴾

“โอ้บรรดาผู้ศรัทธาเอ๋ย ทำไมพวกเจ้าจึงพูดในสิ่งที่พวกเจ้าไม่ปฏิบัติ” (อัล-ศ็อฟ 2)

และพระองค์ตรัสเกี่ยวกับท่านศาสดาซุฮัยรว่า

وَمَا أُرِيدُ أَنْ أَمْلِكَكُمْ إِلَىٰ مَا أَنهَضَكُمْ عَنْهُ إِنِّي أُرِيدُ إِلَّا الْإِصْلَاحَ مَا اسْتَطَعْتُ^c

“และฉันมีปรรณนาที่จะขัดแย้งกับพวกท่าน ในสิ่งที่ฉันได้ห้ามพวกท่านให้ละเว้น ฉันมีปรรณนาสิ่งใด นอกจากการปฏิรูปให้ดีขึ้นเท่าที่ฉันสามารถ”(ฮุด 88)

ประการที่หก

พ่อแม่ควรตักเตือนลูกๆ ให้ห่างไกลจากเพื่อนที่ไม่ดี และให้คำแนะนำให้ลูกๆ เลือกคบกับเพื่อนที่ดี รายงานจากท่าน อับู ฮุร็อยเราะฮฺ เราะฎิยัลลอฮุอันฮฺ ว่า ท่านศาสดา ได้กล่าวว่า

الرَّجُلُ عَلَىٰ دِينِ خَلِيلِهِ، فَلْيَنْظُرْ أَحَدُكُمْ مَنْ يُخَالِلُ

“บุคคลคนหนึ่ง นั้นจะตามศาสนาของเพื่อนรักของเขา ดังนั้น เขาจึงเลือกให้ดีกว่าใครคือคนที่เขาจะเอามาเป็นเพื่อนรักด้วย”(อบูดาวัด หะดีษเลขที่ 4833)

ประการที่เจ็ด

พ่อแม่ควรส่งลูกๆ เข้าเรียนและท่องจำอัลกุรอาน ณ มัสยิดหรือที่ต่างๆ มีรายงานจากท่าน อุซมาน บิน อฟฟาน เราะฎิยัลลอฮุอันฮฺ ว่า ท่านศาสดา ได้กล่าวว่า

خَيْرُكُمْ مَنْ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ وَعَلَّمَهُ

“ผู้ที่ดีที่สุดในหมู่พวกท่าน คือ ผู้เรียนอัลกุรอานและสอนอัลกุรอาน”

(อัล-บุคอรี หะดีษเลขที่ 5027)

ประการที่แปด

พ่อแม่ควรปกป้องลูกๆ จากสื่อที่ไม่ดีเพราะหนึ่งในปัจจัยที่ทำให้ลูกๆ นั้นไขว่เขว ออกนอกกลุ่มนอกทาง และปฏิบัติความชั่ว หลงไปในทางที่ชั่วช้าต่ำต้อย ก็คือสื่อที่เขาดูทางช่องต่างๆ ผ่านดาวเทียม ทั้งที่เป็นหนังที่โปเปลื้อย และชั่วช้าต่างๆ เช่นเดียวกับหนังการ์ตูนต่างๆ ที่แฝงไว้ด้วยสิ่งๆ ที่ขัดกับหลักศาสนา หลักอาากิอะฮฺ หลักจริยธรรมที่ดี

ประการที่เก้า

พ่อแม่ควรอบรมสั่งสอนในเรื่องอิสลาม และการศรัทธา ปลุกฝังการให้ความยิ่งใหญ่แก่อัลลอฮฺ รักพระองค์ รักท่านศาสดา บอกถึงความสำคัญของท่านศาสดาและการปฏิบัติตามท่าน สั่งสอนจริยธรรมและมารยาทที่ดีงาม เช่น มารยาทในการแต่งกาย มารยาทในมัสยิด มารยาทในการกินและการดื่ม บทดุอาอ์เข้าเย็น การให้ความเคารพต่อผู้ใหญ่ มารยาทกับเพื่อนๆ สร้างความคุ้นเคยกับคำพูดที่ดี ห่างไกลจากคำพูดที่ไม่ดีไม่สุภาพสอนให้รักษาความสะอาดทั้งร่างกายและเสื้อผ้า รวมถึงมารยาทที่ดีงามอื่นๆ ทั้งหมด

ประการที่สิบ

พ่อแม่ควรฝึกลูกๆ ให้นอนเร็ว ไม่นอนดึก และตื่นเช้าตั้งแต่หัวรุ่ง ใช้เวลากับสิ่งที่มีประโยชน์ และควรอนุญาตให้พวกเขาเล่นการละเล่นที่ไม่ต้องห้ามในศาสนาในบางเวลาเพื่อไม่ให้พวกเขารู้สึกเบื่อหน่าย

ประการที่สิบเอ็ด

คุณพ่อควรมีความอ่อนโยนในการปฏิสัมพันธ์กับลูกๆ และมีความยุติธรรมกับลูกๆ มีรายงานจากท่าน หลุย อาอิชะฮฺ เราะฎียัลลอฮูอันฮา ว่า ท่านศาสดา ได้กล่าวว่า

إِنَّ الرَّفْقَ لَا يَكُونُ فِي شَيْءٍ إِلَّا زَانَهُ وَلَا يُنْزَعُ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا شَانُهُ

“ความอ่อนโยนนั่นจะไม่ถูกใส่ไว้ในสิ่งใดนอกจากจะทำให้สิ่งนั้นสวยงาม และจะไม่ถูกถอดถอนออกจากสิ่งใดนอกจากจะทำให้สิ่งนั้นน่ารังเกียจ”(มุสลิม หะดีษเลขที่ 2594)

พ่อแม่ต้องมีความยุติธรรมกับลูกๆ ทุกคนในทุกๆ สิ่ง ในการพูด การให้คำเลียงดู การให้ของขวัญ และสิ่งอื่นๆ ที่พวกเขามีความต้องการ ทั้งนี้ เพื่อไม่ให้เกิดความอิจฉาริษยาระหว่างพวกเขา รายงานจากท่านอัน-นุมาน บิน บะชีร เราะฎียัลลอฮูอันฮฺ ว่า ท่านศาสดาคืออัลลลอฮฺอะลยฮิอะสลัลัมได้กล่าวว่า

اتَّقُوا اللَّهَ وَاعْدِلُوا بَيْنَ أَوْلَادِكُمْ

“พวกท่านจงยำเกรงอัลลอฮฺ และจงให้ความยุติธรรมระหว่างลูกๆ ของพวกท่าน”(มุสลิม หะดีษเลขที่ 1623)

ประการที่สิบสอง

พ่อแม่ควรขอดุอาอ์ให้กับลูกๆ ให้เป็นคนดีและได้รับทางนำ เพราะทางนำนั้นมาจากอัลลอฮฺ พระองค์ทรงให้แก่ผู้ที่ทรงประสงค์ด้วยความกรุณาของพระองค์ พระองค์ทรงให้หลงทางผู้ที่พระองค์ประสงค์ด้วยความยุติธรรมของพระองค์ พ่อฉันมีหน้าที่เพียงการชี้แนะแนวทางและชี้แจงเท่านั้น ดังที่อัลลอฮฺตรัสว่า

إِنَّكَ لَا تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ

“แท้จริง เจ้าไม่สามารถที่จะชี้แนะทางที่ถูกต้องแก่ผู้ที่เจ้ารักได้ แต่อัลลอฮฺทรงชี้แนะทางที่ถูกต้องแก่ผู้ที่พระองค์ทรงประสงค์และพระองค์ทรงรู้ดีถึงผู้ที่อยู่ในแนวทางที่ถูกต้อง”(อัล-เกาะศ็อศ 56)

พ่อแม่จึงควรขอดุอาอ์ให้กับลูกๆ ให้เป็นคนดีและได้รับทางนำ ดังที่อัลลอฮฺตรัสว่า

وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا هَبْ لَنَا مِنْ أَزْوَاجِنَا ذُرِّيَّتًا قُرَّةَ أَعْيُنٍ وَاجْعَلْنَا لِلْمُتَّقِينَ إِمَامًا

“และบรรดาผู้ที่กล่าวว่า ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้าของเรา ขอพระองค์โปรดประทานแก่เรา ซึ่งคู่ครองของเราและลูกหลานของเรา ให้เป็นที่รื่นรมย์แก่สายตาของเรา และทรงทำให้เราเป็นแบบอย่างแก่บรรดาผู้ยำเกรง”

(อัล-ฟุรกอ 74)

นอกจากนั้น พ่อแม่ควรพึงระวังจากการขอคู่อารีที่ไม่ดีให้แก่ลูกๆ มีรายงานจากท่านญาบิร บินอับดิลลาฮฺเราะฎียัลลอฮูอันฮุ ว่า ท่านศาสดา ได้กล่าวว่า

لَا تَدْعُوا عَلَى أَنْفُسِكُمْ، وَلَا تَدْعُوا عَلَى أَوْلَادِكُمْ، وَلَا تَدْعُوا عَلَى أَمْوَالِكُمْ، لَا تَوَافِقُوا مِنْ اللَّهِ سَاعَةً يُسْأَلُ فِيهَا عَطَاءٌ فَيَسْتَجِيبَ لَكُمْ

“พวกท่านจงอย่าขอคู่อารีที่ไม่ดีแก่ตัวพวกท่าน แก่ลูกๆ ของพวกท่าน ทรัพย์สินของพวกท่าน อย่าให้คู่อารีนั้นตรงพอดีกับช่วงเวลาที่ยัลลอฮฺตอบรับคู่อารีใดๆ ที่ถูกขอแล้วยัลลอฮฺก็จะตอบรับคู่อารีของพวกท่าน (แล้วสิ่งไม่ดีที่ท่านขอก็จะประสบแก่พวกท่าน)” (มุสลิม หะดีษเลขที่ 3009)

แนวทางการอบรมของท่านศาสดา

ท่านศาสดามีแนวทางอบรมบุตรและบรรดาสาวกให้เป็นคนดี ด้วยวิธีต่างๆดังนี้

1. การสอนด้วยการเล่าเรื่องราวต่างๆ

ท่านศาสดาได้ใช้วิธีการนี้ในการอบรมขัดเกลา ดังที่ยัลลอฮฺตรัสว่า

فَأَقْصَصَ الْقَصَصَ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ ﴿١٧٦﴾

ความว่า “ดังนั้น เจ้าจงเล่าเรื่องราวเหล่านั้นเถิด เพื่อว่าพวกเขาจะไตร่ตรอง” (สุเราะฮฺ อัลอะฮฺรอฟ : 176)

ดังมีตัวอย่างจากเรื่องราวของท่านคือบาบ อิบน์ลอะรอต เราะฎียัลลอฮูอันฮุ ซึ่งท่านเป็นชายหนุ่มท่านหนึ่งในบรรดาศาหะบะฮฺของท่านศาสดา คือลัลลลอฮฺอะลียะฮฺวะสัลลัม ที่ถูกทรมานอย่างหนักหนาสาหัสทุกครั้งที่ท่านถูกทรมานท่านก็จะไปหาท่านศาสดา คือลัลลลอฮฺอะลียะฮฺวะสัลลัม เพื่อร้องทุกข์ต่อท่านศาสดา ในสิ่งที่ท่านได้ประสบ ท่านคือบาบ เราะฎียัลลอฮูอันฮุ ได้เล่าเรื่องนี้ว่า

شَكَوْنَا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ مُتَوَسِّدٌ بُرْدَةً لَهُ فِي ظِلِّ الْكَعْبَةِ قُلْنَا لَهُ أَلَا تَسْتَنْصِرُ لَنَا أَلَا تَدْعُو اللَّهَ لَنَا قَالَ كَانَ الرَّجُلُ فِيمَنْ قَبْلَكُمْ يُحْفَرُ لَهُ فِي الْأَرْضِ فَيُجْعَلُ فِيهِ فَيَجَاءُ بِالْمِنْشَارِ فَيُوضَعُ عَلَى رَأْسِهِ فَيُشَقُّ بِأَنْتَنَيْنِ وَمَا يَصُدُّهُ ذَلِكَ عَنْ دِينِهِ وَيُمَشَّطُ بِأَمْشَاطِ الْحَدِيدِ مَا دُونَ لَحْمِهِ مِنْ عَظْمٍ أَوْ عَصَبٍ وَمَا يَصُدُّهُ ذَلِكَ عَنْ دِينِهِ وَاللَّهِ لَيُتِمَّنَّ هَذَا الْأَمْرَ حَتَّى يَسِيرَ الرَّكِيبُ مِنْ صَنْعَاءَ إِلَى حَضْرَمَوْتَ لَا يَخَافُ إِلَّا اللَّهَ

ความว่า “พวกเราได้มาร้องทุกข์ต่อท่านศาสดา คือลัลลลอฮฺอะลียะฮฺวะสัลลัม (ในสิ่งที่พวกเราได้ประสบกับการทรมานจากกลุ่มชนผู้ตั้งภาคีอย่างหนักหนาสาหัส) โดยที่ท่านกำลังตะแคงบนผ้าคลุมของท่านได้รับเงาของกะอเบะฮฺ พวกเราจึงได้กล่าวว่า “ท่านจะไม่ขอความช่วยเหลือให้แก่เราหรือ ? ท่านจะไม่ขอคู่อารีให้แก่เราหรือ ?” ท่านศาสดา จึงกล่าวตอบว่า “เคยมีชนก่อนหน้าพวกท่านที่ถูกนำตัวไป แล้วได้มีการขุดหลุมในดินเพื่อวางตัวเขาลงไปในนั้น แล้วเลื่อยก็ถูกนำมาวางไว้บนหัวของเขา แล้วก็เลื่อยหัวของเขาจนแยกออกเป็นสองส่วน แต่สิ่งนั้นก็ไม่สามารถจะหันเหเขาให้ออกจากศาสนาแต่อย่างใด ส่วนอีกบางคนที่ถูกหิวฉมด้วยหิวเหล็ก

จนกระทั่งเหลือแต่เนื้อและกระดูก แต่สิ่งนั้นก็ไม่สามารถจะหันเหเขาให้ออกจากศาสนาแต่อย่างใด และแน่แท้ อัลลอฮ์ จะทรงให้อิสลามนี้ต้องลุล่วงสมบูรณ์จนกระทั่งคนซึ่งพาหนะสามารถจะเดินทางจาก เมืองศ็อนอาอ์ จนถึงเมืองหุฎเราะเมาต(ทั้งสองเมืองอยู่ในประเทศเยเมน)ได้(อย่างปลอดภัย) โดยที่เขาไม่กลัวผู้ใดเลยนอกจาก อัลลอฮ์” (บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลขหะดีษ : 3612)

2. การสอนด้วยการให้ข้อตักเตือนโดยใช้เวลาที่เหมาะสม

ท่านอิบนุมัสอูด เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ ได้พรรณมาถึงคุณลักษณะของท่านศาสดาไว้ว่า

كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَخَوَّلُنَا بِالْمَوْعِظَةِ فِي الْأَيَّامِ السَّامَةِ عَلَيْنَا

ความว่า “ปรากฏว่าท่านศาสดา ค็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะสัลลัม ได้จัดการอบรมให้ข้อตักเตือนแก่พวกเราในบางวันเพียงเท่านั้น เพราะเกรงว่าพวกเราจะเบื่อหน่าย” (บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลขหะดีษ : 68)

การจัดการอบรมให้ข้อตักเตือนที่จะส่งผลให้เกิดผลนั้น ย่อมจะต้องมีการจัดสรรในเรื่องของเวลาให้มีความเหมาะสม และอย่าให้เป็นสิ่งที่จำเป็นที่ต้องกระทำอย่างเป็นประจำทุกวัน(กระทั่งทำให้มีความรู้สึกเบื่อหน่าย)

จากท่านอบีวาอิล ซะกิก อิบนุสะละมะฮฺ ได้เล่าว่า

كَانَ عَبْدُ اللَّهِ يُذَكِّرُ النَّاسَ فِي كُلِّ خَمِيسٍ فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ يَا أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ لَوَدِدْتُ أَنَّكَ ذَكَرْتَنَا كُلَّ يَوْمٍ قَالَ أَمَا إِنَّهُ يَمْنَعُنِي مِنْ ذَلِكَ أَنِّي أَكْرَهُ أَنْ أُمْلِكُمْ وَإِنِّي أَتَخَوَّلُكُمْ بِالْمَوْعِظَةِ كَمَا كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَخَوَّلُنَا بِهَا مَخَافَةَ السَّامَةِ عَلَيْنَا

ความว่า “ปรากฏว่าท่านอับดุลลอฮ์ อิบนุมัสอูด เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ นั้น จะอบรมให้ข้อตักเตือนพวกเราในทุกวันพฤหัสบดี มีชายคนหนึ่งได้กล่าวแก่ท่านว่า โอ้ อูบอับดุลเราะหมาน(อิบนุมัสอูด) ฉันปรารถนาที่จะให้ท่านอบรมให้ข้อตักเตือนพวกเราทุกวัน ท่านจึงกล่าวว่า สิ่งที่ทำให้ฉันไม่ยอมทำเช่นนั้นก็คือ ฉันไม่ต้องการทำให้พวกท่านรู้สึกเบื่อหน่าย และฉันต้องการจัดเตรียมเวลาการอบรมต่อพวกท่าน เหมือนที่ท่านศาสดา ค็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะสัลลัม ได้จัดการอบรมสั่งสอนพวกเรา(อย่างเหมาะสม) เพราะกลัวพวกเราจะเบื่อหน่าย” (บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลขหะดีษ : 70 และมุสลิม หมายเลขหะดีษ : 2821)

3. ผสมผสานระหว่างการให้ขวัญกำลังใจและการขู่ส่ำทับ

สภาพจิตใจของมนุษย์นั้นบางครั้งก็อยู่ในสภาพที่สูงส่งแต่ในบางครั้งก็มีสภาพที่ตกต่ำ มีทั้งจิตใจที่เลวทรามและที่อ่อนแอ ด้วยเหตุนี้ท่านศาสดาจึงได้ผสมผสานระหว่างการให้ขวัญกำลังใจและการขู่ส่ำทับ บางครั้งก็มีการให้ความหวังและบางครั้งก็อาจทำให้เกิดความหวาดกลัว

ดังที่ท่านอนัส อิบนุมาลิก เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ ได้เล่าว่า

حَطَبَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خُطْبَةً مَا سَمِعْتُ مِثْلَهَا قَطُّ قَالَ لَوْ تَعْلَمُونَ مَا أَعْلَمَ
لَضَحِكْتُمْ قَلِيلًا وَلَبَكَيْتُمْ كَثِيرًا قَالَ فَغَطَّى أَصْحَابُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وُجُوهَهُمْ لَهُمْ
خَنِينٌ

ความว่า “ท่านศาสดา คืออลลัลลอฮูอะลัยฮิวะสัลลัม ได้กล่าวเทศนา(คุตบะฮฺ) ซึ่งฉันไม่เคยได้ยินการกล่าวเทศนาเหมือนครั้งนั้นเลย ท่านศาสดา ได้กล่าวว่า “หากพวกท่านรู้ในสิ่งที่ฉันรู้ แน่จนพวกท่านจะหัวเราะให้น้อยและร้องไห้ให้มาก ท่านอนส์ได้เล่าอีกว่า (เมื่อได้ยินเช่นนั้น) บรรดาเศาะหาบะฮฺของท่านศาสดา คืออลลัลลอฮูอะลัยฮิวะสัลลัม จึงก้มหน้าลงด้วยสภาพของความทุกข์ระทมใจ” (บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลขหะดีษ : 4621)

และยังมีหะดีษอื่นๆที่ได้กล่าวถึงการให้ความหวังและเป็นขวัญกำลังใจอีก ดังที่ท่านอบูซุรเราะฮ์ฎียัลลอฮุอันฮุได้เล่าว่า

أَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَلَيْهِ ثَوْبٌ أَبْيَضٌ وَهُوَ نَائِمٌ ثُمَّ أَتَيْتُهُ وَقَدْ اسْتَيْقَظَ فَقَالَ: «مَا مِنْ عَبْدٍ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ثُمَّ مَاتَ عَلَى ذَلِكَ إِلَّا دَخَلَ الْجَنَّةَ» قُلْتُ: وَإِنْ رَزَى وَإِنْ سَرَقَ؟، قَالَ: «وَأِنْ رَزَى وَإِنْ سَرَقَ»، قُلْتُ: وَإِنْ رَزَى وَإِنْ سَرَقَ؟، قَالَ: «وَأِنْ رَزَى وَإِنْ سَرَقَ»، قُلْتُ: وَإِنْ رَزَى وَإِنْ سَرَقَ؟، قَالَ: «وَأِنْ رَزَى وَإِنْ سَرَقَ»، عَلَى رَغَمِ أَنْفِ أَبِي ذَرٍّ وَكَانَ أَبُو ذَرٍّ إِذَا حَدَّثَ بِهِذَا قَالَ وَإِنْ رَغَمِ أَنْفِ أَبِي ذَرٍّ

ความว่า “ฉันได้มาหาท่านศาสดา คืออลลัลลอฮูอะลัยฮิวะสัลลัม ซึ่งท่านได้สวมเสื้อสีขาวและกำลังนอนอยู่หลังจากที่ฉันได้มาถึง ท่านก็ได้ตื่นขึ้นมา ท่านจึงกล่าวว่า ไม่มีบ่าวคนใดที่ได้กล่าว -ลาอิลาฮะอิลลัลลอฮฺ- ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮฺ แล้วเขาได้ตายไปด้วยสภาพนั้น นอกจากสำหรับเขาแล้วย่อมได้เข้าสู่สวนสวรรค์อย่างแน่นอน ฉัน(อบูซุรเราะฮ์)จึงได้กล่าวว่า แม้ว่าเขาจะทำซินา(ผิดประเวณี) หรือขโมยกระนั้นหรือ ? ท่านศาสดาจึงตอบว่า แม้ว่าเขาจะทำซินาหรือขโมยก็ตาม ฉันก็ได้กล่าวอีกว่า แม้ว่าเขาจะทำซินาหรือขโมยกระนั้นหรือ ? ท่านศาสดา ก็ตอบอีกว่า แม้ว่าเขาจะทำซินาหรือขโมย และแม้ว่าเป็นสิ่งที่อบูซุรเราะฮ์ไม่พอใจก็ตาม และปรากฏว่าเมื่อท่านอบูซุรเราะฮ์ได้รายงานหะดีษนี้ ท่านก็ได้กล่าวว่า และแม้ว่าเป็นสิ่งที่อบูซุรเราะฮ์ไม่พอใจก็ตาม ” (บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลขหะดีษ : 5827 และมุสลิม หมายเลขหะดีษ : 283)

และจากท่านอบูซุรเราะฮ์เราะฮ์ฎียัลลอฮุอันฮุได้เล่าว่า

كُنَّا فُعُودًا حَوْلَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- مَعَنَا أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ فِي نَفَرٍ فَقَامَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- مِنْ بَيْنِ أَظْهُرِنَا فَأَبْطَأَ عَلَيْنَا وَخَشِينَا أَنْ يُقْتَطَعَ دُونَنَا وَفَزَعْنَا فَقُمْنَا فَكُنْتُ أَوَّلَ مَنْ فَزَعَ فَخَرَجْتُ أَبْتَغِي رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- حَتَّى أَتَيْتُ حَائِطًا لِلْأَنْصَارِ لِيْنِي النَّجَارُ فَدَرْتُ بِهِ هَلْ أَجِدُ لَهُ بَابًا فَلَمْ أَجِدْ فَإِذَا رَبِيعٌ يَدْخُلُ فِي جَوْفِ حَائِطٍ مِنْ بَنِي خَارِجَةَ - وَالرَّبِيعُ الْجَدُولُ - فَاحْتَفَزْتُ كَمَا يَحْتَفِرُ الثَّعْلَبُ فَدَخَلْتُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ-

فَقَالَ « أَبُو هُرَيْرَةَ ». فَقُلْتُ نَعَمْ يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ « مَا شَأْنُكَ ». قُلْتُ كُنْتُ بَيْنَ أَظْهُرِنَا فَقُمْتُ فَأَبْطَأْتُ عَلَيْنَا فَخَشِينَا أَنْ تُقْطَعَ دُونَنَا فَفَزَعْنَا فَكُنْتُ أَوَّلَ مَنْ فَرَعَ فَأَتَيْتُ هَذَا الْحَائِطَ فَاخْتَفَرْتُ كَمَا يَخْتَفِرُ الثَّعْلُبُ وَهُوَ لَا يَرَى النَّاسُ وَرَأَيْتُ فَقَالَ « يَا أَبَا هُرَيْرَةَ ». وَأَعْطَانِي نَعْلَيْهِ قَالَ « اذْهَبْ بِنَعْلَيَّ هَاتَيْنِ فَمَنْ لَقِيتَ مِنْ وَرَاءِ هَذَا الْحَائِطِ يَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُسْتَيِقِنًا بِهَا قَلْبُهُ فَبَشِّرْهُ بِالْجَنَّةِ »

ความว่า “พวกเราได้นั่งล้อมท่านศาสดา คือลัลลอฮุอะลัยฮิวะสัลลัม ซึ่งมีท่านอับบากร์ ท่านอุมร์ และท่านอื่นๆ อยู่ร่วมด้วย และแล้วท่านศาสดา คือลัลลอฮุอะลัยฮิวะสัลลัม ก็ได้ลุกขึ้นยืนในระหว่างที่พวกเราได้นั่งกันอยู่ โดยที่พวกเราได้ล่าช้ามาก(ที่จะลุกขึ้นยืนตามท่าน) และพวกเราเองก็กลัวว่าท่านจะได้รับอันตรายจากเหล่าศัตรู (เมื่อเป็นเช่นนั้น) พวกเราจึงได้เร่งรีบในการลุกขึ้น(เพื่อที่จะตามท่านศาสดา) และฉันเป็นคนแรกที่มีความรวดเร็ว(ในการลุกขึ้น) ดังนั้นฉันจึงออกไปหาท่านศาสดา คือลัลลอฮุอะลัยฮิวะสัลลัม กระทั่งได้พบกับ เรือกสวนแห่งหนึ่งของชาวอันศอรซึ่งเป็นของชนเผ่าอันนัจญาร ดังนั้นฉันก็ได้เดินเวียนไปมาเพื่อหาว่ามีทางเข้าหรือไม่ แต่ก็ไม่ปรากฏว่ามีทางเข้าเลย ครั้นเมื่อ(ฉันได้เห็น)ลำธารเล็กๆได้ไหลเข้าสู่เรือกสวนแห่งนั้น ฉันจึงได้ตั้งท่าเตรียมพร้อม(ที่จะเข้าไป) ดังการตั้งท่าของสุนัขจิ้งจอกที่เตรียมจะตะคุบเหยื่อ และแล้วฉันก็ได้เข้าไปพบท่านศาสดา คือลัลลอฮุอะลัยฮิวะสัลลัม ท่านจึงถามฉันว่า “นั่น..อับบากร์หรือเราะฮ์อิมัย ?” ฉันจึงตอบว่า “ใช่แล้วครับ...โอ้อท่านเราะฮ์อิมัย” ท่านจึงถามอีกว่า “ท่านมีเรื่องอะไร?” ฉันจึงตอบว่า “ในระหว่างที่ท่านได้นั่งอยู่ร่วมกับเรานั้น ท่านก็ได้ลุกขึ้นยืนแล้วเดินออกไป โดยที่พวกเราได้ล่าช้ามาก(ที่จะลุกขึ้นตามท่าน) และพวกเราเองก็กลัวว่าท่านจะได้รับอันตรายจากเหล่าศัตรู (เมื่อเป็นเช่นนั้น) พวกเราจึงได้เร่งรีบที่จะลุกขึ้น(เพื่อที่จะตามท่าน) และฉันเป็นคนแรกที่รวดเร็ว(ในการลุกขึ้น) ดังนั้นฉันจึงมายังเรือกสวนแห่งนี้ แล้วฉันก็ได้ตั้งท่าเตรียมพร้อม(ที่จะเข้าไป) ดังการตั้งท่าของสุนัขจิ้งจอกที่เตรียมจะตะคุบเหยื่อ ส่วนคนอื่นๆนั้นก็อยู่หลังฉันอีก ท่านจึงกล่าวว่า โอ้อบบากร์หรือเราะฮ์อิมัย –แล้วท่านก็ยืนรองเท้าของท่านแก่ฉัน- เจ้าจงเดินไปด้วยกับรองเท้าของฉันคู่นี้เถิด ดังนั้นหากว่าเจ้าได้พบเจอผู้ใดหลังเรือกสวนแห่งนี้ โดยที่เขาได้ปฏิเสธตนว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใด นอกจากอัลลอฮ์ และเป็นผู้ที่ความเชื่อมั่นในความศรัทธานั้นมีอยู่ในหัวใจของเขา ดังนั้นก็จงแจ้งข่าวดีแก่เขา ด้วยกับสวนสวรรค์ที่เขาจะได้รับเถิด ” (บันทึกโดยมุสลิม หมายเลขหะดีษ : 156)

4. การโน้มน้าวจิตใจ

จากท่านอับบากร์ อุมามะฮ์ เราะฮิ์ลลอฮุอันฮุ ได้เล่าว่า

إِنَّ قَتَّى شَابًّا أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ ائْذَنْ لِي بِالزَّيْنَةِ فَأَقْبَلَ الْقَوْمُ عَلَيْهِ فَرَجَرُوهُ، قَالُوا مَهْ مَهْ، فَقَالَ « ائْذَنُ » فَدَنَا مِنْهُ قَرِيبًا، قَالَ فَجَلَسَ، قَالَ: « أَتُحِبُّهُ لِأَمِّكَ؟ » قَالَ: لَا وَاللَّهِ، جَعَلَنِي اللَّهُ فِدَاكَ، قَالَ: « وَلَا النَّاسُ يُحِبُّونَهُ لِأُمَّهَاتِهِمْ »، قَالَ: « أَتُحِبُّهُ لِابْنَتِكَ؟ » قَالَ: لَا وَاللَّهِ يَا رَسُولَ اللَّهِ، جَعَلَنِي اللَّهُ فِدَاكَ، قَالَ: « وَلَا النَّاسُ يُحِبُّونَهُ لِابْنَاتِهِمْ »، قَالَ: « أَتُحِبُّهُ لِأَخْتِكَ؟ » قَالَ: لَا وَاللَّهِ جَعَلَنِي اللَّهُ فِدَاكَ، قَالَ: « وَلَا النَّاسُ يُحِبُّونَهُ لِأَخَوَاتِهِمْ »، قَالَ: « أَتُحِبُّهُ لِعَمَّتِكَ؟ » قَالَ: لَا وَاللَّهِ

جَعَلَنِي اللَّهُ فِدَاكَ، قَالَ: «وَلَا النَّاسُ يُحِبُّونَهُ لِعَمَلِهِمْ» قَالَ: «أَفْتَحْبُهُ لِحَالَتِكَ»، قَالَ: لَا وَاللَّهِ جَعَلَنِي اللَّهُ فِدَاكَ، قَالَ: «وَلَا النَّاسُ يُحِبُّونَهُ لِحَالَتِهِمْ» قَالَ: فَوَضَعَ يَدَهُ عَلَيْهِ، وَقَالَ «اللَّهُمَّ اغْفِرْ ذَنْبَهُ وَطَهِّرْ قَلْبَهُ وَحَصِّنْ فَرْجَهُ»، فَلَمْ يَكُنْ بَعْدَ ذَلِكَ الْفَتَى يُلْتَفِتُ إِلَى شَيْءٍ

ความว่า “เด็กหนุ่มคนหนึ่งมาหาท่านศาสดา คือลัลลอลฮุอะลียะฮ์ซะลัม แล้วได้กล่าวว่า “โอ้เราะฮ์ลุลลอฮ์ อนุญาตให้ฉันทำซินา(ผิดประเวณี)เถิด” บรรดาผู้คนจึงได้หันกลับมามองเขาแล้วได้ขับไล่เขาออกไป โดยได้ส่งเสียงว่า “มะฮฺ มะฮฺ”(แสดงความไม่พอใจ) แต่ท่านศาสดากลับกล่าว(ต่อเด็กหนุ่มคนนั้น)ว่า “เข้ามาใกล้ๆซิ” เมื่อเขาเข้ามาใกล้ ท่านจึงบอกกับเขาว่า “นั่งลงซิ” เมื่อเขานั่งลง ท่านก็ได้ถามเด็กหนุ่มคนนั้นว่า “เจ้าพอใจจะให้สิ่งนี้เกิดขึ้นกับมารดาของเจ้าหรือไม่?” เขาตอบว่า “ไม่ ขอสาบานด้วยอัลลอฮ์ ขอพระองค์ได้ให้ฉันเป็นสิ่งพลีแก่ท่านเถิด” ท่านศาสดา จึงกล่าวว่า “ผู้คนที่ยอมไม่ชอบที่จะเกิดเรื่องนี้กับมารดาของพวกเขา เช่นเดียวกัน” ท่านศาสดาได้ถามต่อว่า “เจ้ารักที่จะให้สิ่งนี้เกิดขึ้นกับบุตรสาวของเจ้าหรือไม่?” เขาตอบว่า “ไม่ ขอสาบานด้วยอัลลอฮ์ โอ้เราะฮ์ลุลลอฮ์ ขอพระองค์ได้ให้ฉันเป็นสิ่งพลีแก่ท่านเถิด” ท่านศาสดาจึงกล่าวว่า “ผู้คนที่ยอมไม่ชอบที่จะให้เกิดเรื่องนี้กับบุตรสาวของพวกเขา เช่นเดียวกัน” ท่านศาสดาได้ถามต่อไปว่า “เจ้าพอใจจะให้สิ่งนี้เกิดขึ้นกับพี่สาวหรือน้องสาวของเจ้าหรือไม่?” เขาตอบว่า “ไม่ ขอสาบานด้วยอัลลอฮ์ ขอพระองค์ได้ให้ฉันเป็นสิ่งพลีแก่ท่านเถิด” ท่านศาสดาจึงกล่าวว่า “ผู้คนที่ยอมไม่ชอบที่จะให้เกิดเรื่องนี้กับพี่สาวหรือน้องสาวของพวกเขา เช่นเดียวกัน” ท่านศาสดาได้ถามต่อไปว่า “เจ้าพอใจจะให้สิ่งนี้เกิดขึ้นกับพี่สาวหรือน้องสาวของพ่อของเจ้าหรือไม่?” เขาตอบว่า “ไม่ ขอสาบานด้วยอัลลอฮ์ ขอพระองค์ได้ให้ฉันเป็นสิ่งพลีแก่ท่านเถิด” ท่านศาสดาจึงกล่าวว่า “ผู้คนที่ยอมไม่ชอบที่จะให้เกิดเรื่องนี้พี่สาวหรือน้องสาวของพ่อของพวกเขา เช่นเดียวกัน” ท่านศาสดาได้ถามต่อไปว่า “เจ้าพอใจจะให้สิ่งนี้เกิดขึ้นกับพี่สาวหรือน้องสาวของแม่ของเจ้าหรือไม่?” เขาตอบว่า “ไม่ ขอสาบานด้วยอัลลอฮ์ ขอพระองค์ได้ให้ฉันเป็นสิ่งพลีแก่ท่านเถิด” ท่านศาสดาจึงกล่าวว่า “ผู้คนที่ยอมไม่ชอบที่จะให้เกิดเรื่องนี้พี่สาวหรือน้องสาวของแม่ของพวกเขา เช่นเดียวกัน” จากนั้นท่านศาสดาได้วางมือของท่านบนตัวเขา แล้วท่านก็ได้กล่าวว่า “โอ้อัลลอฮ์ โปรดอภัยโทษให้กับความผิดของเด็กหนุ่มคนนี้ด้วยเถิด โปรดชำระหัวใจของเขาให้สะอาด และโปรดรักษาความบริสุทธิ์ของเขาด้วยเถิด” หลังจากนั้นเด็กหนุ่มคนนี้ก็ไม่ได้ให้ความสนใจในเรื่องลักษณะอย่างนี้อีกเลย” (บันทึกโดยอะหมัด หมายเลขหะดีษ : 22211)

5. ใช้การสนทนาและการโต้ตอบ

ตัวอย่างที่ดียิ่งในเรื่องนี้คือ เหตุการณ์ที่ท่านศาสดาได้สนทนาโต้ตอบกับชาวอันศอรฺ(ชาวเมืองมาดีนะห์)ในเรื่องการแบ่งทรัพย์สินสงครามหุญัยน์ โดยที่ท่านให้ส่วนแบ่งแก่หัวหน้าตระกูลอาหรับต่างๆอย่างมากมายเพื่อเอาใจพวกเขาในการเข้ารับอิสลามและให้ส่วนแบ่งแก่ชาวกูรอยซ์มากมายเช่นกัน แต่ท่านศาสดาไม่แบ่งสิ่งใดให้แก่ชาวอันศอรฺเลย ทำให้ชาวอันศอรฺบางคนตัดพ้อด้วยความน้อยเนื้อต่ำใจ(ที่พวกเขาไม่ได้รับส่วนแบ่งในทรัพย์สินสงครามครั้งนี้) เมื่อเป็นเช่นนั้นท่านศาสดา คือลัลลอลฮุอะลียะฮ์ซะลัม จึงได้เรียกชาวอันศอรฺมารวมตัว ทันใดนั้นการสนทนาและโต้ตอบระหว่างกันก็ได้เกิดขึ้น ดังที่ท่านอับลลอฮ์ อิบน์ฮัยดฺ เราะฎียัลลอฮุอันฮุ ได้เล่าว่า

ในสิ่งที่ท่านถาม ท่านก็ได้ให้คำตอบด้วยตัวของท่านเอง ดังที่ท่านได้กล่าวตอบว่า “และหากว่าท่านจะพูด ท่านก็จะพูดในเรื่องที่เป็นความจริง และพวกท่านก็จะเชื่อในสิ่งนั้นอย่างแน่นอน”

6. การให้คำแนะนำโดยทางอ้อม

ท่านศาสดาคืออลลลอฮฺอะลัยฮิซะสลาม เคยกล่าวว่า “สภาพของบรรดากลุ่มชนนั้นเป็นเช่นไร พวกเราได้กำหนดให้คนๆหนึ่งอยู่ภายใต้การดูแลของพวกเรากระนั้นหรือ? ดังกล่าวนี้นี้ ท่านเคยกล่าวในเรื่องราวของนางบะรีเราะฮฺ ซึ่งมีรายงานจากท่านหญิงอาอิชะฮฺ เราะฎิยัลลอฮุอันฮา ได้เล่าว่า

أَتَتْهَا بَرِيرَةُ تَسْأَلُهَا فِي كِتَابَتِهَا فَقَالَتْ إِنْ شِئْتَ أُعْطِيتُ أَهْلُكَ وَيَكُونُ الْوَلَاءُ لِي، فَلَمَّا جَاءَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَكَرْتُ ذَلِكَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «ابْتِاعِيهَا فَأَعْتِقِيهَا، فَإِنَّمَا الْوَلَاءُ لِمَنْ أَعْتَقَ»، ثُمَّ قَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى الْمَنْبَرِ فَقَالَ: «مَا بَالُ أَقْوَامٍ يَشْتَرُونَ شُرُوطًا لَيْسَتْ فِي كِتَابِ اللَّهِ، مَنْ اشْتَرَطَ شَرْطًا لَيْسَ فِي كِتَابِ اللَّهِ فَلَيْسَ لَهُ وَإِنْ اشْتَرَطَ مِائَةَ شَرْطٍ، شَرْطُ اللَّهِ أَحَقُّ وَأَوْثَقُ»

ความว่า “ นางบะรีเราะฮฺได้มาหาแล้วขอความช่วยเหลือจากฉันเกี่ยวกับการขอให้ชำระค่าไถ่ตัวให้แก่นาง ท่านหญิงจึงกล่าวแก่นางว่า (จงกลับไปยกรอครัวของเธอเถิด) หากว่าเธอปรารถนาที่จะให้ฉันไถ่ตัวเธอและให้เธออยู่ภายใต้การปกครองของฉัน ฉันก็จะจัดการมันให้ (เมื่อเป็นเช่นนั้น บาริเราะฮฺจึงไปบอกเรื่องนี้ให้แก่ครอบครัวของเธอ แต่พวกเขาก็ไม่ค่อยเต็มใจมากนักต่อเรื่องนี้ พวกเขาก็จึงกล่าวว่า หากท่านหญิงอาอิชะฮฺปรารถนาที่จะให้เธอเป็นอิสระเพื่อที่นางจะได้รับผลบุญแล้วไซ้ นางก็ย่อมทำได้แต่การเป็นผู้ปกครองในตัวของเธอนั้นก็ยังคงอยู่ภายใต้พวกเราอีก) ครั้นเมื่อท่านศาสดา คืออลลลอฮฺอะลัยฮิซะสลามมาถึง ฉัน(ท่านหญิงอาอิชะฮฺ)ก็เล่าเรื่องนี้ให้แก่ท่าน ท่านจึงกล่าวว่า “จงซื้อตัวนางเถิด(ไถ่ตัวของนาง) และจงปล่อยตัวนางให้เป็นอิสระ เพราะผู้ที่เป็นผู้ปกครองนั้นคือผู้ที่ทำให้เขาได้รับอิสระ” หลังจากนั้นท่านจึงยืนขึ้นบนมิมบร(เพื่อกล่าวเทศนา) ท่านจึงกล่าวว่า สภาพของบรรดากลุ่มชนนั้นเป็นเช่นไร พวกเขาจะกำหนดเงื่อนไขต่างๆซึ่งไม่มีในคัมภีร์ของอัลลอฮฺ กระนั้นหรือ ? ดังนั้นผู้ใดกำหนดเงื่อนไขหนึ่งเงื่อนไขใดที่ไม่มีในคัมภีร์ของอัลลอฮฺ โดยที่เขาไม่มีสิทธิ (ก็ถือเป็นสิ่งที่ไม่ชอบ) แม้ว่าเขาได้กำหนดไว้หนึ่งร้อยเงื่อนไขก็ตาม โดยแน่แท้ เงื่อนไขที่อัลลอฮฺได้กำหนดไว้ นั้นย่อมเป็นสิ่งที่เหมาะสมที่สุดที่จะต้องปฏิบัติตามและยอมเป็นสิ่งที่ต้องยึดมั่นให้มั่นคงที่สุดอีกด้วย ” (บันทึกโดยอัลบุคอรี หมายเลขหะดีษ : 2735)

และมีรายงานจากท่านอนิส เราะฎิยัลลอฮุอันฮฺ ได้เล่าว่า

أَنَّ نَفَرًا مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَأَلُوا أَرْوَاحَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ عَمَلِهِ فِي السِّرِّ فَقَالَ بَعْضُهُمْ لَا أَتَزَوَّجُ النِّسَاءَ، وَقَالَ بَعْضُهُمْ لَا أَكُلُ اللَّحْمَ وَقَالَ بَعْضُهُمْ لَا أَنَامُ عَلَى فِرَاشٍ، فَحَمِدَ اللَّهُ وَأَتْنَى عَلَيْهِ، فَقَالَ: «مَا بَالُ أَقْوَامٍ قَالُوا كَذَا وَكَذَا، لِكُنِّي أَصْلِي وَأَنَامُ وَأَصُومُ وَأُفْطِرُ وَأَتَزَوَّجُ النِّسَاءَ، فَمَنْ رَغِبَ عَنْ سُنَّتِي فَلَيْسَ مِنِّي»

ความว่า “เศาะหาบะฮฺของท่านศาสดา ค็อลลัลลอฮูอะลยฮิวะสลัม กลุ่มหนึ่งได้ถามบรรดาภรรยาของท่านศาสดา ค็อลลัลลอฮูอะลยฮิวะสลัม เกี่ยวกับการกระทำของท่านศาสดาที่เขาไม่ทราบ (แต่หลังจากที่พวกเขาทราบ) บางคนในหมู่พวกเขาได้กล่าวว่า ฉันจะไม่แต่งงานกับสตรี,บางคนในหมู่พวกเขากล่าวว่า ฉันจะไม่กินเนื้อสัตว์, และบางคนก็กล่าวว่า ฉันจะไม่นอนบนที่นอน (หลังจากที่ข่าวนี้ถึงท่านศาสดา ท่านจึงได้เรียกมารวมตัวกัน) ท่านได้เริ่มต้นด้วยการสรรเสริญอัลลอฮฺและสดุดีต่อพระองค์แล้วกล่าวว่า มีอะไรเกิดขึ้นกระนั้นหรือ ? พวกเขาตอบว่า อย่างนั้น อย่างนี้ตามที่พวกเขาตั้งใจที่จะกระทำ ท่านศาสดาจึงกล่าวว่า ทว่าฉันละหมาดและฉันก็นอน ฉันถือศีลอดแล้วก็ฉันก็ละศีลอด และฉันก็แต่งงานกับสตรี ดังนั้นผู้ใดไม่ปรารถนาแนวทางของฉัน เขาก็ไม่ใช่พวกของฉัน” (บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลขหะดีษ : 2487)

บางครั้งท่านศาสดาได้ชมเชยต่อคนๆหนึ่ง แล้วท่านก็กระตุ้นเขาให้กระทำสิ่งนั้นโดยทางอ้อม ดังที่ท่าน อับดุลลอฮฺ อิบน์อุมร์ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุมา ได้เล่าว่า

كَانَ الرَّجُلُ فِي حَيَاةِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا رَأَى رُؤْيَا فَصَّهَا عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَتَمَنِّيْتُ أَنْ أَرَى رُؤْيَا أَقْصَاهَا عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَكُنْتُ غُلَامًا شَابًّا أَغْرَبَ وَكُنْتُ أَنَا فِي الْمَسْجِدِ عَلَى عَهْدِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَرَأَيْتُ فِي الْمَنَامِ كَأَنَّ مَلَكَينِ أَخَذَانِي فَذَهَبَا بِي إِلَى النَّارِ، فَإِذَا هِيَ مَطْوِيَّةٌ كَطَيِّ الْبُرِّ وَإِذَا لَهَا قَرْنَانِ كَقَرْنَيْ الْبُرِّ، وَإِذَا فِيهَا نَاسٌ قَدْ عَرَفْتُهُمْ فَجَعَلْتُ أَقُولُ: أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ النَّارِ، أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ النَّارِ، فَلَقِيَهُمَا مَلَكٌ آخَرُ فَقَالَ لِي: لَنْ تُرَاعَ، فَقَصَصْتُهَا عَلَى حَفْصَةَ فَقَصَّتْهَا حَفْصَةُ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: «نِعْمَ الرَّجُلُ عَبْدُ اللَّهِ لَوْ كَانَ يُصَلِّي بِاللَّيْلِ»، قَالَ سَالِمٌ: فَكَانَ عَبْدُ اللَّهِ لَا يَنَامُ مِنَ اللَّيْلِ إِلَّا قَلِيلًا

ความว่า “ในสมัยของท่านศาสดา ค็อลลัลลอฮูอะลยฮิวะสลัม นั้น เมื่อมีคนๆหนึ่งได้ฝัน เขาก็จะเล่าให้ท่านศาสดา ค็อลลัลลอฮูอะลยฮิวะสลัม ฟังเสมอ ซึ่งฉันเองก็เคยฝันและฉันเองก็ได้เล่าให้ท่านศาสดา ค็อลลัลลอฮูอะลยฮิวะสลัม ฟังเช่นเดียวกัน (ฉันจำได้ว่า) เมื่อตอนนั้นฉันยังเป็นชายหนุ่ม ซึ่งฉันได้นอนในมัสญิดในสมัยที่ท่านศาสดา ค็อลลัลลอฮูอะลยฮิวะสลัม มีชีวิตอยู่ ฉันได้ฝันเห็นว่า เหมือนมีมลาอิกะฮฺสองท่านพาฉันไปยังนรก และฉันได้เห็นว่านรกนั้นมีระดับชั้นของมัน เหมือนระดับชั้นของถ้ำน้ำ และมันมีเขาสองเขา เหมือนเขาทั้งสองของถ้ำน้ำเช่นเดียวกัน และฉันพบว่าในนรกนั้นมีผู้คนมากมายที่ฉันเคยรู้จัก ฉันจึงกล่าวในขณะนั้นว่า “ฉันขอความคุ้มครองต่ออัลลอฮฺให้รอดพ้นจากไฟนรกนี้ด้วยเถิด” “ฉันขอความคุ้มครองต่ออัลลอฮฺให้รอดพ้นจากไฟนรกนี้ด้วยเถิด” และแล้วฉันก็ได้เจอกับมลาอิกะฮฺอีกท่านหนึ่ง ซึ่งมลาอิกะฮฺท่านนั้นได้กล่าวแก่ฉันว่า “ท่านยังไม่ได้รับการคุ้มครองอีก” เมื่อเป็นเช่นนั้น ฉันจึงเล่าความฝันของฉันแก่ท่านหญิงหุศัยเราะฮฺ เราะฎิยัลลอฮุอันฮา ท่านหญิงจึงนำเรื่องราวนั้นไปเล่าต่อให้ท่านศาสดา ค็อลลัลลอฮูอะลยฮิวะสลัม ท่านจึงกล่าวว่า “ชายหนุ่มที่ดีเยี่ยมนี้คือ อับดุลลอฮฺ (อิบน์อุมร์) ซึ่งหากเขาได้ลุกขึ้นละหมาดในยามค่ำคืนแล้วไซ้” ท่านกล่าวอีกว่า “เขาก็จะเป็นผู้ที่ปลอดภัย” เมื่อเป็นเช่นนั้น ท่านอับดุลลอฮฺ(อิบน์อุมร์) ก็ไม่ได้นอนอีกเลยในยามค่ำคืนนอกจากเพียงเล็กน้อยเท่านั้น” (บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลขหะดีษ : 3738-3739)

บางครั้งท่านศาสดาก็ทำเป็นสั้งใช้บรรดาเศาะหาบะฮ์ทั้งหลาย แต่คำพูดของท่านนั้นต้องการกล่าวถึงชายคนหนึ่งเท่านั้น ดังที่มีรายงานจากท่านอนัส อิบน์มาลิก เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ ได้เล่าว่า

أَنَّ رَجُلًا دَخَلَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - وَعَلَيْهِ أَنْتَرُ صُفْرَةٍ - وَكَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - فَلَمَّا يُوَاكِهُ رَجُلًا فِي وَجْهِهِ بَشْيَاءٌ يَكْرَهُهُ - فَلَمَّا خَرَجَ قَالَ « لَوْ أَمَرْتُمْ هَذَا أَنْ يَغْسِلَ هَذَا عَنْهُ »

ความว่า “ชายคนหนึ่งได้เข้ามาหาท่านเราะสูลุลลอฮ์ คือลัลลอฮุอะลัยฮิวะสัลลัม ด้วยสภาพที่(ร่างกายหรือเสื้อผ้า)มีร่องรอยเป็นสีเหลือง ซึ่งเมื่อท่านศาสดา คือลัลลอฮุอะลัยฮิวะสัลลัม ได้เจอตัวเขา ท่านก็ไม่ชอบ และแล้วเมื่อชายคนนั้นได้ออกไป ท่านก็ได้กล่าวว่า หากพวกท่านสังฆายคนนั้นทำความสะอาดร่องรอยดังกล่าวจากตัวเขา(มันก็จะเป็นการดียิ่ง) ” (บันทึกโดยอบูดาอูด หมายเลขหะดีษ : 4184)

และในบางครั้งท่านก็จะทำเป็นพูดกับคนอื่น แต่เพื่อให้คนอื่นได้ยิน ดังมีรายงานจากท่านสุลัยมาน อิบน์สุรูด ได้เล่าว่า

اسْتَبَّ رَجُلَانِ عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَنَحْنُ عِنْدَهُ جُلُوسٌ وَأَحَدُهُمَا يَسُبُّ صَاحِبَهُ مُغَضَّبًا قَدْ احْمَرَّ وَجْهُهُ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنِّي لَا أَعْلَمُ كَلِمَةً لَوْ قَالَهَا لَذَهَبَ عَنْهُ مَا يَجِدُ، لَوْ قَالَ أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ»، فَقَالُوا لِلرَّجُلِ أَلَا تَسْمَعُ مَا يَقُولُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنِّي لَسْتُ بِمَجْنُونٍ

ความว่า “ชายสองคนได้ด่าทอกันต่อหน้าท่านศาสดา คือลัลลอฮุอะลัยฮิวะสัลลัม ซึ่งเราได้นั่งอยู่ร่วมกับท่านศาสดา ชายคนหนึ่งได้ด่าทออีกคนด้วยกับความโกรธจนหน้าแดงคล้ำ ท่านศาสดา คือลัลลอฮุอะลัยฮิวะสัลลัม จึงกล่าวว่า ฉันรู้ถึงคำกล่าวหนึ่ง หากว่าเขาได้กล่าวมันแล้ว ความโกรธนั้นก็จะหายไปจากตัวเขาอย่างแน่นอน นั่นคือให้กล่าวว่า “ฉันขอความคุ้มครองต่ออัลลอฮ์จากมารร้ายที่ถูกสาปแช่งด้วยเถิด” บรรดาเศาะหาบะฮ์จึงกล่าวแก่ชายคนนั้นว่า “ท่านไม่ยินหรือหรือว่าท่านศาสดา คือลัลลอฮุอะลัยฮิวะสัลลัม ได้กล่าวเช่นไร ?” ชายคนนั้นจึงตอบว่า “ฉันไม่ได้บ้านะ” ” (บันทึกโดยอัลบุคอรี หมายเลขหะดีษ : 6115 และมุสลิม หมายเลขหะดีษ : 6813)

7. ใช้เหตุการณ์และโอกาสต่างๆให้เกิดประโยชน์

มีรายงานจากท่านอนัส อิบน์มาลิก เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ ได้เล่าว่า

كَانَ صَبِيٌّ عَلَى ظَهْرِ الطَّرِيقِ فَمَرَّ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَعَهُ نَاسٌ مِنْ أَصْحَابِهِ، فَلَمَّا رَأَتْ أُمُّ الصَّبِيِّ الْقَوْمَ خَشِيَتْ أَنْ يُوطَأَ ابْنُهَا فَسَعَتْ وَحَمَلَتْهُ، وَقَالَتْ: ابْنِي ابْنِي، قَالَ: فَقَالَ الْقَوْمُ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا كَانَتْ هَذِهِ لِتُلْقِيَ ابْنَهَا فِي النَّارِ، قَالَ: فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَا وَلَا يُلْقِي اللَّهُ حَبِيبَهُ فِي النَّارِ»

ความว่า “มีเด็กน้อยคนหนึ่งยืนอยู่กลางถนน ซึ่งในขณะนั้นท่านศาสดา คืออลลลอฮฺอะลัยฮิอะสลามและบรรดาเศาะหาบะฮฺ เราะฎียัลลอฮุอันฮุม ได้เดินมาพอดี ครั้นเมื่อมารดาของเด็กน้อยเห็นคนกลุ่มหนึ่ง ซึ่งนางเกรงว่าพวกเขาจะเหยียบลูกชายของนาง เมื่อเห็นเช่นนั้นนางจึงรีบเร่งแล้วไปอุ้มเด็กน้อยขึ้นมา พลางกล่าวว่า “ลูกชายของฉัน ลูกชายของฉัน” คนกลุ่มนั้นจึงกล่าวว่า “โอ้ เราะซูลุลลอฮฺ ลูกของนางจะต้องถูกโยนลงสู่ไฟนรกหรือไม่ ?” ท่านศาสดา คืออลลลอฮฺอะลัยฮิอะสลาม จึงกล่าวว่า “ไม่ๆ โดยแน่แท้ อัลลอฮฺจะไม่ทรงโยนผู้ที่พระองค์ทรงรักลงสู่ไฟนรกอย่างแน่นอน” (บันทึกอะหมัด หมายเลขหะดีษ : 13467)

ในขณะเดียวกัน ท่านศาสดา คืออลลลอฮฺอะลัยฮิอะสลามมักใช้วิธีการนำเสนอสิ่งที่มีความคล้ายคลึงกันปรากฏการณ์ในเชิงของการเปรียบเทียบ

จากท่านญะรีย อิบน์อับดุลลอฮฺ เราะฎียัลลอฮุอันฮุ ได้เล่าว่า

كُنَّا عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَنَظَرُ إِلَى الْقَمَرِ لَيْلَةً يَغْنِي الْبَدْرَ فَقَالَ إِنَّكُمْ سَتَرُونَ رَبَّكُمْ كَمَا تَرُونَ هَذَا الْقَمَرَ لَا تُضَامُونَ فِي رُؤْيَيْهِ فَإِنْ اسْتَطَعْتُمْ أَنْ لَا تُغْلِبُوا عَلَى صَلَاةٍ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ غُرُوبِهَا فَافْعَلُوا ثُمَّ قَرَأَ ﴿وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ الْغُرُوبِ﴾

ความว่า “พวกเราเคยนั่งร่วมกับท่านศาสดา คืออลลลอฮฺอะลัยฮิอะสลาม ซึ่งท่านศาสดาได้มองไปยังดวงจันทร์ ซึ่งเป็นคืนจันทร์เพ็ญ แล้วท่านก็ได้กล่าวว่า “โดยแน่แท้พวกเจ้าจะได้เห็นพระเจ้าของพวกเจ้า เหมือนกับการเห็นดวงจันทร์(ในคำคืนนี้) ซึ่งพวกเจ้าจะไม่ได้รับอันตรายใดๆในการเห็นพระองค์ ดังนั้นหากพวกเจ้ามีความสามารถ พวกเจ้าก็อย่าพลาดที่จะละหมาดก่อนที่จะดวงอาทิตย์ขึ้นและก่อนที่จะดวงอาทิตย์ตก(หมายถึงละหมาดศุบหฺและอัศรฺ) หลังจากนั้นท่านก็อ่านว่า -และจงแซ่ซ้องด้วยการสรรเสริญพระเจ้าของเจ้าก่อนการขึ้นของดวงอาทิตย์และก่อนการตก (ของมัน)-” (บันทึกโดยอัลบุคอรี หมายเลขหะดีษ : 554)

8. การให้กำลังใจและการกล่าวชมเชย

ท่านอบู สุร็อยเราะฮฺ เราะฎียัลลอฮุอันฮุ ได้ถามท่านศาสดาว่า

مَنْ أَسْعَدُ النَّاسِ بِشَفَاعَتِكَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ؟ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَقَدْ ظَنَنْتُ يَا أَبَا هُرَيْرَةَ أَنْ لَا يَسْأَلَنِي عَنْ هَذَا الْحَدِيثِ أَحَدٌ أَوْلَ مِنْكَ لِمَا رَأَيْتُ مِنْ حِرْصِكَ عَلَى الْحَدِيثِ»

ความว่า “มนุษย์คนใดหรือ ? ที่จะมีความสุขมากที่สุดจากการได้รับการช่วยเหลือ(ชะฟาอะฮฺ)ของท่านในวันแห่งการพิพากษา ท่านศาสดา คืออลลลอฮฺอะลัยฮิอะสลาม จึงกล่าวว่า โอ้อับูสุร็อยเราะฮฺเอ๋ย ฉันคิดว่ายังไม่เคยมีใครถามเรื่องนี้กับฉันเลยก่อนหน้านี้ และฉันเห็นว่าท่านนั้นมีความขะมักเขม้นที่จะเก็บเกี่ยววจนะต่างๆ (ของฉันเป็นอย่างดี) (ท่านเราะซูลุลลอฮฺ จึงตอบว่า มนุษย์ที่จะมีความสุขที่สุดจากการได้รับการช่วยเหลือของฉันนั้นในวันแห่งการพิพากษานั้นคือ ผู้ที่กล่าวว่า ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮฺ ด้วยความบริสุทธิ์ใจ) ” (บันทึกโดยอัลบุคอรี หมายเลขหะดีษ : 99)

สรุปแล้ว ท่านศาสดาได้เลือกใช้วิธีการอบรมบุตรและบรรดาสาวกด้วยวิธีที่หลากหลายโดยคำนึงถึงบริบทของแต่ละคนและช่วงเวลาที่เหมาะสม

การเลี้ยงลูกให้เป็นคนดีมีศรัทธาและเป็นลูกที่ศอลิห์ถึงแม้จะเป็นภาระที่หนักหน่วงและเหน็ดเหนื่อย แต่ก็ส่งผลตอบแทนที่คุ้มค่าแก่ผู้เป็นบิดามารดาทั้งโลกนี้และโลกหน้า ท่านศาสดาได้กล่าวว่า

إِذَا مَاتَ الْإِنْسَانُ انْقَطَعَ عَنْهُ عَمَلُهُ إِلَّا مِنْ ثَلَاثَةٍ: إِلَّا مِنْ صَدَقَةٍ جَارِيَةٍ، أَوْ عِلْمٍ يُنْتَفَعُ بِهِ، أَوْ وَلَدٍ صَالِحٍ يَدْعُو لَهُ

ความว่า "เมื่อมนุษย์เสียชีวิตลง การงานของเขาก็ตัดขาดเว้นแต่สามอย่างเท่านั้น คือ เศาะตะเกาะฮญญารียะฮฺ (การจ่ายทานที่มีประโยชน์ต่อเนื่อง) หรือความรู้ที่ให้ประโยชน์ หรือลูกที่ศอลิห์ที่ขออุอาฮ์ให้แก่เขา" (มุสลิม หะดีษเลขที่ 3084)

พ่อแม่ที่สามารถอบรมเลี้ยงดูลูกๆ ให้เป็นคนดีนั้น อัลลอฮฺจะทรงให้พวกเขาได้มีความสุขร่วมกันอีกในสวนสวรรค์อันนิรันดร์

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَاتَّبَعَتْهُمْ ذُرِّيَّتُهُمْ بِإِيمَانٍ أَلْحَقْنَا بِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَمَا أَلَتْنَاهُمْ مِنْ عَمَلِهِمْ مِنْ شَيْءٍ كُلُّ امْرِئٍ بِمَا كَسَبَ رَهِيْنٌ ﴿٢١﴾

ความว่า "และบรรดาผู้ศรัทธาทั้งหลาย ที่ลูกหลานของพวกเขาได้ดำเนินตามพวกเขาด้วยการศรัทธา เราจะให้ลูกหลานของพวกเขาอยู่ร่วมกับพวกเขา(ในสวนสวรรค์) และเราจะไม่ให้การงานของพวกเขาลดหย่อนลงจากพวกเขาแต่อย่างใดแต่ละคนย่อมได้รับการค่าประกันในสิ่งที่เขาชวนชวายเป็น" (อัญ-ฮุร : 21)

บทที่ 3

วิธีการดำเนินวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ศึกษาพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรของครอบครัวอาจารย์มหาวิทยาลัยฟาฏอนีและมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์” นี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาทบทวนข้อมูลว่าด้วยการอบรมเลี้ยงดูบุตรและศึกษาวิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรของครอบครัวอาจารย์มหาวิทยาลัยฟาฏอนีและมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์

ผู้วิจัยเน้นศึกษาวิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรของครอบครัวอาจารย์มหาวิทยาลัยฟาฏอนีและมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ โดยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งมีรายละเอียดตามลำดับ ดังนี้

- 3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- 3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ครอบครัวอาจารย์มหาวิทยาลัยฟาฏอนีจำนวน 5 ครอบครัว และครอบครัวอาจารย์มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์จำนวน 5 ครอบครัว รวม 10 ครอบครัว

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือสำหรับการศึกษาค้นคว้าเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ได้แก่ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เกี่ยวกับวิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรของครอบครัวอาจารย์มหาวิทยาลัยฟาฏอนีและมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ศึกษาเอกสารและหนังสืออ้างอิงที่เกี่ยวกับวิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรในอิสลาม เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวมาสร้างแบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์ที่เกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานผู้ให้สัมภาษณ์ มีจำนวน 4 ข้อ ประกอบด้วย

1. ชื่อ
2. ประวัติการศึกษา

3. เพศ

4. จำนวนบุตร

ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์และพูดคุยเกี่ยวกับวิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตร

2. ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์เสนอผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพิจารณาความสอดคล้องของข้อความสร้างที่ขึ้นกับหัวข้อ และวัตถุประสงค์ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความตรงในเชิงเนื้อหา (Content validity)

3. ผู้วิจัยปรับปรุงแก้ไขคุณภาพของเครื่องมือตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ

4. ผู้วิจัยลงพื้นที่กลุ่มตัวอย่างเพื่อทดสอบความเที่ยงและความสมบูรณ์ของเครื่องมือ

4. ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านลงพื้นที่มาปรับปรุงแก้ไขอีกครั้ง เพื่อความสมบูรณ์แล้วนำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.3.1 ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากตัวบทอัลกุรอาน อัลหะดีษ และหนังสือตำราต่างๆที่ได้มีการบัญญัติเกี่ยวกับวิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตร

3.3.2 ข้อมูลเชิงสำรวจ

เก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง จากนั้นจึงนำข้อมูลไปวิเคราะห์ต่อไป

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1. ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูล

2. วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีวิเคราะห์เชิงพรรณนา เพื่อตอบปัญหาการวิจัย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในบทนี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง โดยจะนำเสนอเป็นประเด็นดังนี้

4.1 การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการศึกษาวิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรของครอบครัวอาจารย์มหาวิทยาลัยฟาฏอนีและมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ โดยเครื่องมือที่ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลคือ การสัมภาษณ์ประกอบแบบสอบถาม

สำหรับการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

ตอนที่1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่2 วิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรของผู้ให้สัมภาษณ์

4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ โดยจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และ จำนวนบุตร ปรากฏรายละเอียดเป็นตารางดังนี้

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ

ลำดับที่	เพศ	จำนวน	ร้อยละ
1	ชาย	7	70
2	หญิง	3	30
รวม		10	100

จากตารางที่ 1 พบว่าผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 70 และเพศหญิง จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 30 ตามลำดับ

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอายุ

ลำดับที่	อายุ	จำนวน	ร้อยละ
1	ต่ำกว่า 40 ปี	-	-
2	40-50 ปี	5	50
3	50-60 ปี	3	30
4	60 ปีขึ้นไป	2	20
รวม		10	100

จากตารางที่ 2 พบว่าผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 40 -50 ปี จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 50 รองลงมามีอายุระหว่าง 50 - 60 ปี จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 30 และมีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 20 ตามลำดับ

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับการศึกษา

ลำดับที่	ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
1	ปริญญาตรี	-	-
2	ปริญญาโท	4	40
3	ปริญญาเอก	6	60
รวม		10	100

จากตารางที่ 3 พบว่าผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาปริญญาเอก จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 60 รองลงมามีระดับการศึกษาปริญญาโท จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 40 ตามลำดับ

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามจำนวนบุตร

ลำดับที่	จำนวนบุตร	จำนวน	ร้อยละ
1	1 คน	-	-
2	2 คน	1	10
3	3 คน	4	40
4	4 คน	4	40
5	5 คน	1	10
6	มากกว่า 6 คน	-	-
รวม		10	100

จากตารางที่ 4 พบว่าผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีบุตร 3 และ 4 คน มีจำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 40 รองลงมา มีจำนวนบุตร 2 และ 5 คน มีจำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 10 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์เกี่ยวกับวิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรของผู้ให้สัมภาษณ์ ซึ่งปรากฏผลดังนี้

ผลจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง สามารถวิเคราะห์เป็นครอบครัวดังนี้

ครอบครัวที่ 1 ของอาจารย์มหาวิทยาลัยฟาฏอนี

ประวัติการศึกษาและประวัติส่วนตัว

สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขากฎหมายอิสลามจากมหาวิทยาลัยคุเวต ปริญญาโทและปริญญาเอก สาขากฎหมายอิสลาม จากมหาวิทยาลัยอิสลามนานาชาติ ประเทศมาเลเซีย

มี บุตร 6 คน ชาย 1 คน หญิง 5 คน

วิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตร

ในมุมมองของผม การอบรมเลี้ยงดูบุตร คือการดูแลให้ลูกมีพัฒนาการที่ดี เหมาะสมกับวัย ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ในส่วนของจิตวิญญาณนั้น สอนให้ลูกรู้จักตนเอง รู้จักผู้สร้าง เข้าใจถึงวิถีการดำเนินชีวิตตามครรลองของอิสลาม ตลอดจนการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีวัฒนธรรมที่หลากหลาย

ผมตระหนักอยู่เสมอว่า การอบรมเลี้ยงดูลูกๆ เป็นส่วนหนึ่งของอะมานะห์ และความรับผิดชอบที่ยิ่งใหญ่ ดังคำตรัสของอัลลอฮ์ที่มีความว่า“โอ้บรรดาผู้ศรัทธาเอ๋ย จงคุ้มครองตัวของพวกเจ้าและครอบครัวของพวกเจ้าให้พ้นจากไฟนรก เพราะเชื้อเพลิงของมันคือมนุษย์ และก้อนหินมีมะลาอิกะฮ์ผู้แข็งแกร่งขว้างหาญคอยเฝ้า

รักษามันอยู่ พวกเขาจะไม่ฝ่าฝืนอัลลอฮ์ในสิ่งที่พระองค์ทรงบัญชาแก่พวกเขา และพวกเขาจะปฏิบัติตามที่ถูกบัญชา” อัด-ตะหรีม 6)

และดังคำตรัสของอัลลอฮ์ที่มีความว่า “และเจ้าจงสั่งใช้ครอบครัวของเจ้าให้ทำละหมาด และจงอดทนในการปฏิบัติละหมาด”(ฏอฮา 132)

และดังวจนะท่านศาสดาที่มีความว่า “พวกท่านจงสั่งใช้ลูกๆ ให้ละหมาดเมื่อเขามีอายุเจ็ดขวบ และจงเชียนตีให้พวกเขาละหมาดเมื่อมีอายุครบสิบขวบ พร้อมๆ กับแยกที่นอนระหว่างพวกเขา”

การเลี้ยงดูของผมจะมีวิธีที่แตกต่างกันระหว่างเด็กผู้ชายและเด็กผู้หญิง เพราะลูกชายและลูกหญิงมีพัฒนาการทางด้านร่างกายและจิตใจที่ต่างกัน ทำให้การเลี้ยงดูย่อมแตกต่างกัน การอบรมเลี้ยงดูที่ดีที่สุดคือการแสดงออกให้เป็นแบบอย่างในเรื่องต่าง ๆ เด็กผู้หญิงโดยพื้นฐานมีความอ่อนโยนอยู่แล้ว ความเข้มแข็งและความหนักแน่นของคนเป็นพ่อ จะเป็นส่วนที่เติมเต็มให้กับลูกสาวเพื่อการใช้ชีวิตของเธอในอนาคต ส่วนเด็กผู้ชายโดยพื้นฐานมีความแข็งแกร่งอยู่แล้ว ความอ่อนโยนและความเสียสละของคนเป็นพ่อ จะเป็นส่วนที่สอนให้ลูกชายเรียนรู้หน้าที่ของตน ตลอดจนการปฏิบัติตนต่อผู้อื่นด้วยความอ่อนโยน

ในความคิดเห็นของผม ลูกที่ดี คือลูกที่มีท่านศาสดาเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต เข้าใจในการนำคำสอนต่าง ๆ ในอิสลามมาใช้ในชีวิตประจำวัน มีคุณลักษณะตามคำสอนของลูกมามดังต่อไปนี้

- (1) การเคารพภักดีต่ออัลลอฮ์และไม่ตั้งภาคีต่อพระองค์
- (2) ทำดีต่อบิดาและมารดา
- (3) เจริญรอยตามกลุ่มผู้ศรัทธาและบรรดาผู้ได้รับทางนำ
- (4) ซึมซับและปลูกฝังความรู้ของอัลลอฮ์และการตรวจสอบของพระองค์
- (5) ปฏิบัติละหมาดโดยเคร่งครัดต่อกฎเกณฑ์และระเบียบต่างๆของละหมาด
- (6) เชิญชวนกระทำความดีและจงห้ามปรามกันให้ละเว้นการทำความชั่ว โดยยึดความอ่อนโยนและความอ่อนน้อม
- (7) อดทนต่อสิ่งที่ประสบและความเดือดร้อนที่เกิดจากผู้คนทั้งหลาย
- (8) อ่อนน้อม ไม่หยิ่งยะโส โอ้อวด และดูถูกคนอื่น
- (9) เดินในลักษณะที่มีความพอดี ไม่ช้าเกินไปและไม่เร็วเกินไป
- (10) อย่าให้เกินเลยในคำพูด และอย่าใช้เสียงดังในสิ่งที่ไม่มีความจำเป็น

ผมพยายามอบรมเลี้ยงดูลูกๆตามหลักคำสอนดังกล่าว และผลที่ตามมาคือลูกผมอยู่ในโอวาทและเป็นเด็กดีทุกคน

ครอบครัวที่ 2 ของอาจารย์มหาวิทยาลัยฟาฏอนี

ประวัติการศึกษาและประวัติส่วนตัว

จบปริญญาเอก สาขากฎหมายอิสลาม จากมหาวิทยาลัยไซน์ ประเทศมาเลเซีย มีลูก 2 คนเป็นผู้ชายทั้งสอง คนที่หนึ่งสำเร็จปริญญาโทและเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยฟาฏอนี ส่วนคนที่สองสำเร็จปริญญาโทเช่นกัน และทำงานบริษัทเอกชนแห่งหนึ่งที่ประเทศมาเลเซีย

วิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตร

การเลี้ยงดูลูกของข้าพเจ้า โดยข้าพเจ้ามีลูก 2 คน เป้าหมายของผม คือ มีครอบครัวที่สมบูรณ์และมีลูกที่ดี ในครอบครัวประกอบด้วยพ่อและแม่ โดยที่พ่อบริหารหน้าที่หลักนอกบ้าน และแม่มีหน้าที่ภายในบ้าน ดังนั้นภายในครอบครัวต้องทำงานร่วมกันทั้งสามและภรรยา เพื่อเลี้ยงดูลูกๆ

ผมเลี้ยงดูลูกแบบอิสลาม คือ อย่างแรกเราต้องอบรม สั่งสอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสอนอัลกุรอาน คัมภีร์อัลกุรอานจะมีในบ้านของมุสลิมทุกคน แต่ไม่ใช่ทุกครอบครัวที่จะสอนลูกเรียนรู้อัลกุรอานเอง อาจเป็นเพราะพวกเขายุ่งกับการทำงานจนไม่สามารถสอนอัลกุรอานได้ และสองเพราะพวกเขาไม่รู้ ไม่เข้าใจที่จะสอนอัลกุรอาน แต่เขาก็ได้ส่งลูกๆไปเรียนอัลกุรอานที่บ้านของโต๊ะครูในหมู่บ้าน หรือส่งที่ใกล้ๆบ้าน

ผมสั่งสอนมารยาทที่ดี เพราะมารยาทเป็นสิ่งจำเป็นในการเลี้ยงดู หากเราไม่อบรม สั่งสอนเรื่องมารยาท การเลี้ยงดูนั้นไม่เกิดประโยชน์

ผมให้ความอบอุ่นแก่ลูก มีหลายครอบครัวที่ไม่ประสบความสำเร็จในการเลี้ยงดูลูกๆ เพราะขาดความอบอุ่นให้แก่ลูก เช่น เวลารับประทานอาหารจะรับประทานแยกหรือทานก่อนลูกๆเพราะรีบจะไปทำงาน หรือไปเข้าและกลับม التونเย็น ทำให้ลูกขาดความอบอุ่น ทำให้ลูกหาความอบอุ่นจากนอกบ้านกับเพื่อน หากเพื่อนดี ก็โชคดี แต่ถ้าเจอเพื่อนนิสัยไม่ดี ส่งผลเสียกับลูก

ผมดูแลอย่างใกล้ชิด ถึงแม้ลูกจะเข้าโรงเรียนแล้ว แต่เรายังต้องอบรม สั่งสอน ถึงแม้ครูจะสั่งสอนดีแค่ไหนก็ไม่เท่ากับการสั่งสอนของพ่อแม่แน่นอนว่าโรงเรียนเป็นแหล่งให้ความรู้และสั่งสอน แต่อย่าลืมว่าในโรงเรียนไม่ได้มีลูกเราเพียงคนเดียวที่เขาสั่งสอน บางโรงเรียนมีนักศึกษาถึง 6,000 คน ทำให้ไม่ทั่วถึง และครูแต่ละคนก็ไม่เหมือนกัน บางคนรักลูก เขาก็จะรักลูกเราเหมือนกัน แต่ครูบางคนไม่มีความรักกับลูกเขา เขาก็จะไม่มีความรักกับลูกศิษย์เช่นเดียวกัน และผมเลี้ยงลูกแบบตามใจลูกมากเกินไป การตามใจลูกเป็นวิธีหนึ่งในการเลี้ยงลูก แต่ถ้าเราตามใจมากเกินไป จะทำให้ลูกเป็นคนเอาแต่ใจ ทำให้ยากในการปรับเปลี่ยนเขา เช่น ประสบการณ์ของข้าพเจ้า

ส่วนลูกคนที่สอง หลังจากจบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ข้าพเจ้าจึงจะส่งไปเรียนต่อมัธยมปลายที่ประเทศกาตาร์ แต่ลูกคนนี้ติดแม่ เขาคิดว่าสถานการณ์ข้างนอกเหมือนที่บ้าน วันนั้นที่สนามบินเขาไม่รู้จะไปยังไง ข้าพเจ้าเคยบอกแล้วว่าต้องเดินตามคนอื่นๆ ระหว่างที่เขารอเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองตรวจหนังสือเดินทางอยู่นั้น คนอื่นทิ้งเขาไปหมดแล้ว ทั้งเขาลำพัง เขาไม่รู้จะทำอย่างไรจึงไปที่ร้านและทางร้านให้โทรศัพท์และโทรกลับมา หลังจากผ่านตรงนั้นไปได้ก็ได้อมาถึงสนามบินที่กาตาร์ ความจริงข้าพเจ้าติดต่อรุ่นพี่ที่อยู่ที่อยู่ที่นี่ไว้แล้ว แต่บังเอิญวันนี้รุ่นพี่คนนั้นเขามีสอบ ทำให้ต้องรอนานกว่ารุ่นพี่คนนั้นจะสอบเสร็จ พอเรียนได้ 1 สัปดาห์ก็อยากกลับบ้านเพราะสภาพแวดล้อมไม่เหมือนที่บ้าน อุณหภูมิก็ร้อน อยู่ได้ 10 วันก็กลับบ้าน นี่เป็นบทเรียนที่สอนให้เรายาโอ้ลูกจนเกินไป เพราะเราโอ้ลูก ทำให้เราต้องตามใจลูก แต่สุดท้ายอัลลอฮ์ประทานความสำเร็จแก่เขา เขาเรียนที่โรงเรียนสอนศาสนา ก่อน และนี่ก็เป็นอีกหนึ่งบทเรียน เขาอยู่กับลูกพี่ลูกน้องเขา บางทีเราปล่อยให้พวกเขายู่รวมกันไม่ได้ เพราะโอ้เขาต่ำกว่าทำให้ลูกเราโอ้เขาค่อยๆลดตามไปด้วย เพราะตามเพื่อน เลยแยกเขาส่งไปเรียนที่มหาวิทยาลัยไซไน ประเทศมาเลเซีย จนเรียนจบปริญญาตรี และเรียนต่อจนจบปริญญาโท ตอนที่เขาเรียนที่มาเลเซีย ผมไปเยี่ยมเขา ไปดูเขา ถามทุกข์สุขและใช้เวลาว่างกับเขา

เมื่อลูกทำพฤติกรรมบางอย่างที่เราไม่พอใจ วิธีที่ดี คือ เรียกลูกมาอบรม สั่งสอน และถ้าเห็นสิ่งที่ไม่ดีก็จะห้าม เขาให้หยุดทำและชี้แนะว่าสิ่งนี้เป็นสิ่งที่ไม่ดีและจะส่งผลในอนาคตและสูญเสียชื่อเสียงที่ดีของวงศ์ตระกูล

สิ่งที่รู้สึกหนักใจในการเลี้ยงลูกชายทั้งสองคน คือ การคบเพื่อนผู้หญิงจนเลยขอบเขตที่อิสลามกำหนด เป็นสิ่งที่ผมกังวลใจมากที่สุด

เกณฑ์การประเมินลูกว่าเราเลี้ยงได้สำเร็จ โดยจะประเมินพฤติกรรมของเขา เราต้องสังเกต 3 ประการ คือ

1. มารยาทที่ดีก็เป็นหนึ่งในความสำเร็จ
2. การเรียนของเขา ถ้าด้านของอัลกุรอานคือเขาสามารถอ่านตามความเหมาะสมของแต่ละวัย และสามารถนำพาคนอื่น ๆ ไปสู่เส้นทางที่ดี เช่น เป็นอีมัม(คนนำละหมาด)
3. เมื่อเราสั่งสอนแล้วเขาเชื่อฟัง เป็นการแสดงให้เห็นความสำเร็จในการเลี้ยงดูลูกของเรา

การป้องกันสิ่งไม่ดีในโลกปัจจุบันบทบัญญัติว่าด้วยการอบรม บทบัญญัติของการอบรมเรื่องมารยาท แก่ลูกๆ คือสิ่งสำคัญ ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว บางทีเราคนเราไม่ค่อยใส่ใจกับบทบัญญัติ เช่น บทบัญญัติของคนสุบบูหรี บทบัญญัติได้กล่าวไว้แล้วว่าสิ่งที่มักรู (สิ่งที่ทำแล้วไม่บาป แต่ถ้าไม่ทำแล้วได้บุญ) นักเศรษฐิกิจกล่าวว่า ทำให้ขาดทุน ทำให้เสื่อมเสีย เป็นสิ่งหนึ่งที่เราต้องอบรมบอกแก่ลูกเราในอนาคต ส่วนความอบอุ่นเราควรให้ดูแลอย่าใกล้ชิด แม้เราจะส่งเขาเข้าโรงเรียนแต่เราก็ต้องถามถึงการเรียนของเขาอย่างสม่ำเสมอ ยิ่งลูกผู้หญิงมีความเสี่ยงมากกว่าลูกผู้ชาย

และอีกอย่างเราควรขอความช่วยเหลือจากคนอื่นด้วย ถ้าเรารู้สึกไม่ไหว เช่น มีปัญา น้ำ อา เราควรสังเกตดูว่าใครที่ลูกเราเชื่อฟังกว่าเรา เพราะบางทีเราอาจเลี้ยงไม่ไหว ก็ควรหาความช่วยเหลือจากเขาค้นนั้น

ครอบครัวที่ 3 ของอาจารย์มหาวิทยาลัยฟาฏอนี

ประวัติการศึกษาและประวัติส่วนตัว

จบปริญญาตรี สาขากฎหมายอิสลาม จากมหาวิทยาลัยอิสลามมาดีนะฮ์ ประเทศซาอุดีอาระเบีย ปริญญาโท สาขาอิสลามศึกษา จากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ตอนนี้อายุ 47 ปี มีบุตร 5 คน ชาย 2 คน หญิง 3 คน

วิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตร

เริ่มที่ประวัติส่วนตัว ผมเป็นลูกโตะครู แต่ได้รับการเลี้ยงดูจากแม่ฝ่ายเดียว เพราะว่าเมื่อก่อน โตะครูมีภรรยาหลายคน พอได้ภรรยาอีกคน ก็หย่าจากแม่ของผม ผมก็ไปอยู่กับแม่ เรื่องที่อาจารย์บอกว่า ลูกโตะครูก็มีที่ไม่เป็นไปตามที่สังคมต้องการ สาเหตุเพราะว่า โตะครูไม่มีเวลาสอนลูกตัวเอง แต่สอนลูกคนอื่นได้ และพอเมื่อผมอยู่กับแม่ จริงๆแล้วก็เป้นตระกูลครู สอนกุรอาน แต่ลูกเป็นเด็กขาดความอบอุ่น ไม่ได้อยู่ร่วมกับพ่อแม่ ไม่ได้เรียน ตาตีกาก็ไม่ได้เรียน ทั้งที่ที่บ้านนั้นเป็นครู นี่เป็นข้อเสียของการแยกทางของครอบครัว

ส่วนประวัติการศึกษานั้น ผมก็เรียนมาเรื่อยๆ ขึ้น ม. 1 พร้อมกับอยู่ศาสนาชั้นที่ 1 จบ ม. 6 ก็จบศาสนาชั้นที่ 6 เมื่อจบ ม. 6 ก็ยังไม่รู้จะไปไหน เรียนไปเรื่อยๆ ถ้าถามเด็กที่จบ ป.6 ว่าได้ความรู้อะไรไหม ก็ไม่มี

เรียนจบ ประถม 6 ปี มัธยมอีก 6 ปี ไม่ได้อะไรเลย จนกระทั่งเดี๋ยวนี้อย่างมั่นใจว่า เด็กที่เรียนก็ยังเป็นแบบนี้อยู่นั่น อยู่ที่เราด้วย พอไปเรียนที่มาเลเซีย 2 ปีครึ่ง ก็เริ่มรู้สึกว่าการเปลี่ยนแปลง เริ่มเรียนอย่างจริงจัง แล้วเราก็ได้ความรู้จริงๆ เมื่อจบ 2 ปีครึ่งที่มาเลย์ ก็มีความรู้มีพื้นฐาน ก็ได้มูเกวาละที่มาตินะห์ ก็ได้บรรยากาศความรู้ แล้วเราก็เต็มที่จริง และอัลฮัมดุลิลลาฮ์อัลลอฮ์ให้ ผมจบปริญญาตรีที่มาตินะห์ จบปริญญาโทที่ ม อ ปัตตานี โดยพอจบปริญญาตรีก็ไม่ได้กลับมาสอนที่ รร เหมือนคนอื่น แต่ไปเรียนต่อเลย ตำแหน่งก็ พอจบปริญญาโทก็มาเป็นอาจารย์สาขาวิชากฎหมายอิสลาม อยู่ประมาณ 3 ปี ก็ได้ตำแหน่งหัวหน้าศูนย์ฟัตวา 2 ปี ได้ตำแหน่งหัวหน้าสาขา และปัจจุบันดำรงตำแหน่งรองคณบดีฝ่ายวิชาการและวิจัย”

ส่วนเรื่องการอบรมเลี้ยงดูบุตร เนื่องจากประสบการณ์ของเรา ก็คิดอยู่ตลอดว่า ลูกคนอื่นเราสอนได้ ลูกเราก็ต้องสอนได้ ไม่อยากให้เป็นอย่างอื่น ว่าครูสอนลูกคนอื่นได้ แต่สอนลูกตัวเองไม่ได้ ผมคิดว่าเรื่องนี้มันอยู่ที่ตัวครูเองด้วย เพราะหลายคนไม่สามารถสอนคนใกล้ชิดได้ เพราะการสอนเป็นการแสดงอย่างหนึ่ง เราจะสอนบทบาทจริงไม่ได้กับคนใกล้ชิด เราแสดงยังไง เขาก็รู้ว่าเราเป็นอย่างนี้ เป็นคนแบบนี้ ดังนั้นคนที่สอนลูกได้ สอนภรรยาได้ แสดงว่าสุดยอด เพราะคนใกล้ชิดยังยอมรับเลย สอนด้วยการสาธิต ทำเป็นตัวอย่าง ในเมื่อเราเป็นตัวอย่างไม่ได้ เราก็สอนเขาไม่ได้ จนกระทั่งเดี๋ยวนี้อย่างนี้ผมเองก็ยังแสดงบทบาททั้งในบ้านและนอกบ้านไม่เหมือนกัน トラบใดที่เราแสดงไม่เหมือนกัน เรื่องการเลี้ยงดูก็ยังคงมีปัญหา ดังนั้นการเลี้ยงดูไม่ใช่เฉพาะทฤษฎี ภาคปฏิบัติก็ต้องให้ความสำคัญด้วย เพราะฉะนั้นลูกโตๆ ครุสมัยก่อนที่มีปัญหาก็อาจเป็นเพราะเหตุนี้ โตๆ ครุยังไม่ขัดก็เลยสอนลูกไม่ได้ เราอยู่ในบ้านภรรยาเรารู้จักเรา ลูกรู้จัก บางทีพูดกับภรรยาไม่ดี ลูกเห็น เราก็เลี้ยงดูอบรมเขายากแล้ว ดังนั้นเราต้องกลับไปดู ครอบครัวศาสนาเป็นยังไง เราต้องนำแนวทางนั้นไปใช้ในการเลี้ยงดูบุตร

ตอนนี้ เรื่องการเลี้ยงดูบุตรชาย หญิง ก็มีปัญหาดังที่แม่ไปสนิทกับลูกสาว พ่อสนิทกับลูกชาย แต่จริงๆ แล้ว เราต้องขัดเรื่องแบบนี้ พ่อก็ต้องไปสนิทกับลูกสาวด้วย สนิทกับลูกชายด้วย เท่าๆ กัน เพราะว่าเรื่องของ การให้ความรักความอบอุ่นต้องเท่าเทียมกัน บางทีเรื่องการแบ่งทรัพย์สินก็ต้องสอนกันตั้งแต่ยังมีชีวิตอยู่ บางทีลูกชายจะเอามอเตอร์ไซด์ พ่อแม่ที่รักลูกมากก็ซื้อให้ ให้ทุกอย่าง อันนี้ก็อยู่ที่การอบรมเลี้ยงดูบุตรจะต้องเท่าเทียมกัน ไม่แตกต่างกัน ลูกชายกับลูกสาว และขึ้นอยู่กับการสร้างบรรยากาศ ตอนนี้ผมเริ่มจะสร้างบ้าน ก็สร้างให้เป็นสัดส่วน แบ่งฝั่งให้ลูกสาวอยู่ที่ห้องหนึ่ง ลูกชายก็อยู่อีกห้องหนึ่ง แบ่งเป็นโซนไปเลย พอเราแยกแบบนี้ก็จะมีปัญหาที่ว่า ลูกสาว อยากเป็นผู้ชาย ผู้ชายอยากเป็นผู้หญิง อันนี้มีส่วน เพราะการปล่อยให้ลูกชายอยู่กับพี่สาว ก็จะเอาพี่สาวเป็นแบบอย่าง

การสร้างลูกที่ดี บางทีเราต้องมองไปถึงการเลือกคู่ครองเลือกภรรยา ถ้ามองสมัยศาสนา ไม่รู้จักรุ่นต่อก็รุ่นก็ยังคงความเป็นตระกูลที่ดี เมื่อมีเพศสัมพันธ์ บางทีเราอาจลืม กล่าว บิสมิลลาฮ์ มารร้ายก็จะเข้ามาแทรก ส่วนใหญ่ถ้าคนในสังคมอยู่กับการบิสมิลลาฮ์ พวกเขาจะรอดพ้นจากการหลอกลวงของมารร้าย ฉะนั้นถ้าเราสอนเด็กให้รู้จักบิสมิลลาฮ์ สังคมเราจะไม่มีขโมย ไม่มีการผิดประเวณี ไม่มีการทำผิด เพราะเป็นการกล่าวขออนุญาติ ขอความช่วยเหลือจากอัลลอฮ์ สอนเด็กให้รู้จักขอบคุนพระเจ้าเวลาได้รางวัล บางทีเราก็สอนผิดเวลาเด็กได้รางวัล เราก็มักชม จนเด็กคิดว่ามันเป็นเพราะตัวเขา เขาเก่งจึงได้รางวัล แทนที่จะนึกถึงอัลลอฮ์ คือพยายามให้เด็กนึกถึงอัลลอฮ์

ลูกที่ดีในทัศนะของผมคือลูกที่สามารถเป็นที่พึ่งของพ่อแม่ หลังจากพ่อแม่เสียชีวิตไปแล้ว มีคำสอนจากท่านศาสดาว่าการทำดีกับเพื่อนของพ่อแม่ ก็เป็นรูปแบบหนึ่งของการทำดีต่อพ่อแม่ แม้ว่าพ่อแม่จะเสียไปแล้วก็ตาม

ลูกสาวคนโตยังอยู่ ป 4 ยังไม่มีปัญหาที่ทำให้หนักใจเรื่องเขา แต่ถ้าในอนาคต อาจจะมีเรื่องเพื่อน ส่วนเรื่องเรียน เราไม่ได้เลือกสาขาสามัญอย่างเดียวแต่แรกแล้ว แต่เราเลือกโรงเรียนที่มีครูมุสลิมอยู่ แต่เวลานั้นก็ได้แค่ระดับหนึ่ง เพราะได้อย่างก็ต้องเสียอย่าง เพราะโรงเรียนที่เราเลือกก็จะอ่อนด้านวิชาการ แล้วก็เรื่องที่ 2 คือ เรื่องที่เราไม่สามารถเป็นตัวอย่างได้ บางทีเรามีการใช้อารมณ์ เวลาเราสอนทฤษฎีกับลูก เราพูดอ่อนโยน เรียกลูกกินข้าว เรียกครั้งแรกลูกยังไม่มา ครั้งที่สองยังไม่มา พอครั้งที่สาม เราก็ก๊วไปเลย ก๊วกับภรรยา ก็เหมือนกัน เวลาเมื่อไร เราไม่ดูก่อนว่าลูกอยู่ไหม บางทีก็มีคำพูดเป็นตัวอย่างในเชิงที่ไม่ดี ลูกก็จะดูเป็นตัวอย่าง

เมื่อลูกทำผิด ผมจะใช้มาตรการ การเรียกมาคุยสร้างความเข้าใจกันก่อน แต่ บางทีกับเราทำได้แต่กับลูกเราทำไม่ได้ ส่วนใหญ่ลูกกับพ่อแม่ยังหาโอกาสทานข้าวร่วมกันไม่ได้ มีประตุน้ำ –หลัง พ่อเข้าประตุน้ำ ลูกออกประตูหลัง ไม่ใช่แค่ลูกเรานะ ลูกเขยลูกสะใภ้ ก็เป็น อาจจะได้มาจากพ่อแม่เขา ถ้าเราเห็น พ่อตา ลูกเขยบ้านไหนนั่งคุยกันแสดงว่าสุดยอด บางคนลูกกับพ่อแม่ยังไม่ได้มานั่งคุยประชุมกันเลย

ผมสอนให้ลูกรู้จักคิดวิเคราะห์ แยกแยะสิ่งที่ถูกและสิ่งที่ผิดได้ สอนให้ลูกรู้จักความเป็นมุสลิม หน้าที่ของมุสลิม ถ้าลูกเราเข้าใจตรงนี้ ก็ดี แล้วก็รู้จักเข้าใจ การเฝ้ามองของอัลลอฮ์ ถ้ารู้จักอย่างนี้ ฝึกให้ลูกไม่กลัวคนอื่น กลัวแต่อัลลอฮ์ คิดในใจคนอื่นไม่เห็น แต่อัลลอฮ์เห็น อยู่ตลอด ถ้าอยู่ในระดับนี้ได้ก็ถือว่าโอเค บางทีลูกเราไปเจอกับโลกภายนอก บางสถานการณ์ มันไม่มีในบทเรียนที่เราสอน ดังนั้นเราจึงต้องสอนให้ลูกคิดวิเคราะห์ ยึดมั่นในความเป็นมุสลิม อย่างนี้เขาจะออกไปเผชิญโลกได้สบาย แต่เรื่องแบบนี้เราก็ดูได้ยาก เพราะไม่มีข้อสอบวัดตายตัว ทุกวันนี้ผมภูมิใจที่ลูกผมทุกคนยังคงเป็นคนดี

ครอบครัวที่ 4 ของอาจารย์มหาวิทยาลัยฟาฏอนี

ประวัติการศึกษาและประวัติส่วนตัว

จบปริญญาตรีและปริญญาโท สาขาครุศาสตร์อิสลาม จากมหาวิทยาลัย ประเทศจอร์แดน และจบปริญญาเอก สาขาการสอนอิสลามศึกษา จากมหาวิทยาลัย ประเทศมาเลเซีย มีบุตร 4 คน ชาย 2 คน หญิง 2 คน

วิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตร

การเลี้ยงดูบุตรผมจะเริ่มตั้งแต่การใช้เวลาของลูก โดยเฉพาะในเรื่องการดูทีวีช่องต่างๆ ต้องดูว่าทีวีช่องไหนที่เหมาะสมกับลูก รายการไหนที่เหมาะสม มันเป็นเรื่องที่ยากพอสมควร เพราะมันเป็นสิ่งที่ล่อแหลม เราต้องพยายามดูแล ตั้งแต่ทีวี สมาร์ทโฟน เขาเป็นลูกเรา เราจะปั้นเขาอย่างไรให้เป็นบ่าวที่ดีของอัลลอฮ์ พยายามที่จะปลูกฝังว่า เราไม่ใช่แค่เป็นลูกที่ดีของพ่อกับแม่แต่เราต้องเป็นบ่าวที่ดีของอัลลอฮ์ สักวันหนึ่ง พ่อกับแม่ต้องจากไป ถ้าเราเป็นบ่าวที่ดี เราก็สามารถอยู่กับอัลลอฮ์ต่อไป ผมพยายามทำฮาลาเกาะห์และอ่านอัลกุรอานร่วมกับลูกในบ้าน ประเด็นต่อมาคือพยายามที่จะสอนเรื่องเกี่ยวกับอาหารการกิน ที่จะให้ที่บ้านประจำ คือ อินทผาลัม พยายามสอนว่าเป็นผลไม้ศาสนา ให้กินตลอดไม่ใช่แค่ช่วงถือศีลอดเท่านั้น และอีกอย่างหนึ่งที่เน้นๆ

ให้กิน คือ น้ำมันมะกอก ซึ่งเป็นอาหารที่บรรดาผู้รู้กินเป็นประจำ แต่สิ่งที่ยังหลีกเลี่ยงไม่ได้คือลูกชอบกินขนมขยะ และผมหมั่นพาลูกไปมัสยิดเพื่อปลูกฝังในลูกเรื่องการเข้ามัสยิด ถ้าตามหลักๆ การสอนในอิสลาม คือ บ้าน มัสยิด และสังคมนี้เป็นสถานที่สอนทแบบไม่ทางการ ส่วนโรงเรียนต่าง ๆ นั้นเป็นสถานที่สอนที่เป็นทางการ ทั้งหมดนี้จะต้องสมดุลกัน ต่อมาผมจะดูแลเรื่องการแต่งกาย ต้องเหมาะสม ต้องใส่ให้ถูกกาลเทศะ ถ้าไม่ดูแลตรงนี้เด็กก็จะแต่งตามแฟชั่นตามสังคม แต่ก็ไม่ใช่ว่าเคร่งเกินไป เช่นถ้าตอนเย็น ลูกจะไปออกกำลังกายเราก็จะให้เขาแต่งตัวให้เรียบร้อย ผู้หญิงยังงี้ ผู้ชายยังงี้ เราต้องมองไปถึงชนิดของการออกกำลังกาย ผมพยายามดูความเป็นผู้นำของลูกจากกิจกรรมต่างๆ ที่เขาทำ ไม่ว่าจะเป็นการละหมาด การเลี้ยงดูน้องเวลาน้องร้องไห้ การไปออกกำลังกายต่างๆ ในขณะเดียวกันผมจะดูแลเรื่องการทำการบ้านของลูก ส่วนเรื่องโรงเรียนผมส่งลูกเรียนโรงเรียนศาสนา เพราะถ้าเราเลือกโรงเรียนที่ไม่ดี ลูกก็จะได้ไม่ดี ปัจจัยอีกอย่างในการอบรมเลี้ยงดูบุตรคือเพื่อนบ้าน เราก็พยายามฝึกให้ลูกเข้ากับคนอื่นได้ รู้จักเสียสละและจะไม่พยายามหาคนผิด เวลาร้องไห้ เช่น ใครทำใคร ไม่สอนให้เขาโทษคนอื่น และอีกอย่างหนึ่งคือการฝึกความกล้าแสดงออก และในสังคมบ้านเราที่มองตอนนี้คือจะเป็นสังคมเดี่ยวมากขึ้นเหมือนมาเลเซีย เลยทำให้เราขาดความสัมพันธ์กับปู่ย่า ตายาย ลุงป้า น้ำอาจะนั้นเราจึงพาลูกๆ ไปเยี่ยมเยียนญาติพี่น้อง

ผมมีวิธีการอบรมลูกชายและลูกสาวต่างกัน เพราะเด็กผู้ชายกับเด็กผู้หญิงมีแตกต่างกันหมดเลยทั้งเรื่องอาหารการกิน เสื้อผ้า กิจกรรมจะไม่เหมือนกัน ถ้าลูกชายผมก็จะดูแลมากกว่า ส่วนลูกสาวก็จะให้อยู่กับแม่มากกว่า สำคัญที่สุดคือเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย ผู้ชายจะง่ายหน่อยแต่ยังงี้ก็เพราะมันไม่ต้องเปิดเอวรัด ส่วนอาหารการกินของเด็กชาย กับเด็กหญิงก็จะไม่เหมือนกัน เด็กผู้หญิงก็จะทำอะไร ตามแบบของเขา เราก็จะปล่อยให้ทำไปตราบใดที่กิจกรรมนั้นไม่ขัดต่อคำสั่งของอัลลอฮ์ ส่วนเด็กผู้ชายจะเน้นไปทางกีฬามากกว่า ต้องซื้อรองเท้าฟุตบอล ถุงเท้าฟุตบอลตามที่ต้องการได้ ถ้าเด็กผู้หญิงถ้าอยากได้ชุดว่ายน้ำเราก็ต้องหาชุดว่ายน้ำที่เหมาะสมปกปิดเอวรัด และบางทีลูกสาวกับลูกชายก็มักจะมีปัญหากัน อีจกันเราก็จะพยายามยกตัวอย่างเด็กอาหรับที่เขามีพี่น้องหลายคนเขาไม่มีปัญหากัน และสิ่งสำคัญอีกอย่างหนึ่งคือ ลูกต้องตื่นนอนอย่างเต็มที่ ทั้งลูกชายและลูกสาวต้องตื่นนอนอย่างเต็มที่ ตอนนี้ลูกคนเล็กเรียนอยู่อนุบาล 3 ในตอนกลางคืนก่อนนอนก็จะเป็นหน้าที่ของพ่อที่จะให้ลูกตื่นนอนก่อน 1 แก้ว ตอนเช้าก่อนไปเรียนอีก 1 แก้ว ตอนนี้ง่ายทั้งสองก็จะสมบูรณ์เพราะเราดูแลเรื่องการกินนอนอย่างเคร่งครัดและพยายามให้กินอินทผลัม

และในความคิดของผม ลูกที่ดีต้องมาก่อนลูกที่เก่ง ดีแล้วต้องทำอย่างไรก็ได้ให้พ่อแม่ดูแลสบายใจ ทำอะไรก็สบายใจ ในขณะเดียวกันถ้าเราตายไปอันนี้ก็จะเกี่ยวกับศาสนาเขาก็จะดูอาไรให้เรา สำหรับผมแล้วผมคิดว่าตำแหน่งสูงแค่ไหน เป็นถึงด็อกเตอร์ยังต้องมีที่ปรึกษา ลูกที่ดี คือ ลูกที่เชื่อฟังพ่อแม่ พ่อแม่คือที่ปรึกษาของลูก นักกีฬาจะเก่งแค่ไหนก็ต้องจ้างโค้ชมาเป็นที่ปรึกษา ฉะนั้นที่ปรึกษาที่ดีที่สุดของลูกก็คือ พ่อแม่

ส่วนปัญหาที่หนักใจที่สุดสำหรับลูกชายและลูกหญิง ที่น่าเป็นห่วงที่สุดตอนนี้ สำหรับลูกสาว คือกลัวลูกลวนลามเพราะสังคมตอนนี้ไม่เหมือนเมื่อก่อน อันนี้คือห่วงที่สุดจะเรียนไม่ไหวยังงี้ไม่เป็นไร แต่ถ้าเรื่องแบบนี้ผมรับไม่ได้ และอีกอย่างที่น่าเป็นห่วงคือสังคมตอนนี้ผู้หญิงมีมาก ผมกังวลกลัวว่าลูกสาวผมแต่งงานยาก ส่วนลูกชายผมห่วงเรื่องการคบหาเพื่อนที่เกเร ไม่เรียนและเป็นห่วงเรื่องการติดยาเสพติด

ครอบครัวที่ 5 ของอาจารย์มหาวิทยาลัยฟาฏอนี

ประวัติการศึกษาและประวัติส่วนตัว

จบการศึกษาระดับปริญญาตรี จากมหาวิทยาลัยอัสฮัร ประเทศอียิปต์ ปริญญาโท สาขาอิสลามศึกษา จากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

มีลูก 3 คน ชาย 1 คนและหญิง 2 คน ลูกสาวคนโตเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ลูกสาวคนรองเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ลูกชายคนสุดท้อง เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 3

วิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตร

โดยพื้นฐานแล้วดิฉันคิดว่าเด็กทุกคนนั้นเกิดมาแล้วล้วนมีศาสนาทุกคน และคนแรกเลยที่จะสอนเรื่องศาสนาคือ พ่อแม่ คือบอกเขาให้ทำเหมือนเรา คือในตอนเด็กๆเราทำให้เขาดูในเรื่องศาสนาเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน อย่างเช่น การอ่านดุอาอ์ทุกครั้งที่จะลงมือทำอะไรบางอย่าง และในขณะที่เราอ่านอัลกุรอาน เขาก็ฟังจากเรา และในเรื่องของการละหมาดเขาก็ดูเราทำ และเรานั้นคอยบอกพวกเขาถึงเรื่องความสำคัญต่างๆที่เราทำ พอพวกเขาเริ่มโตขึ้น ก็ก็จะสอนให้พวกเขาปฏิบัติร่วมกับเราด้วย และในเรื่องของอัลกุรอานนั้น ได้ส่งลูกให้ไปเรียนศูนย์อัลกุรอานใกล้บ้าน คือตอนส่งลูกไปเรียนอัลกุรอานที่นั่น ลูกก็จะละหมาด มัฆริบและอิชาที่ศูนย์เลย และในทุกครั้งที่ลูกไปเรียนนั้นเราก็มักจะถามลูกเพื่อให้ลูกมาบอกเราในสิ่งที่เขาเรียนมา พอเขาโตขึ้นมาระดับหนึ่งก็ส่งเขาเรียนที่ โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามระดับประถม เพื่อให้เขาได้เรียนศาสนาควบคู่กับสามัญ และพอจบประถมก็เข้าต่อระดับมัธยมที่โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามระดับมัธยมเลย คือพยายามที่จะให้พวกเขาเรียนด้านสามัญควบคู่กับศาสนาเหมือนเดิม พอเขาโตแล้วตอนนี้เรายังติดตามเขาโดยการเช็คตลอดเพราะเป็นห่วงเขา และโทรถามกันทุกวัน คือการสอนลูกของดิฉัน คือ สอนให้เขารู้จักขอบคุณอัลลอฮ์ (พระเจ้า) ทุกครั้งที่เราประสบความสำเร็จ หรือได้รับสิ่งดีๆพวกเขาก็จะขอบคุณอัลลอฮ์เสมอ และสอนให้พวกเขาเรื่องดุอาอ์ คือต้องดุอาอ์ตลอดเวลา เพราะดิฉันคิดว่าสิ่งเหล่านี้คือหลักการที่สำคัญของมุสลิม และพวกเขาก็เชื่อฟังเราเวลาที่เราสอนเขา แต่สิ่งที่เป็นห่วงพวกเขาคือ เรื่อง อินเทอร์เน็ต คือพวกเขาค่อนข้างจะติดกัน และเมื่อเขาทำผิด เราก็มักจะสอนเขาตลอด และสอนให้พวกเขารู้จักช่วยเหลือกัน และตอนกินข้าวพร้อมกันลูกๆมักจะเล่าเรื่องการเรียนให้ฟังตลอด และการเลี้ยงลูกของดิฉันคือไม่ค่อยจะให้ลูกนั้นออกจากบ้านหรือห่างจากบ้านไหนไกล และสิ่งสำคัญคือสอนให้พวกเขารู้จักการนับถือและให้เกียรติผู้ใหญ่เสมอ

ดิฉันจะสอนลูกโดยเน้นหลักการสอนอิสลามในทุกด้านเลย คือการใช้ชีวิตของพวกเขาตั้งแต่พวกเขาตื่นนอน การใช้ชีวิตในแต่ละวันด้วย และจะส่งเสริมพวกเขาทั้งสี่นั้นเรียนรู้อัลกุรอานตั้งแต่เด็กๆเลย จนตอนนี้ทุกคนนั้นสามารถอ่านเองได้แล้ว ดิฉันรู้สึกภูมิใจที่ลูกสามารถท่องจำบางส่วนและอ่านอัลกุรอานด้วยตัวเองได้ ลูกๆนั้นชอบที่จะศึกษาเล่าเรียนมาก ส่วนเรื่องการละหมาดนั้นแรกๆตอนพวกเขาเด็กๆก็ต้องสอนและเน้นย้ำอยู่ตลอด จนตอนนี้ทุกคนก็รู้หน้าที่ในเรื่องของการละหมาดแล้ว และดิฉันจะดูแลพวกเขาโดยการติดตามเป็นระยะๆ คุยกันตลอดเวลา มักจะถามเรื่องต่างๆเกี่ยวกับลูกตลอด และจะคอยให้กำลังใจกัน ด้วยการพูดเกี่ยวกับเรื่องศาสนา

ดิฉันพยายามสร้างบรรยากาศภายในครอบครัวเรานั้น เป็นบรรยากาศและวิถีชีวิตแบบมุสลิมอยู่แล้ว คือพ่อชอบอ่านอัลกุรอานในบ้าน ดิฉันก็เลยซึมซับบรรยากาศนั้นมา พ่อตัวเองคลอเคลียลูกมา ก็เริ่มจากการทำ

เป็นเรื่องสิริมงคลให้กับลูก คือ อาซาน ให้เขาได้ยินได้ฟัง พ่อเขาเติบโตมาก็ได้ปลูกฝังให้เขาอ่านอัลกุรอาน ถ้าหากมีเวลาเราก็จะละหมาดร่วมกัน พ่อแม่ลูกกันในครอบครัว และดิฉันมีลูกทั้งหมด สามคน และได้ส่งลูกๆทุกคนไปเรียน ตาดีกา เพื่อให้พวกเขาได้มีพื้นฐานศาสนา และเราเองก็ได้ปฏิบัติและเป็นตัวอย่างทั้งในด้านการใช้ชีวิตและเรื่องศาสนาให้ลูกๆได้เห็น เพื่อให้พวกเขาทำตาม ส่วนในด้านการศึกษาของลูกๆนั้น ประสบความสำเร็จกันทุกคน และดิฉันคอยติดตามถามถึงข่าวคราวตลอด คือจะคอยบอกและให้คำปรึกษาต่างๆโดยการสอดแทรกหลักการอิสลามเพื่อสอนพวกเขา ส่วนใหญ่แล้วจะให้ความอิสระแก่ลูกๆ แต่อิสระนั้นจะอยู่ในกรอบของศาสนาตลอด

ครอบครัวที่ 1 ของอาจารย์มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์

ประวัติการศึกษาและประวัติส่วนตัว

เรียนระดับประถมโรงเรียนประถมบ้านตาบา ระดับมัธยมต้น-มัธยมปลายโรงเรียนอัตตารีเกียห์ และเรียนต่อระดับปริญญาตรี ประเทศจอร์แดน แล้วเรียนต่อระดับ ป.บัณฑิต มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา และศึกษาระดับปริญญาโท มหาวิทยาลัยทักษิณ และปริญญาเอก จากมหาวิทยาลัยครุ ประเทศมาเลเซีย ปัจจุบันอายุ 43 ปี ที่อยู่ปัจจุบัน ตำบล เจ๊ะเห อำเภอตากใบ จังหวัด นราธิวาส มีบุตร 4 คน ชาย 2 คน หญิง 2 คน

วิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตร

ผมใช้วิธีการอบรมบุตรแบบผสมผสานหลักคำสอนอิสลามและหลักทั่วไปแต่ต้องไม่ขัดต่อหลักคำสอนของศาสนาเช่นการให้สละหรือการสวดสตี การเลือกบริโภคอาหารฮาลาลและถูกสุขอนามัย

นอกจากนั้น ผมยังอบรมลูกโดยวิธีการทำกิจกรรมร่วมกันดังนี้

-อัลกุรอานร่วมกัน สัปดาห์ละ 1 ครั้ง ในอิสลามมีความเชื่อว่าการอ่านอัลกุรอาน จะส่งผลดีต่อจิตใจ มีความสุข ไม่มีความขัดแย้ง และเป็นกิจกรรมที่ดี

-การออกไปเที่ยวนอกบ้าน เป็นการออกไปดูความยิ่งใหญ่ของพระเจ้าที่ได้ทรงสร้างโลกนี้ขึ้นมา แต่การท่องเที่ยวไม่ใช่ข้อบังคับที่ต้องทำ แต่เป็นการสอนอย่างหนึ่ง และเป็นการพาครอบครัวพักผ่อนอีกด้วย

-การรับประทานอาหารร่วมกัน

-การอยู่ร่วมกันในวันหยุด อยู่บ้านกับครอบครัว ปล่อยให้ลูกเป็นอิสระ อยากเล่นอะไรก็ได้ ชวนเพื่อนของลูกมาเล่นกันที่บ้าน แต่ก็ยังอยู่ในความดูแลของบิดามารดา

ลูกคนโตของผมอยู่หอพักโรงเรียนประจำ และจะกลับบ้าน 2 สัปดาห์/ครั้ง ผมคิดว่าเป็นเวลาที่เหมาะสม ไม่เร็วและไม่นานเกินไป เป็นช่วงเวลาที่ลูกสามารถเรียนรู้ด้วยตัวเอง และพอกลับมาบ้านครอบครัวจะมีการสอนเพิ่มเติม กลับมาบ่อยๆก็ไม่ส่งผลดี เพราะบุตรเรียนและท่องจำอัลกุรอาน กลับมาอยู่บ้านนานๆ จะทำให้ท่องไม่ค่อยจำ และไม่มีสมาธิ แต่ผมจะไปเยี่ยมลูกสัปดาห์ละครั้ง

กิจกรรมที่ลูกทำขณะอยู่บ้าน คือ การอ่านหนังสือ เนื่องจากปัจจุบันนี้เป็นยุคที่เทคโนโลยีก้าวล้ำนำสมัย ผมก็จะมีการบังคับไม่ให้ใช้โทรศัพท์ เพราะกลัวบุตรจะเสียเวลาโดยเปล่าประโยชน์ และผมจะคอย

แนะนำให้อ่านหนังสือ ทำให้บุตรติดการอ่านหนังสือ และจะซื้อหนังสือให้ลูกเป็นรางวัลเมื่อลูกเรียนได้คะแนนดี

ลูกคนโตของผมชอบเล่นกีฬา จะติดการเล่นกีฬามาก โดยเฉพาะกีฬาฟุตบอล จนได้เป็นนักกีฬาของโรงเรียน ถ้าครอบครัวมีฐานะนอกบ้าน เขายอมไม่ตามครอบครัว เพราะติดการเล่นกีฬา ซึ่งติดมากไม่ส่งผลดีต่อการเรียนมากเท่าไร ไม่ได้บังคับให้เลิกเล่น แต่ก็ไม่ได้มีการสนับสนุนมากจนเกินไป

ผมวางกฎระเบียบในการอบรมบุตรไว้ 2 อย่างคือ

-ต้องละหมาด

-อ่านอัลกุรอาน

ส่วนด้านอื่นนั้นไม่มีกฎระเบียบตายตัว ขอให้อยู่หลักศาสนาก็พอ

และผมมีข้อตกลงกับลูกดังนี้

-เน้นให้อยู่ในระเบียบ

-ถ้าลูกทำผิด จะไม่มีการลงโทษ แต่จะมีการตักเตือนมากกว่า

-เมื่อลูกประสบความสำเร็จ ผมจะมีรางวัลตอบแทน

ครอบครัวที่ 2 ของอาจารย์มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์

ประวัติการศึกษาและประวัติส่วนตัว

สำเร็จการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาตรี และปริญญาโท สาขากฎหมายอิสลาม จากมหาวิทยาลัยอัสฮัร ประเทศอียิปต์

แต่งงานตั้งแต่ปี 2534 ปัจจุบัน มีลูก 3 คน ชาย 1 คนและหญิง 2 คน

วิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรทั้งสามคน

ช่วงแรกผมทำงานอยู่ที่ มอ. ปัตตานี แต่ลูกๆอยู่ที่ยะลา เรียน อนุบาลที่นั่น คนโตเรียนได้สักพักหนึ่งก็ย้ายไปเรียนที่ปัตตานี ลูกของผมทั้งสามคนคลอดที่โรงพยาบาลยะลาหมดเลย ลูกของผมทั้งสามคน ผมเลี้ยงดูโดยไม่ได้บังคับถึงเป้าหมายของลูกๆ แต่ทุกคนผมให้เรียนพื้นฐานเกี่ยวกับอิสลามก่อนตั้งแต่เด็กๆ ที่ยะลา และก็ได้ตั้งเป้าว่าให้พวกเขาต้องเรียนทางศาสนาอย่างเดียว แต่จะวางพื้นฐานเอาไว้ให้กับพวกเขาในเรื่องของศาสนา และในขณะเดียวกันได้ส่งไปเรียน ตาดีกาใน มอ.ปัตตานี ทั้งสามคน พอในช่วงมัธยม ก็เรียน สาธิตทั้งสามคนเลย โดยลูกคนที่สองนี้ได้ทุนไปเรียนที่กรุงเทพในระดับมัธยมปลาย และตอนนี้ลูกคนโตจบคณะพยาบาล ตอนนี้ทำงานแล้ว ผมกับภรรยาสอนลูกๆโดยไม่ได้บังคับพวกเขา แต่เราจะดูพฤติกรรมของพวกเขาในการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะด้านการเรียน โดยเราจะให้กำลังใจพวกเขา โดยจะบอกว่า ทุกอย่างถ้าเราได้ดีนี้ อัลลอฮ์กำหนดแล้วให้พวกเขาขอบคุณอัลลอฮ์ให้มาก และถ้ามีเวลาว่างผมก็จะพาพวกเขาไปเที่ยวน้ำตกบ้าง ใช้เวลาว่างกับครอบครัว และสอนพวกเขาให้รักกันและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ในความรักโดยเฉพาะกับญาติพี่น้อง แต่ก็ยังเป็นห่วงลูกคนสุดท้องผู้ชายอยู่บ้าง คือเขาจะติดเพื่อนอยู่ช่วงแรกๆ แต่พักหลังๆก็ดีขึ้นและไม่มีปัญหาแล้ว

ท้ายนี้ การเลี้ยงลูกของผมคือ ผมจะเน้นหนักทุกคน คือ ต้องเรียนอัลกุรอานทุกคน เพื่อเป็นฐานในการดำเนินชีวิต และพยายามเลี้ยงให้อยู่ในกรอบของศาสนา โดยจะติดตามการเป็นอยู่ของพวกเขาตลอดเวลา โดยการแนะนำและให้คำปรึกษาที่ดีแก่เขา

ครอบครัวที่ 3 ของอาจารย์มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์

ประวัติการศึกษาและประวัติส่วนตัว

จบปริญญาเอก สาขาวรรณคดีอาหรับ จากมหาวิทยาลัย ประเทศชูดาน

มีลูก 4 คน คนแรกเป็นลูกชาย กำลังเรียน ม.5 อายุ 17 ปี คนที่สองเป็นลูกชาย กำลังเรียน ป.6 อายุ 10 ปี คนที่สามเป็นลูกสาว กำลังเรียน ป. 4 ผู้หญิง คนที่สี่เป็นผู้หญิง กำลังเรียน ป. 2

วิธีการอบรมเลี้ยงดูเลี้ยงบุตร

การอบรมเลี้ยงดูบุตรเป้าหมายของผมคือการทำให้ลูกหลานของตัวเองนั้นมีความสุขในมุมมองของผมความสุขไม่ใช่เฉพาะบนโลกนี้อย่างเดียว ความสุขแบบครอบคลุมโลกหลังความตายดังนั้นผมคิดว่าการที่เราอบรมเลี้ยงดูบุตร เราต้องอบรมให้บุตรของเราได้รับคำตอบในความสุขในโลกนี้และมีความสุขในโลกหน้า เพราะว่าชีวิตเราตามหลักความเชื่อของศาสนาอิสลาม ความตายไม่ใช่ที่สุดเมื่อความตายมาหาเราชีวิตของเรายังคงมีต่อเนื่องแล้วเราก็ไปอีกโลกหนึ่งโลกที่ตลอดไป ผมหวังว่าการอบรมเลี้ยงดูบุตรต้องพยายามที่จะปลูกฝังให้ลูกของผมได้รับความสุขทั้งโลกนี้และโลกหน้า

ผมจะสอนให้ลูกหลานมาดช่วงอายุ 7-10 ปีแล้ว ลูกผมจึงละหมาดครบ เมื่อลูกอายุย่าง 10 ปี ผมจะให้แยกที่นอนระหว่างชายหญิง และต้องแยกนอนกับพ่อแม่ อันนี้คือบทบัญญัติของอิสลาม

ถ้าเราพูดถึงเกี่ยวกับศาสนาอิสลามบางครั้งคนทั่วไปก็ไม่เข้าใจถึงแก่นแท้เพราะว่าศาสนาอิสลามเป็นศาสนาที่มาจากพระเจ้าคำว่าผู้สร้างโลกสร้างทุกสิ่งทุกอย่าง ผู้เปี่ยมรู้ สำหรับบทบัญญัติการเลี้ยงดูบุตรของศาสนาอิสลามนั้นเริ่มตั้งแต่ตอนที่เด็กคนนั้นเกิดมา ศาสนาอิสลามบัญญัติไว้แก่คนที่เป็นพ่อแม่ให้อาซานตรงหูข้างขวา ซึ่งหมายถึงการกล่าวถึงการเกรียงไกรของพระองค์อัลเลาะห์กล่าวด้วยภาษาอาหรับ และเรื่องภาษาอาหรับด้วยเรื่องนี้จึงเป็นเรื่องละเอียดอ่อน ยกตัวอย่างการอาซาน ต้องอาซานด้วยภาษาอาหรับ เพราะเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่ง ชื่อศาสนาอิสลามจะเชื่อมโยงกับภาษาอาหรับ และการอ่านอัลกุรอานก็ต้องอ่านด้วยภาษาอาหรับ และการอาซานนั้นก็เพื่อเป็นการให้เด็กนั้นรู้ว่าพระเจ้าที่สร้างโลกนี้ พระเจ้าที่ยิ่งใหญ่ โดยจะกล่าวว่า อัลลอฮ์อักบัรอัลลอฮ์อักบัร พ่อเด็กคลอดออกมา ศาสนาอิสลามจึงสอนให้มีการอาซานตรงหูข้างขวาของเด็ก ผมดูสารคดี เขาทำการค้นคว้าว่าการเรียนรู้ภาษาของเด็ก พวกเขาเรียนรู้ยังงี้ ทั้งๆที่เด็กแรกเกิด เขาไม่รู้ภาษาอะไรเลยพอเด็กได้อยู่กับพ่อแม่ที่พูดภาษามลายู เด็กก็เริ่มพูดภาษามลายูได้ เด็กที่เกิดกับพ่อแม่ที่พูดภาษาไทยเด็กก็จะพูดภาษาไทยและเด็กก็สามารถที่จะเรียนเสียงของพ่อแม่ได้ ถ้าพ่อแม่ออกสำเนียงแบบไหน เด็กก็จะเลียนแบบได้ นักวิจัยของอเมริกาสรุปว่าเด็กที่มีอายุน้อยอย่างน้อยๆสามารถที่จะเลียนแบบเสียงของใครก็ได้ ของพ่อแม่ที่พูดกับเขาได้มากกว่าเด็กที่มีอายุมากขึ้นเด็กที่มีอายุเพียง 5 ขวบ อันนี้เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ผมอาซานในหูลูกเมื่อแรกเกิด

และในความเห็นของผมคือการอบรมเลี้ยงดูบุตรนี้เพื่อให้ลูกเป็นคนดีคือสอนลูกตามแนวทางอิสลาม เริ่มด้วยการสอนเรื่องศรัทธา 6 ประการ สอนให้ลูกละหมาด ปฏิบัติศาสนกิจ จะคอยถามว่าเขาละหมาดหรือยัง อ่านอัลกุรอานหรือยัง คอยเตือนเขา ดูแลเขาไม่ให้เขาทิ้งการละหมาด ทั้งการอ่านอัลกุรอาน ผมเชื่อว่า ถ้าเขาไม่ทิ้งละหมาด ถ้าเขาอ่านอัลกุรอานตลอด เขาจะรักษาความศรัทธาในอิสลาม เขาจะหลีกเลี่ยงจากสิ่งไม่ดีต่างๆ ผมมีความคิดว่าลูกที่ดื๋นนั้นต้องมีความสัมพันธ์กับ 3 อย่างคือ

- 1 ความสัมพันธ์ต่ออัลเลาะห์
- 2 ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์
- 3 ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อม

ครอบครัวที่ 4 ของอาจารย์มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์

ประวัติการศึกษาและประวัติส่วนตัว

สำเร็จการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาตรี ปริญญาโทและปริญญาเอก สาขาภาษาอาหรับ จากมหาวิทยาลัยอัซฮัร ประเทศอียิปต์ มีลูก 4 คน ชาย 2 คนและหญิง 2 คน

วิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตร

ก่อนอื่น ต้องขอบคุณอัลลอฮ์ที่ทำให้ผมได้สร้างครอบครัว ได้แต่งงาน ก่อนที่จะแต่งงานผมก็ได้พยายามเลือกภรรยาอย่างที่ท่านศาสดาได้สอน ถ้าได้ก็เลือกเอาที่สวย รวยตระกูลดี และต้องมีศาสนา และผมก็ได้แฟนจากตระกูลที่บิดาของเข่าเป็นบาบอ ผู้ที่ได้สร้างปอเนาะตอนนี้ก็ได้กลายเป็นโรงเรียนสอนศาสนา โรงเรียนบำรุงศาสตร์วิทยา ตอนที่แต่งงานผมก็กำลังเรียนอยู่ปริญญาโท ทั้งแฟนอยู่ที่บ้าน แล้วก็ไปเรียนต่อที่ไคโร พอมีโอกาศก็ได้ตัวกลับมาปีละครั้ง ผมขอบคุณอัลลอฮ์ที่เรียนจนจบ แล้วอัลลอฮ์ก็ได้ประทานลูกให้ผม 4 คน คนโตชื่อ คนโตตอนนี้ก็ได้ทุนไปเรียนที่มหาวิทยาลัยอัซฮัรที่ไคโร คนที่ 2 ได้ทุนของรัฐบาลมาเลเซีย คนที่ 3 ยังเรียนอยู่ ป.5 ส่วนคนสุดท้องเรียนอยู่ ป.3 ผมก็ได้พยายามเลือกภรรยาอย่างที่ท่านศาสดาได้กล่าวไว้ แต่ก็ขอบคุณอัลลอฮ์เพราะภรรยาก็ไม่ได้รวยและผมก็ไม่ได้รวยอะไรเหมือนกัน แต่ที่เรียนได้ก็เพราะได้ทุน เพราะตอนที่เรียนผมอยู่กับแม่ ส่วนมากค่าใช้จ่ายก็ได้จากเพื่อนฝูง และผู้ใจบุญใช้ชีวิตเหมือนนักศึกษารธรรมดาๆ ได้อยู่หอพักมหาวิทยาลัย ได้กินฟรี อยู่ฟรี พอท้ายเดือนก็ได้เบี้ยเลี้ยงชีพที่ทางมหาวิทยาลัยได้ให้สำหรับนักศึกษาที่อยู่หอ

ผมเลี้ยงลูกเหมือนคนอื่นๆ แต่ผมและภรรยาจะพยายามขอดูอาจากอัลลอฮ์ ภรรยาเป็นครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาแห่งหนึ่ง ภรรยาจบจากมหาวิทยาลัยรามคำแหง ผมและภรรยาก็ใช้ชีวิตเหมือนคนธรรมดาทั่วไป แต่ก็พยายามขอดูอาให้กับลูกๆ พอมีลูกแล้วก็มีกำลังใจ ผมคิดว่าสิ่งที่ผมใช้เป็นเกณฑ์ในการเลี้ยงลูก คือให้อิสระกับลูก ไม่บังคับ ลูกคนโตก็เรียนที่ยะลาตั้งแต่อยู่อนุบาลแต่โชคดีที่มีรถไปรับไปส่งเพราะไกลจากบ้านมาก แต่การบริหารจัดการของโรงเรียนในละแวกนั้นเป็นโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพกว่าโรงเรียนอื่น ถึงแม้ว่าจะมีระยะทางไกลจากบ้าน แต่เราก็ส่งให้เขาได้เรียนที่นั่น เขาไม่ได้เป็นเด็กที่เก่ง พอแจบ ป.6 แกบบอกว่า“بابอ(พ่อ) ผมจะไม่เข้าเรียนที่โรงเรียนในประเทศไทย” เขาบอกว่าเขาจะไปเรียนมาเลเซีย ภรรยาและแม่ยายก็ไม่ค่อยกล้าที่จะส่งไปแต่ผมบอกว่าไม่เป็นไรลูกจะเรียนก็ให้ไป เพราะไปด้วยกันกับลูกของเพื่อน และแม่ยายก็บอกว่า

ภาษามลายูที่ กือตะห์ เป็นภาษามลายูที่ครึ่งๆกลางๆ และผมก็บอกว่าเรานัดวันไปดูที่ กลันตันใหม่ดีกว่า และคนที่นั่นก็บอกว่า ถ้าจะให้ดีก็ต้องเข้าไปเรียนที่โรงเรียนรัฐบาลของกลันตัน คือโรงเรียนมุฮัมมาดี แต่ต้องไปสมัครที่สำนักงานคณะกรรมการ และเขาบอกว่าเด็กนอกถ้าจะเรียนที่นี่ต้องได้เกรด A ทั้งหมด 7 วิชา และบอกว่าถ้าไม่ใช่คนในพื้นที่ก็ยากที่จะเข้าไปเรียนที่โรงเรียนมุฮัมมาดียะฮ์ และผมก็บอกว่าถ้าฉันเราไปดูที่โรงเรียนดาร์ลุอันวารดีกว่า พอไปถึงดาร์ลุอันวาร ลูกก็ชอบที่นี่เพราะมีภาษาอาหรับด้วย ที่นั่นเขาเรียนไป 3 เดือนแล้วแต่ลูกฟังจะไปสมัคร แต่ทางโรงเรียนได้ให้โอกาส แต่มีเงื่อนไขว่า ถ้าจะเรียนที่นี่ วันหยุดกลับบ้านไม่ได้เพราะต้องเรียนเสริม สุดท้ายเขาก็เลือกที่จะเรียนที่ดาร์ลุอันวาร พออยู่ไม่กี่วัน ก็ร้องไห้จะกลับบ้าน ผมก็ได้แต่ให้กำลังใจ พอเรียนได้สัปดาห์ เขาก็กลับมาบอกว่าสอบได้ที่ 1 แล้วก็กลับมาบอกอีกว่า เขาได้ถูกเลือกให้เป็นตัวแทนไปแข่งขันสหพันธภาษาอาหรับ แล้วก็เอาประกาศนียบัตรที่ชนะสหพันธภาษาอาหรับกลับมา แล้วก็มาบอกอีกว่าเขาได้เป็นตัวแทนไปแข่งเทควันโด แล้วก็เอาประกาศนียบัตรเทควันโดกลับมา พอกลับมาช่วงปีใหม่ จะไปแข่งเทควันโดที่ชลบุรี แล้วก็ไปแข่งที่เชียงใหม่ ในช่วงสงกรานต์ แต่พอไปถึงกรุงเทพฯ ก็ไม่มี ก็โทรไปบอกคนที่บ้านว่ารถหมด ไม่รู้ว่าจะไปยังไง ผมก็บอกเขาว่ากลับมาเถอะ ไม่ต้องไปแข่งแล้ว ต่อมาเพื่อนๆก็เลือกให้เขาได้เป็นประธานนักเรียน พอกลับมา ลูกเห็นประกาศว่าเขาเปิดรับสมัครไปเรียนต่อที่อัลลอฮ์แต่ต้องไปสอบที่กรุงเทพฯ ผมก็ให้ไปสอบได้หรือไม่ได้ค่อยว่ากัน ผลประกาศว่ารายชื่อของเขาก็อยู่ใน 80 คนแล้วก็ทางมหาวิทยาลัยอัลลอฮ์ได้ให้ตัวฟรีเป็นรุ่นแรกที่ได้ตัวฟรี

ลูกคนที่สอง ผมก็ให้อิสระกับเธอเหมือนกัน แต่เขาเป็นเด็กเก่งชอบอ่านหนังสือ อ่านนิยาย อ่านทาน พบบจป ป.6 แกบอกว่าแกจะไปเรียนที่โรงเรียนธรรมวิทยา ผมก็ให้ไปเรียน ช่วงที่เป็นปีสุดท้าย ทางรัฐบาลมาเลเซียให้ทุนนักเรียนไทยไปเรียนต่อในทางศาสนาที่มาเลเซีย ที่ยะลาที่เปิดอบรมเกี่ยวกับคนที่สนใจจะไปเรียนมาเลเซีย และภรรยาของผมก็อยากให้เขาได้ไปเรียน พอไปอบรมที่ยะลาก็ไม่ยอมเข้าอบรมนั่งอยู่ด้านหลัง พอถึงเวลาที่จะสอบ เขาก็ไม่ไปสอบเนื่องจากตัวเรานั้นไม่อยากเรียนที่โรงเรียนธรรมวิทยา แต่ผมก็พยายามคุยโน้มน้าวให้เขาไปสอบให้เขาไปสอบโดยบอกว่า ไม่เป็นไรถ้าไม่อยากเรียนก็ไม่เป็นไร แค่ว่าไปสอบจะได้หรือไม่ได้ก็แล้วแต่ ในที่สุดเขาก็ยอมไปสอบ และเขาประกาศว่าจะเอาแค่ 60 คนแต่รายชื่อออกมา 80 คน ก็ต้องไปสอบสัมภาษณ์อีก เพราะเขาจะคัดให้เลือก 60 คน พอไปสอบสัมภาษณ์ก็ไม่ไปสอบอีก ผมก็พูดโน้มน้าวให้เขายอมไปสอบสัมภาษณ์ สุดท้ายก็ยอมไปพอดีกับสถาบันอิสลามจะพานักศึกษาไปมาเลเซีย ผมก็อยากไปทำพาสปอร์ต แต่แกไม่ยอมทำ เพราะกลัวว่าจะต้องไปเรียนที่มาเลเซีย แต่สุดท้ายเขาก็ยอมไปเรียน แต่ 3 ปีกลับได้ครั้ง 1 แต่ครูก็มาส่งที่หาดใหญ่ พอไปครูก็มารับที่หาดใหญ่ พออยู่ ม.3 ก็สอบได้ที่ 1 ผมก็ภูมิใจในตัวเขาเหมือนกันผมมั่นใจเรียนไปต่างประเทศ เพราะมั่นใจเพราะว่าเราก็เคยเรียนต่างประเทศ มั่นใจว่าถ้าไปมาเลเซียภาษาอังกฤษก็ได้ ส่วนลูกอีก 2 คน ผมจะทำแบบนี้เหมือนกัน การเลี้ยงลูกผมไม่เคยบังคับ แต่ถ้าในกรอบที่ดีก็อยากให้ไป แต่ถ้าเขาไม่อยากจะไปจริงๆก็แล้วแต่เขา ไม่บังคับ สุดท้ายก็ขอให้คุณให้คณะกรรมการวิจัยประสบผลสำเร็จ

ผมไม่ค่อยได้มีเวลาอยู่กับลูกมากนัก บางวันผมออกจากบ้านตอนที่เขายังไม่ตื่น ดังนั้นเรื่องการปลูกฝังหลักศรัทธานั้นจึงมอบให้กับคุณครูของเขาที่โรงเรียน ส่วนเรื่องละหมาดนั้น เราทำเป็นตัวอย่าง อีกทั้งบ้านของเราอยู่ในละแวกที่ใกล้กับมัสยิด มีเด็กๆเรียนและอ่านอัลกุรอาน ผมคิดว่าสิ่งนี้น่าจะเป็นส่วนช่วยได้

พอสมควร ผมพอทำงานเสร็จกลับบ้านแล้วนอน ไม่ค่อยได้คุยอะไรกับลูก ล่าสุดผมก็ไปที่กัมพูชากับภรรยา ภรรยาเกิดล้มในโรงแรม ภรรยาจะเข้าไปในห้องน้ำ จะไปเอาน้ำร้อน พอออกมาก็ลื่นล้มกระดูกหัก กระดูกแตกด้วยถ้าจะรักษาที่โรงพยาบาลในกัมพูชาที่ต้องเตรียมเงินประมาณ 60,000-70,000 บาท พอไปตรวจที่โรงพยาบาลหมอก็บอกว่ามีทั้งเบาหวาน ความดันเขาก็ไม่กล้าที่จะผ่าตัดตอนนี้ก็ 2 ปีกว่าแล้วที่ภรรยาเดินไม่ได้ก็ต้องช่วยเขาทุกอย่าง เพราะจะลูกนั่งอะไรไม่ได้เลยต้องนอนอย่างเดียว แต่ลูกๆทุกคนก็ยังเรียนตามปกติและเป็นเด็กดีตลอดจนทุกวันนี้

ครอบครัวที่ 5 ของอาจารย์มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์

สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท ด้านบัญชี จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีลูกชายสองคน

วิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตร

การเลี้ยงลูกคนที่หนึ่ง ตากับยายเป็นคนเลี้ยงที่กรุงเทพฯ ซึ่งทั้งสองไม่มีพื้นฐานด้านศาสนาเพราะเป็นมุสลิมใหม่ และลูกถูกเลี้ยงแบบตามใจจนเสียคน ลูกจึงโตมาในสภาพการไม่ได้รับการอบรมเกี่ยวกับศาสนา ไม่ละหมาด ไม่เรียนอัลกุรอาน ไม่ถือศีลอด พอโตเป็นวัยรุ่นผมจึงพากลับมาเรียนที่นราธิวาส แล้วพบเพื่อนที่เกาะทำให้ลูกยิ่งเเกร่ ทั้งละหมาด ผมพยายามตักเตือนเรื่องศาสนา ก็ไม่เป็นผล ยิ่งเตือนลูกยิ่งตีตัวออกห่าง บางวันหนีออกจากบ้านและไปค้างบ้านเพื่อน แต่ผมก็ยังอดทน จนกระทั่งวันหนึ่งผมเหลืออดกับพฤติกรรมของลูก จึงเขียนตักเตือน ทำให้ลูกหนีออกจากบ้าน และผมตัดสินใจไม่ให้เงินลูก และพูดว่าจะตัดขาดความเป็นพ่อลูก หลังจากนั้น ผมได้ส่งลูกไปเรียนภาษาที่สถาบันกวาดภาษา กรุงกัวลาลัมเปอร์ ประเทศมาเลเซีย เพื่อให้ลูกอยู่ห่างไกลจากเพื่อนที่ไม่ดี โดยที่เขาไม่ค่อยเต็มใจอยากไปนัก แต่พอเรียนได้สักพัก ลูกก็หนีกลับมาประเทศไทยโดยที่ผมไม่รู้เรื่อง จนกระทั่งเวลาผ่านไปหลายเดือน ผมเริ่มสังเกตเห็นความผิดปกติว่าเบอร์โทรศัพท์ที่ลูกโทรหาผมนั้นเป็นเบอร์เมืองไทย ก็เลยติดต่อกับเพื่อนที่เป็นเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมือง ณ ด่านอำเภอสุไหงโกโลก ก็เลยได้รู้ความจริงว่า ลูกกลับมาเมืองไทยหลายเดือนแล้ว จึงพยายามตระเวนหาที่ซ่อนตัวของลูก กระทั่งเจอ ณ ห้องเช่าแห่งหนึ่งพร้อมแฟนสาว จึงเรียกแฟนสาวมาตกลงว่า ช่วยกำชับลูกชายเรื่องเรียนให้จบมัธยมปลาย แล้วจะยอมให้คบกับลูกต่อไป ฝ่ายหญิงตกลงที่จะพูดกับลูกเรื่องเรียน ลูกจึงเรียนจนสำเร็จระดับมัธยม ผมจึงบอกให้ลูกเรียนต่อระดับมหาวิทยาลัย

ส่วนลูกคนที่สอง โตที่นราธิวาส คบเพื่อนที่เกาะจนลูกเป็นเด็กติดยาตามเพื่อน ผมพยายามหาทางออกด้วยการส่งลูกเรียนดนตรี จนลูกเป็นคนชอบร้องเพลงและเล่นดนตรี จนกระทั่งมีเพื่อนที่เป็นนักดนตรีหลายคน และลูกมีความพยายามที่จะเลิกยา แต่ในบรรดาเพื่อนๆกลุ่มนั้น มีคนที่ติดยาเสพติด ทำให้ลูกติดยาอีก ผมพยายามสั่งให้ลูกเลิกยา และออกห่างจากเพื่อนกลุ่มนั้น แต่ก็ไม่เป็นผล เพราะลูกชอบดนตรีมาก ผมจึงพยายามตักเตือนลูกเรื่องการละหมาดและเรื่องการเรียน แต่ก็ยังไม่ประสบผลเท่าที่ควร จนอยู่มาวันหนึ่งลูกมาขอให้ผมพาไปสมัครที่วิทยาลัยเทคนิคแห่งหนึ่ง ผมดีใจมากจึงพาลูกไปสมัครเรียน จนลูกเรียนจบระดับ ปวช.

ปัจจุบันผมจึงพยายามตั้งสติ และหาทางแก้ปัญหาที่ดีต่อไป ไม่ว่าจะเป็นการขอพรจากพระเจ้าและพยายามระงับอารมณ์โกรธต่อหน้าลูก พยายามเข้าใจในบริบทของลูกว่าเขา กำลังอยู่ในที่มือ แต่เรากำลังอยู่ใน

ที่สว่าง ดังนั้นเราจะต้องดึงลูกมาอยู่ที่สว่างให้ได้และยังคงมีกำลังใจต่อไปในการอบรมลูกให้เป็นคนดีของพระเจ้า และเป็นคนดีของสังคมต่อไป

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “ศึกษาบทบัญญัติอิสลามว่าด้วยการอบรมเลี้ยงดูบุตร: กรณีศึกษาครอบครัวอาจารย์มหาวิทยาลัยฟาฏอนีและมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์” สามารถสรุปผลการวิจัย การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะตามลำดับดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

การสรุปผลการวิจัยเรื่อง “ศึกษาบทบัญญัติอิสลามว่าด้วยการอบรมเลี้ยงดูบุตร: กรณีศึกษาครอบครัวอาจารย์มหาวิทยาลัยฟาฏอนีและมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์” ผู้วิจัยขอเสนอการสรุปผลการวิจัยดังนี้

การอบรมเลี้ยงดูบุตรของครอบครัวอาจารย์มหาวิทยาลัยฟาฏอนีและครอบครัวอาจารย์มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์มีลักษณะดังนี้

มี 9 ครอบครัวที่อบรมบุตรด้านการศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ด้านการศรัทธาต่อเทวทูต ด้านการศรัทธาต่ออัลกุรอานและคัมภีร์ของอัลลอฮ์ ด้านการศรัทธาต่อศาสนาฮามัดและศาสนทูตของอัลลอฮ์ ด้านการศรัทธาต่อวันแห่งการฟื้นคืนชีพและด้านการศรัทธาต่อสภาพการณ์ที่กำหนดโดยอัลลอฮ์

กำชับบุตรให้ละหมาด 5 เวลาต่อวัน ถือศีลอดในเดือนรอมฎอน เรียนอัลกุรอาน เมื่ออายุ 7 ขวบและส่งลูกเรียนศาสนา ณ โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม

อบรมบุตรด้านการปฏิบัติตนและการมีมารยาทที่ดีงาม ให้เวลาและมอบความรัก ความอบอุ่นแก่ลูก และมีกล่าวตักเตือนลูกเมื่อลูกทำผิด ซึ่งส่งผลให้ลูกเป็นมุสลิมที่ดี

มี 1 ครอบครัวที่ไม่มีโอกาสปลูกฝังบุตรด้านหลักการศรัทธา กำชับบุตรให้ละหมาด 5 เวลาต่อวัน ถือศีลอดในเดือนรอมฎอน เรียนอัลกุรอาน เมื่อลูกยังเยาว์วัย และไม่ได้ส่งลูกเรียนศาสนาเนื่องจากลูกโตภายใต้การเลี้ยงดูของตาและยายซึ่งมีพื้นฐานทางศาสนาค่อนข้างน้อย ซึ่งส่งผลให้ลูกเป็นมุสลิมที่ไม่ดี

และจากการสัมภาษณ์อาจารย์มหาวิทยาลัยฟาฏอนีและอาจารย์มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ สามารถสรุปปัจจัยที่ทำให้การอบรมบุตรเป็นมุสลิมที่ดีเป็น 2 ปัจจัยคือ

1.ปัจจัยภายใน

1.1 การอบรมเลี้ยงดูบุตรตามบทบัญญัติอิสลาม ด้วยการปลูกฝังหลักศรัทธาทั้งหกประการคือการศรัทธาต่ออัลลอฮ์ การศรัทธาต่อเทวทูต การศรัทธาต่ออัลกุรอานและคัมภีร์ของอัลลอฮ์ การศรัทธาต่อศาสนาฮามัดและศาสนทูตของอัลลอฮ์ การศรัทธาต่อวันแห่งการฟื้นคืนชีพและการศรัทธาต่อสภาพการณ์ที่กำหนดโดยอัลลอฮ์

1.2 การสอนให้บุตรปฏิบัติตามหลักการอิสลาม ได้แก่การละหมาด 5 เวลาต่อวัน การถือศีลอดในเดือนรอมฎอน

1.3 การสอนหรือส่งลูกเรียนอัลกุรอานและเรียนศาสนา

1.4 การสอนให้บุตรมีมารยาทที่ดีงาม

2.ปัจจัยภายนอก

- 2.1 การมีครูที่ดีซึ่งคอยอบรมและให้คำปรึกษา
- 2.2 การมีเพื่อนที่ดีซึ่งคอยชักจูงไปสู่สิ่งที่ดี
- 2.3 การได้รับการดูแลเอาใจใส่และความอบอุ่นจากบิดามารดา
- 2.4 การเห็นแบบอย่างที่ดีจากบิดามารดาและคนในครอบครัว
- 2.5 การมีสิ่งแวดล้อมและบริบททางสังคมที่ดี

การขาดซึ่งปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งจากสองปัจจัยนี้ จะส่งผลให้ลูกไม่ใช่มุสลิมที่ดี ดังที่ปรากฏจากพฤติกรรมบุตรของบางครอบครัวจากกลุ่มตัวอย่าง ในขณะที่การมีปัจจัยทั้งสองนี้ จะส่งผลให้ลูกเป็นมุสลิมที่ดี ดังที่ปรากฏจากพฤติกรรมบุตรของครอบครัวส่วนใหญ่จากกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูบุตรในเป็นคนดีในยุคปัจจุบันดังนี้ การปลูกฝังและหล่อหลอมให้ลูกเป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรมครบถ้วนนั้น จะยกภาระให้แก่บิดามารดาหรือสถานศึกษาเพียงฝ่ายเดียวไม่ได้ แต่จะต้องได้รับความร่วมมือจากหลายๆฝ่ายดังนี้

1. บิดามารดา บ้าน หรือสถาบันครอบครัว เป็นแหล่งแรกที่ทำกรปลูกฝังหล่อ หลอมตลอดจนถ่ายทอดลักษณะอันทรงคุณธรรมและจริยธรรมแก่สมาชิกในครอบครัว และต้องทำหน้าที่นี้ต่อไป แม้เด็กจะเข้าไปรับการศึกษาอบรมในโรงเรียนระดับต่าง ๆ อยู่แล้วก็ตาม
2. ญาติผู้ใหญ่และสมาชิกอื่นๆ ในครอบครัว เป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อการปลูกฝังและหล่อหลอมจริยธรรมให้แก่เด็กในครอบครัวเช่นเดียวกันโดยปกติเด็กจะเรียนรู้เจตนาเชิงจริยธรรมจาก ผู้ใหญ่ด้วยการสังเกตเลียนแบบมากกว่าที่จะได้มาจากการฟังคำสั่งของผู้ใหญ่โดยตรง ถ้าหากผู้ใหญ่เป็นผู้ที่มีลักษณะเด่นเป็นที่ยกย่องบูชาแก่เด็กมา เด็กมีแนวโน้มเลียนแบบพฤติกรรมของผู้ใหญ่ขึ้นมาเท่านั้น
3. เพื่อนๆ ของเด็กเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการกำหนดค่านิยมทางคุณธรรม และ จริยธรรมบางอย่างให้เด็กได้รับรู้ รับไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดพฤติกรรมคล้ายตามเพื่อนๆ ได้โดยเฉพาะใน วัยรุ่นการทำอะไรตามเพื่อนจะเห็นได้ชัดที่สุด การเรียนรู้เชิงจริยธรรมของเด็กมิใช่มาจากเพื่อนเพียง ฝ่ายเดียว แต่ยังได้มาจากการได้กระทำกิจกรรมร่วมกัน การเข้าใจกันและกันในระหว่างเด็กวัยเด็ก เดียวกันเองด้วย ซึ่งเพื่อนๆ ดังกล่าวนี้นรวมทั้งเพื่อนในโรงเรียนและนอกโรงเรียนด้วย
4. ผู้นำศาสนาในหมู่บ้านหรือท้องถิ่นที่เด็กอยู่นั้น เป็นที่เคารพนับถือของผู้ใหญ่ในสังคมนั้น และได้มอบให้เป็นผู้อบรมสั่ง สอนด้านจริยธรรมแก่ประชาชนทั้งเด็กและผู้ใหญ่ การปฏิบัติดีปฏิบัติชอบของผู้นำศาสนาในท้องถิ่นนั้น มีอิทธิพลต่อการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กในท้องถิ่นนั้นด้วย
5. สื่อมวลชนหรือสื่อมวลชนทุกรูปแบบในปัจจุบันนี้มีบทบาทสำคัญยิ่ง ต่อการ ปลูกฝังหรือเปลี่ยนแปลงเจตนา ค่านิยมตลอดจนรูปแบบของพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน นักเรียน นักศึกษา หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ตลอดไปถึงภาพยนตร์ บทเพลง หนังสืออ่านเป็นทั้งเครื่องปลูกฝังค่านิยมทางคุณธรรมให้แก่เด็กและเยาวชนทุกวัย และในขณะเดียวกัน ถ้าสิ่งเหล่านี้ไม่ได้รับ ความสนใจด้านที่ช่วยปลูกฝังความมีจริยธรรมที่ดีแก่เยาวชนแล้ว ยังอาจเป็นเครื่องมือขวางกั้นการปลูกฝังหล่อหลอมให้เด็กเป็นผู้คุณธรรมและจริยธรรมที่ดีงามไว้ด้วย

6. โรงเรียนหรือสถานศึกษา ซึ่งรวมอยู่ถึงการจัดสิ่งแวดล้อมและสภาพแวดล้อมใน สถานศึกษา การบริหาร และการให้บริการต่างๆ ในสถานศึกษา การเป็นตัวอย่างที่ดีงามของครู อาจารย์ การเรียนการสอนวิชาต่างๆ ตามหลักสูตรการเรียนการสอนวิชาการที่เกี่ยวกับจริยศึกษา โดยเฉพาะการจัดการกิจกรรมต่างๆ ในสถานศึกษาในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมนั้น ใช้วิธีการหล่อหลอมดังที่กล่าวมาในข้างต้นด้วยวิธีการใช้นิทานวรรณคดีหรือข่าวสารจากชีวิตจริง การใช้วีดิทัศน์ ภาพยนตร์ แอ็บบันทึกเสียง ภาพนิ่ง แผ่นโปสเตอร์ การอธิบาย การเทศนา การตกแต่งสถานที่สนทนา การ ยกย่องสรรเสริญ การชมเชย การแก้ไขและวิจารณ์ ข้อบกพร่อง

5.2 อภิปรายผล

การอบรมบุตรของครอบครัวอาจารย์ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี และครอบครัวอาจารย์ มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ ด้วยการอบรมบุตรด้านหลักการศรัทธาและการอบรมบุตรด้านหลักการอิสลามและการอบรมบุตรด้านการปฏิบัติตนและการมีมารยาทที่ดีและการมีปัจจัยแวดล้อมที่ดีส่งผลให้บุตรของอาจารย์เป็นมุสลิมที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับการอบรมลูกของท่านศาสดาอิบรอฮีม ที่ได้ขอคุณอาว่า

رَبِّ اجْعَلْنِي مُقِيمَ الصَّلَاةِ وَمِنْ ذُرِّيَّتِي رَبَّنَا وَتَقَبَّلْ دُعَاءِ

ความว่า "โอ้ พระผู้อภิบาลของข้าพระองค์ ขอพระองค์ทรงให้ข้าพระองค์และจากลูกหลานของข้าพระองค์เป็นผู้ดำรงการละหมาด โอ้ พระผู้อภิบาลของเรา ขอพระองค์ทรงตอบรับการวิงวอนของข้าพระองค์ด้วยเทอญ"

(อิบรอฮีม : 40)

และสอดคล้องกับคำสอนของท่านศาสดามูฮัมมัด ที่ว่า

مُرُوا أَوْلَادَكُمْ بِالصَّلَاةِ وَهُمْ أَبْنَاءُ سَبْعِ سِنِينَ، وَاضْرِبُوهُمْ عَلَيْهَا وَهُمْ أَبْنَاءُ عَشْرِ، وَفَرِّقُوا بَيْنَهُمْ فِي الْمَضَاجِعِ

“พวกท่านจงสั่งใช้ลูกๆ ให้ละหมาดเมื่อเขามีอายุเจ็ดขวบ และจงแยกกันให้พวกเขาละหมาดเมื่อมีอายุครบสิบขวบ พร้อมๆ กับแยกที่นอนระหว่างพวกเขา” (อบิดาวูด หะดีษเลขที่ 495)

การพลาดโอกาสในการอบรมบุตรของครอบครัวบางครอบครัวของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ ในด้านหลักการอิสลามและการปฏิบัติตนและการมีมารยาทที่ดีงามและการมีปัจจัยแวดล้อมที่ไม่ดี ส่งผลให้บุตรของอาจารย์บางท่านเป็นมุสลิมที่ไม่ดีซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของท่านอิบนุลกัอยยิม ที่ว่า “ใครที่ละเลยในการให้ความรู้ที่มีประโยชน์กับลูกๆ ของเขา และปล่อยปละละเลยพวกเขาอย่างไร้สาระ แท้จริงเขาได้ทำร้ายพวกเขาอย่างร้ายแรง ลูกๆ ส่วนใหญ่เสียหายเพราะสาเหตุมาจากพ่อที่ละเลย ไม่สั่งสอนสิ่งที่เป็นวาญิบและสุนัตต่างๆ ในศาสนา เขาละเลยพวกเขาตั้งแต่เล็กๆ พวกเขาจึงไม่สามารถให้ประโยชน์แก่ตัวเองและพ่อของพวกเขาได้เมื่อเขาเติบโตขึ้นมา” (ตุหฟะตุลเมาดูด ฟิ อะห์กาม อัล-เมาลูด หน้า 80)

5.3 ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการจัดเวทีเสวนาวิชาการเรื่องแนวทางการอบรมบุตรให้เป็นคนดีแก่บุคลากรทางการศึกษาและผู้สนใจทั่วไป
2. ควรมีการจัดพิมพ์คู่มือการเลี้ยงลูกให้เป็นคนดีและเผยแพร่แก่หน่วยงานต่างๆ

บรรณานุกรม

พระมหาคัมภีร์อัลกุรอาน.

เด่น โต๊ะมีนา, 2532. **กฎหมายอิสลาม**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

พินิต จิตยาพันธุ์. 2550. **อิทธิพลของโลกาภิวัตน์ต่อพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนจากหลักการศรัทธาของเยาวชนไทยมุสลิมในอำเภอเมือง จังหวัดยะลา**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาอิสลามศึกษา วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

มุฮัมมัด อัล-ฆอซาลี. 2542. **อัลอุสเราะฮ์อัลมุสลิมะฮฺวาทาหัดดียาตุลอัศร**. เบรุต : มุอัสสาสะฮ์อัลริสาละฮ์

รุจา ภูไพบูลย์, อรุณศรี เตชะหงส, ชื่นฤดี คงศักดิ์ตระกูล และจิรา อ่อนไสว. 2540. **รายงานการวิจัย เรื่อง พัฒนกิจและปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการปฏิบัติพัฒนกิจของครอบครัวในการ ดูแลบุตรตั้งแต่วัยทารกจนถึงวัยรุ่น.กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ.**

สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับ. 2559. **พระมหาคัมภีร์อัลกุรอานพร้อมแปลความหมาย**. กรุงเทพฯ : สำนักจุฬาราชมนตรี ศูนย์บริหารกิจการศาสนาอิสลามแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ.

สัยยิด ซาบิก. 2550, **ฟิกฮุสสุนนะฮ์**. พิมพ์ครั้งที่ 4. เบรุต : ดารุลฟิกร.

อบู ดาวูด, สุลัยมาน อิบน์ อัลอัซฮั. 2542 . **สุนันอบีดาวูด**. เบรุต : ดารุลริสาละฮ์ อัลอะละมียะฮ์.

อັตติรมีซียฺ, มุฮัมมัด อิบน์ อีซา. 2539. **สุนันอັตติรมีซียฺ**. เบรุต : ดารุลฆอว์บุลอิสลามียฺ.

อัล-บัยฎอวียฺ, अबดุลลอฮ์ อิบน์ อุมัร. 2540. **อันวารุตุตันซีลาวอัศรารุละวีล**, เบรุต : ดารุลฟิกร.

อัล-สะอดี, अबดุลเราะห์มาน อิบน์ นาศิร. 2552. **ตัยสีรุลการีมุลรอฮ์มานฟีตัฟสีรึกาลามิลมันนान**. เบรุต : มุอัสสาสะฮ์อัลริสาละฮ์

อัล-อัศฟาฮานียฺ, อัลฮุซัยน์ อิบน์ มุฮัมมัด. 2545. **อัลมุฟรอดาตฟีฆอริบิลกุรอาน**. เบรุต : ดารุลญีล.

อัยหมัด อิบน์ ฮัมบัล. 2546. **อัลมุสนัด**. เบรุต : ดารุลฟิกร.

อิบน์ กะษีร, อิสมาอิล อิบน์ อัมรฺ อิบน์ กะษีร. 2555. **ตัฟซีรุลกุรอานิลอาศิม**. Riyadh : ดารุสสาลาม.

อิบน์ ฟารีส, อะหมัด อิบน์ ซะการียา อัรรอซียฺ. 2557. **มุอญัหมะกอयीลีลุลอะอะ**. เบรุต : ดารุลญีล.

อิบน์ลุก็อยยิม, ชัมซุดดีน มุฮัมมัด อิบน์ อบูบักร. 2552. **ตุหฟะตุลเมาดูต ฟิ อะห์กาม อัล-เมาลูด**. เบรุต : ดารุลฟิกร.

ภาคผนวก

แบบสัมภาษณ์

หัวข้อวิจัย ศึกษาพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรของครอบครัวอาจารย์มหาวิทยาลัยฟาฏอนีและมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....

สถานที่.....

วันเดือนปีที่สัมภาษณ์.....

เริ่มการสัมภาษณ์เวลา..... น. จบการสัมภาษณ์เวลา..... น.

คำถามการสัมภาษณ์เชิงลึก

1. คำถามวิจัยเชิงคุณภาพสำหรับอาจารย์มหาวิทยาลัยฟาฏอนีและมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ เป็นผู้ที่มิบุตรเพื่อ "ศึกษาทบทวนปัญญติอิสลามว่าด้วยการอบรมเลี้ยงดูบุตร: กรณีศึกษาครอบครัวอาจารย์มหาวิทยาลัยฟาฏอนีและมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์"

ส่วนที่ 1 ประวัติส่วนตัว

ประวัติการศึกษา

.....

ตำแหน่ง.....

เพศ.....อายุ.....ปี

มีจำนวนบุตรกี่คน.....ชาย..... หญิง.....

ที่อยู่ปัจจุบัน.....

ส่วนที่ 2

1. ท่านให้ความหมายการอบรมเลี้ยงดูบุตรอย่างไร?
2. ท่านมีวิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรอย่างไร?
3. บุตรที่ดีในมุมมองของท่านเป็นอย่างไร?
4. ท่านใช้วิธีใดในการแก้ปัญหาพฤติกรรมที่ไม่ดีของลูก?
5. ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูบุตรในเป็นคนดีในยุคปัจจุบันอย่างไร?

ภาพกิจกรรมการประชุมคณะวิจัยและการลงพื้นที่เก็บข้อมูลวิจัย

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	ดร.อานิส พัฒนปรีชาวงศ์ Dr. Anis Pattanaprichawong
คุณวุฒิ	-ศิลปศาสตรบัณฑิต(กฎหมายอิสลาม) มหาวิทยาลัยอิสลามมาดึนะฮ์ ประเทศซาอุดีอาระเบีย -ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (อิสลามศึกษา) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ -ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต (กฎหมายอิสลาม) มหาวิทยาลัยอิสลามนานาชาติมาเลเซีย
ตำแหน่ง	รองผู้อำนวยการ
หน่วยงาน	สถาบันอิสลามและอาหรับศึกษา มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ 99 ต.โคกเคียน อ.เมือง จ.นราธิวาส 96000
โทรศัพท์	081-4782872 E-mail anis_10104@yahoo.com

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริพันธ์ ศิริพันธ์ Assoc.Prof.Dr. Siriphan Siriphan
คุณวุฒิ	-ประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตรและผดุงครรภ์ชั้นสูง สาขาพยาบาล วิทยาลัย พยาบาลสงขลา -พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการพยาบาลบิดา มารดาและเด็ก มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ -ปรัชญาดุษฎีบัณฑิตสาขาศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
หน่วยงาน	คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ 99 ต.โคกเคียน อ.เมือง จ.นราธิวาส 96000
โทรศัพท์	086-1053914 E-mail noinara@hotmail.com

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	นายขอชาลี อาแว Mr.Ghazalee Awae
คุณวุฒิ	-ศิลปศาสตรบัณฑิต (รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ -ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐศาสตร์) Universiti Sains Malaysia ประเทศมาเลเซีย
ตำแหน่ง	เจ้าหน้าที่วิจัย
หน่วยงาน	สถาบันสิทธิมนุษยชนและสันติศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล
ที่อยู่	999 ถ.พุทธมณฑลสาย 4 ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม 73170
โทรศัพท์	089-9780297 E-mail k_awae@yahoo.com